

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA

Cena 2 EUR (479,28 SIT)

Številka 1 · Letnik 2 · Januar 2007

Leto 2015

E-učenje · Intervju: dr. Iztok Kramberger · Podnembne spremembe · Kambodža

biljarda

zračnega hokeja

pikad

KAVA BAR MAGMA

MAISTROV TRG 11, KRANJ

Dvakrat mesečno
imamo zabavo z živo
glasbo in druge prireditve

20. 1. 2007	THE UNIMOGS BAND
27. 1. 2007	ELAN PARTY Z NAGRADAMI
10. 2. 2007	SKUPINA JOŠKE VN
24. 2. 2007	SKUPINA RIKO IN PILOTI
3. 3. 2007	SKUPINA DUBLE TRUBLE

kolo fon

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS
KATEDRA

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15
2000 Maribor

Predsednik

Peter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net

Uredništvo

T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net

Odgovorni urednik

Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net

Namestnica urednika

Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net

Uredniki

Matjaž Germ in Marko Krulc

Urednik fotografije

Aleš Gjerkeš

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Anton Ivančič, Dr. Vesna Vuk Godina, Dr. Boris Vežjak, Dr. Peter Glavič, Andrej Adam, Dr. Marko Jesenšek, Dr. Samir Osmančević, Dr. Slavko Cvetek, Denis Živčec, Dario Svetelj, Matjaž Turinek, Matjaž Germ, Jasmina Holc, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Boris Strmšek, Danica Gregorčič, Josip Rotar, Robert Mlakar, Aleš Kustec, Helena Rous, Lučka Zorko Gregor Lozar in Nika Klampfer.

Karikatura in strip

Ajda Gregorčič

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

Marketing

NOORDUNG d.o.o.
Ljubljanska cesta 12 F, 1236 Trzin
T: +386 1 56 444 77
F: +386 1 56 444 78
info@noordung.si

Naklada

10.000 izvodov

Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva.

Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027.

P 6710 / 2
2007

φ-2007 / 477

Damir Mlakar

Damir Mlakar

Tolar se je poslovil

Lahko rečemo dostojanstveno in pokončno. Državljanke in državljani so, kot kažejo raziskave, zaupali valuti, ki jih je spremljala zadnjih petnajst let.

Z evrom ni prišla samo nova valuta, ampak so prišle tudi podražitve. Ki so bile in še bodo. Temu se je bilo kljub obljubam težko izogniti. Na zvezo potrošnikov je v tem času prišlo več kot sedemsto petdeset primerov podražitve zaradi uvedbe evra. Minister Bajuk je nedavno na novinarsko vprašanje odgovoril, da se verjetno podražitvam ne bo mogoče izogniti, a da bodo o tem imeli zadnje besedo potrošniki. Seveda lahko potrošniki odločamo tam, kjer vlada konkurenca, pa še tu ne povsod. Zgovoren primer so gostinci, ki so skozi celo lansko leto počasi in prefinjeno dražili svoje storitve z obrazilitvijo, da cene prilagajajo zaradi konkurence. Še bolj bizarne in komentarja odvečne so nam polagali razni monopolisti, kot so upravljavci parkirnih mest, ki so v večini v javni lasti. Razlog za višanje cen: povečanje življenjskih stroškov in povečanje

povpraševanja med uporabniki. Totalno skregano s tržno logiko. V Mariboru se je na prihod evra zelo dobro pripravil Nigrad z »živimi parkomati«. Država oziroma lokalne skupnosti imajo mehanizme (kot kaže, jih nimajo), s katerimi bi lahko v takšnih primerih ukrepale. Podobne zgodbe so se odvijale z bankami (te so delovale zelo usklajeno) in pošto. Nekatere storitve so se podražile tudi za 100 % (NKBM – plačilo položnice po spletu).

Svečanost v Cankarjevem domu je bila zelo pompozna. Prišli so ekselentni gostje iz Evrope. Govora je bilo samo o superlativih. Slovenija je na vrhu oziroma bo to dosegla drugo leto s predsedovanjem petindvajseterici. A ostajajo črni madeži. Problem izbranih še vedno ni rešen, tudi s primerom Strojanih Slovenija ni ravno pridobila ugleda pri spoštovanju človekovih pravic. Evropa bo prostor učinkovitosti in odličnosti, je bilo slišati iz premierovih ust. To pa bo takrat, ko naši državljani ne bodo ostajali za zaprtimi vrati pri prostem pretoku delovne sile.

Krasni novi svet

12

Najstrašnejše posledice globalnega segrevanja je mogoče omiliti, ne pa preprečiti, piše v svoji knjižni uspešnici *The Revenge of Gaia*, v kateri med drugim zapiše, da nas je naš brezbrizen odnos do svetovnih energijskih virov pripeljal na pot, ki vodi v katastrofo.

Intervju

22

Krajevno tablo si je dal na ramena, kot Jezus križ. Haider je torej tako rekoč »odnesel breme Koroške«. Nekaj dni pred tem pa je njegov predstavnik za javnost, dejal, da je Haider kot Jezus Kristus, ki nosi breme Koroške in poskuša sam rešiti njen problem.

Med svetovi

26

Chavez, ki ga podpira najrevnejši sloj prebivalstva, je več kot podvojil socialne izdatke. Leta 2006 je bilo namenjenih 12,5 % BDP za socialne izdatke. 46 % prebivalstva ima subvencionirano hrano. Šolstvo in zdravstvo, ki sta bili povsem nerazviti, sta brezplačni.

Zapisi iz mrtvega doma

28

Nisem mnenja, da bi lahko bil ta tekst pravo mesto, da bi se tudi sam spomnil svoje intelektualne predzgodovine in vseh tistih resničnih in lažnih klasikov, katerih funkcija je očitno bila zgolj v kontaminiranju še nekontaminirane zavesti.

Naslovnica: Ajda Gregorčič

Dodatna sredstva za NUK

Vlada je minuli teden dala soglasje k novi uskladitvi finančnega načrta Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani. Nova sredstva v višini 250.375 evrov (60 milijonov tolarjev) bi naj bila namenjena predvsem digitalizaciji kulturne dediščine, dodatnih 22.952 evrov (5,5 milijona tolarjev) pa bodo namenili za začetek

izvajanja zakona o obveznem izvodu publikacij. Tako bo večina še neobdelanega kulturnega gradiva, ki v skladiščih kmalu lahko podleže zobu časa, zdaj na drugih sodobnih nosilcih. Ob tem vodstvo knjižnice poudarja, da bo gradivo tako tudi bolj dostopno vsem uporabnikom v najkrajšem času. HR

Gorenjski študenti »pokriti«

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve največjemu gorenjskemu študentskemu servisu, ki je že lani posloval brez koncesije, tudi letos kljub oddani prošnji ni podelilo koncesijske pogodbe za posredovanje del dijakom in študentom. Zato je prevzel tekoče posle e-Študentski servis in obenem razširil konce-

sijsko dejavnost na nove lokacije v Kranju, Škofji Loki, Jesenicah, Radovljici in Medvodah. S strani servisov je slišati, da je ministrstvo več mesecev imelo prošnje različnih študentskih servisov za koncesije v krajih, ki jih je pokrival Shark, a naj bi vedno odvrnilo, da novih koncesij ne podeljujejo. HR

Ohranimo slovenski jezik

Ministrstvo za kulturo je objavilo razpis za financiranje projektov, namenjenih slovenskemu jeziku, in sicer predstavljanju, uveljavljanju in razvoju le-tega. Sredstva lahko pridobijo posamezniki in nevladne organizacije, ki bodo najpozneje do 16. februarja predložili ponudbo z ustrezno dokumentacijo. Za projekte razpisa se štejejo akcije, kot so tekmovanja, počitniške šole oziroma tečajji slovenščine, strokovno spremljanje jezikovne rabe v javnosti, uveljavljanje slovenskih javnih napisov in imen lokalov, posamezne publikacije, manjše terenske raziskave jezikovnega položaja, prevajanje računalniških programov in ustvarjanje izvornih programov v slovenščini. Skupna višina sredstev razpisa je 20.552 evrov. Podrobnejše informacije in ostale pogoje je mogoče najti na spletni strani ministrstva: <http://www.kultura.gov.si/>. HR

Zupan z vodji univerz

Minister za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Jure Zupan je nedavno srečanje z rektorji in dekani visokošolskih zavodov, direktorjev javnih raziskovalnih zavodov ter predsednikov njihovih upravnih odborov ocenil kot uspešno. V letošnjem letu si minister želi nadaljevanje uspešnega sodelovanja med ministrstvom, univerzami in študenti. Še

naprej pa bodo podpirali tudi sodelovanje med univerzami, inštituti in gospodarstvom, je še dejal Zupan. Na področju zakonodaje je minister Zupan izpostavil predvsem zakon o ustanovitvi inženirske akademije Slovenije in zakon o davku od dohodkov pravnih oseb, ki prinaša davčno olajšavo za investicije v raziskave in razvoj. HR

FOTOGRAFIJA MESECA

Bencinska črpalka v Kambodži.

Če bi radi sodelovali s svojimi fotografijami v rubriki »fotografija meseca«, lahko svoje predloge pošljete na info@katedra-on.net.

Foto: Zoran Furman

Da bi bil svojega denarja vreden, je delal iz muhe slona.

V Ljubljani študentski tolar

Študentska organizacija Univerze v Ljubljani je ustanovila fundacijo Študentski tolar, ki je namenjena sistemskemu reševanju trenutne in splošne socialne stiske študentov Univerze v Ljubljani. Skrbela bo za dodeljevanje denarne in materialne pomoči študentom, ki se znajdejo v socialni stiski. Socialno ogroženim študentom bo tako namenjenih 50.000 evrov. K uresničevanju poslanstva fundacije študentska organizacija vabi tudi slovenska podjetja in ustanove ter posameznike, ki želijo prispevati h kakovostnejšemu življenju študentov. Na razpis se je sicer že mogoče prijaviti, in sicer do 1. februarja, razpisno dokumentacijo pa študentje lahko najdejo na spletnih straneh ŠOU v Ljubljani. S tem dejanjem je, za razliko od običajnega vrstnega reda, ljubljanska ŠOU stopila ob bok mariborski študentski organizaciji, ki je podobno fundacijo ustanovila že pred leti.

HR

Primorska univerza proti vladi

Predstavniki Univerze na Primorskem se strinjajo z vladnim predlogom omejitve vpisa za nekatere študijske programe. Kot sporočajo, so zaskrbljeni in se ne strinjajo s predlogom ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, da se omeji vpisna mesta za študijske programe Fakultete za humanistične študije Koper in Turistice – Visoke šole za turizem Portorož. Po be-

sedah rektorice UP, Lucije Čok, ni usklajen z razvojno vizijo univerze in primorskega gospodarstva, prav tako pa ni usklajen s strategijo gospodarskega razvoja države. Minister je predlagal, da se vpisna mesta za študijske programe UP Turistice zmanjšajo za 310 vpisnih mest glede na predlog univerze, in to kljub temu da na področju storitev, vključno s turizmom, ni težav z zaposlitvijo diplomantov. Prav tako je potreba po turističnih delavcih z visoko izobrazbo v Sloveniji zelo velika, zato na UP razumejo to potezo ministra kot omejevanje razvoja UP Turistice. S problemom so seznanili tudi predsednika vlade, saj naj bi šlo dejansko za nerazumen poseg na področju javnega šolstva.

HR

Klimatski tik tak

Piše: Dario Svetej

Klimatske spremembe bodo s svojimi posledicami v prihodnje bistveno usodnejše krojile naša življenja. Čeprav grozijo, da bodo docela spremenile podobo sveta, kot ga poznamo, vse pogostejših opozoril narave in strokovnjakov še zmeraj ne jemljemo dovolj resno. Alarmantna dejstva, kot so neobičajni vremenski ekstremi, hitro taljenje ledenih plošč na zemeljskih polih, črne napovedi o dvigovanju morske gladine, milijonih človeških žrtev, izumrtju številnih živalskih in rastlinskih vrst za nas očitno niso dovolj. Katastrofalni orkani, poplave, suše in podobni pojavi večine ne pripravijo do tega, da bi ukrepali in se ustrezno pripravili nanje, kaj šele razmislili o vzrokih. Je pač tako; ljudje se običajno zganemo, ko je že prepozno. Šele tedaj, ko se moč narave manifestira tik pred našimi nosovi ali prične ogrožati naša imetja in način življenja. Vse dotlej omenjene fenomene radi obravnavamo zgolj kot medijski spektakel, zanimivost, ob kateri sicer malce osupnemo in pomodrujemo, a storimo malo ali nič.

Kaj sploh lahko storimo spričo klimatskih sprememb? Veliko! Pomaga že to, da se zavemo, da so klimatske spremembe resnična globalna grožnja številka 1. In da »največji svetovni terorist« v tem primeru ni mati narava, temveč človeštvo s svojimi ekološkimi grehi, slabo ekološko zavestjo in še čim.

Eden poglavitnejših vzrokov za podnebne spremembe je kajpada globalno segrevanje. Da je zanj kriv predvsem način življenja ljudi oziroma emisije toplogrednih plinov v ozračje, najbrž ni treba pojasnjevati. Da človeška vrsta s svojim neodgovornim početjem ruši občutljivo naravno ravnovesje, zastruplja in uničuje svoje okolje, ni nič novega, prav tako tudi ne, da si s tem reže vejo, na kateri sedi oziroma seka

roko, ki jo hrani. Morda je novo le to, da Zemlja sedaj vrača udarce in grozi s katastrofo nepredstavljenih razsežnosti. Podnebne spremembe so namreč tempirana bomba. Le da zaradi človeške neumnosti urni mehanizem v njej teče vse hitreje, eksploziva pa je čedalje več.

Medtem ko nekateri svetovni voditelji, kot je denimo George W. Bush, še vedno ignorirajo klimatske spremembe in zavračajo podpis kjotskega protokola z razlago, da bi to pomenilo izgubo delovnih mest ter manjšo gospodarsko rast, strokovnjaki dokazujejo, da bi korist odločnih globalnih korakov v borbi proti njim bila neprimerno večja od stroškov. Ugledni britanski ekonomist Nicholas Stern tako meni, da bi ignoriranje klimatskih sprememb lahko imelo za posledico ekonomsko krizo, podobno tisti v 30. letih preteklega stoletja, zaradi njih nastala gospodarska škoda pa bi lahko kaj hitro bila podobna seštevku škode, nastale v času omenjene krize in obeh svetovnih vojn skupaj. Poleg tega bi po Sternovo države po svetu morale za odpravo posledic klimatskih sprememb letno nameniti od 5 do 20 odstotkov BDP. A niti učene glave niti zdrava pamet kratkovidnim politikom zaenkrat ne pridejo do živenga.

Eno najbrž drži: zaskrbljujoče klimatske spremembe ne kaže prepustiti le politikom oziroma vladam. Na to v dokumentarcu Neprijetna resnica opozarja tudi nekdanji ameriški podpredsednik Al Gore, meneč, da so preveč pomembne. Če bi se z Gorom strinjal tudi naš Janez D. z Zaplane, je vprašanje, gotovo pa je, da se možnosti za uspešen spopad s klimatskimi spremembami skrivajo v koreniti spremembi miselnosti. Slehernega izmed nas in družbe v celoti.

Učenje (izobraževanje) na

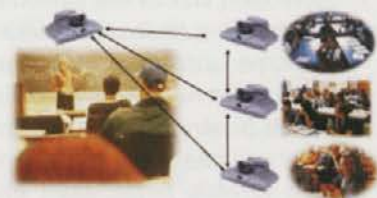
Učenje na daljavo je v Evropi že dokaj priznan način izobraževanja, pri nas pa se je začel uveljavljati šele v zadnjem času. Po podatkih, ki jih je leta 1996 objavila European Commission, sega izobraževanje na daljavo že v zgodnje leto 1830, ko so na Švedskem prvič zasledili učenje jezika na daljavo z uporabo poštnih storitev, kasneje pa so se oblike učenja na daljavo razširile tudi v Angliji (1840), ZDA (1870), Avstraliji, Sovjetski zvezi (1920). In kaj pojem učenja na daljavo sploh pomeni?

FRANJA PIŽMOHT

Anarhija pojmov e-učenje (e-izobraževanje) in učenje na daljavo (izobraževanje na daljavo) Mnogokrat lahko v literaturi zasledimo različno rabo pojmov, kot so e-učenje (e-izobraževanje) in učenje na daljavo (izobraževanje na daljavo). Zadeva ni tako zanemarljivega pomena, saj pojmi označujejo različne principe izobraževanja in učenja na daljavo.

Pri e-učenju poteka izobraževanje s pomočjo informacijskih in komunikacijskih tehnologij, uporablja elektronske medije v različne izobraževalne namene in se pojavlja v različnih oblikah, kot je npr. spletno učenje, e-komunikacija, računalniško podprta interaktivna komunikacija, virtualna učilnica ... E-učenje temelji na modelu, ki vzpodbuja direktno komunikacijo med manjšo skupino študentov in učiteljem. Učenje na daljavo pa predstavlja obliko izobraževanja, kjer sta učenec in učitelj fi-

zično ločena časovno in prostorsko, učenec dobi potrebni učni material in se večinoma samostojno pripravi na preverjanje znanja. Ker se je v praksi izkazalo, da ta oblika poučevanja ni tako uspešna, veliko izobraževalnih organizacij učenje na daljavo izvaja s pomočjo tutorskih srečanj v manjšem številu. Tako učenje na daljavo označuje obliko izobraže-

Distance Learning Solutions

vanja, ki kombinira klasično učenje, ki poteka v učilnici, z učenjem na daljavo. Namenjeno je poučevanju večjega števila učencev, ki med seboj komunicirajo, so razpršeni ter fizično ločeni od učiteljev in šole.

E-učenje je primerno za vse študente, za učenje na daljavo pa se odločajo predvsem tisti, ki se zaradi različnih razlogov ne morejo oziroma ne želijo udeležiti klasičnega učenja (oddaljenost od kraja šolanja, omejen čas, osebe s posebnimi potrebami...).

Zakaj učenje na daljavo?

Hitre tehnološke spremembe, globalizacija, globalna delovna sila, že-

lje po individualiziranem in vseživljenjskem učenju, nižji stroški šolanja, gospodarstvo, ki zahteva hitro pridobljeno kakovostno znanje in dosledno posredovanje le-tega ostalim zaposlenim v podjetju ter želja po čim večjem prihodku so razlogi, ki dajejo učenju na daljavo večjo težo in ga s tem posledično uvajajo v klasične sfere človekovega življenja.

Učenje na daljavo in nove tehnologije

Pri učenju na daljavo so se v času razvoja uporabniki soočali z različnimi težavami (pomanjkanje komunikacije, izoliranost, otežen dostop do potrebnih virov, prilagajanje novemu sistemu ...), nove tehnologije pa rešujejo tri najpomembnejše probleme, ki so izoliranost, dostop do študijskega gradiva in dostop do drugih informacijskih virov. Pomanjkanje komunikacije je bila največja slabost učenja na daljavo, z možnostjo interakcije med učenci, učitelji in tutorji, ki poteka s pomočjo e-pošte, forumov, klepetalnice, pa so bile te pomanjkljivosti deloma odpravljene. Nove tehnologije omogočajo tudi enostaven dostop do knjižnic, drugih učnih virov ter študijskega gradiva in informacij, ki so povezane s študijskim procesom. Spletna in multimedijska učna gradiva omogočajo tudi zanimivejša učna gradiva in sprotne preverjanje osvojenega znanja.

Učenje na daljavo v Sloveniji

Slovenija se s svojo specifično majhnostjo in omejenimi viri svojstveno razvija tudi na področju učenja na daljavo. Informacijska tehnologija je pri nas šele v devetdesetih letih prejšnjega stoletja dosegla primerne ravni za širšo šolsko uporabo. Velika pridobitev slovenskega prostora je bila ustanovitev Računalniškega opismenjevanja (RO), ki ga po sklepu ministra za šolstvo in šport z

Prednosti in slabosti študija na daljavo (e-učenja)

Prednosti učenja na daljavo

- prihranek časa
- prihranek denarja
- prilagodljivost
- samostojnost
- anonimnost
- večja kvaliteta učnih gradiv
- večja kvantiteta učnih gradiv
- večja uspešnost učenja
- manjša obremenitev pedagogov
- posodobitev tehnoloških infrastruktur
- večje mednarodno sodelovanje

Slabosti učenja na daljavo

- veliki začetni stroški
- strah pred tehnologijo
- potrebno poznavanje strojne in programske opreme
- potrebno znanje tujih jezikov

- potrebna primerna informacijska in komunikacijska tehnologija
- manjši nadzor nad učenci
- pomanjkljiv socialni vpliv
- neprimerno za eksperimentalno delo
- neprimerno za nedisciplinirane uporabnike
- vprašanje avtorskih pravic
- vprašanje zasebnosti in varnosti
- vprašanje preprečevanja goljufij

Modeli učenja na daljavo

Pri učenju na daljavo ločimo tri glavne modele. Pri modelu »odprto učenje + razred« ima lahko izobraževalna ustanova na vsaki od lokacij majhno število udeležencev izobraževanja. Za model je značilna sinhrona komunikacija, učenci pa ima-

jo skoraj enake možnosti kot klasični učenci, saj klasično izobraževanje dopolnjuje uporaba tehnologij. Model »neodvisno učenje« temelji na učencih, ki so neodvisni, za učna gradiva se uporabljajo različni mediji, učenci pa lahko prav tako komunicirajo z učiteljem in ostalimi sodelujočimi. Uporabniki tega modela morajo biti visoko motivirani, imajo več prilagodljivega časa ter lažje načrtujejo svoje aktivnosti. Pri modelu »porazdeljenega razreda« se učenci zberejo na določenih lokacijah, poudarek pa je na skupinskem delu, simulacijah, laboratorijskih eksperimentih itd. Model zahteva več discipline in udeležbe na predavanjih, zaradi manjšega števila predavanj pa imajo uporabniki več prilagodljivega časa.

daljavo

Robert Mlakar

Dandanes si ljudje na vsakem koraku poskušamo olajšati življenje s pomočjo tehnologij, in sicer na tak način, da tehnologije uporabljamo za čim učinkovitejšo izrabo našega časa. Tudi v pridobivanju znanja ni nič drugače.

Prednosti in slabosti e- učenja

dne 10. junija 1994 vodi Programski svet za računalniško opismenjevanje. Namen programa je dvigniti nivo informatizacije našega šolstva in s tem bistveno prispevati k učinkovitejši, sodobnejši, ustvarjalnejši in prijaznejši šoli. S tem so se slovenske šole pričele sistematično opremljati s sodobno računalniško tehnologijo. Pomembna je tudi ustanovitev Slovenskega izobraževalnega omrežja (SIO je nastal oktobra 1995 v okviru RO-ja), ki olajša in približa uporabo interneta kot orodja za poučevanje in izobraževanje. SIO tako povezuje strežnike z izobraževalnimi vsebinami in olajšuje dostop do ponujenih gradiv. Ob tem pa lahko danes na slovenskem tržišču zaznamo že kar precejšnje število komercialnih ponudnikov teh storitev.

Zaton klasičnega izobraževanja – da ali ne?

V strokovni literaturi je zaslediti mnenja, da izobraževanje na daljavo nima perspektive brez e-učenja, to pa intenzivno posega tudi v klasično šolo, ki jo spreminja in izboljšuje. Velik razvoj napovedujejo tudi hibridnim izobraževalnim programom (blended learning), kjer se združujejo prednosti izobraževanja na daljavo ter klasične šole, ki poteka v učilnici. Menim, da v bližnji prihodnosti še ne moremo pričakovati enormnih sprememb na tem področju in posledično s tem povezanim zatonom klasičnega izobraževanja. Raziskave kažejo, da npr. študenti v običajni študentski starosti zaradi socialnih stikov še vedno raje hodijo v šolo, kot pa se odločajo za izobraževanje na daljavo. E-učenje se večinoma pojmuje le kot dodatek k učnemu procesu in ne predstavlja zamenjavo za predavanja. Glavni adut klasičnega učenja je tako prista komunikacija in interakcija, ki jo trenutno nove tehnologije v pravi obliki ne morejo nadomestiti. Učenju na daljavo, kljub številnim prednostim, ki jih virtualni študij ponuja, pa predstavlja izziv motivacija in kontinuirano sodelovanje, s katerima se soočamo ne le pri izvajanju učenja na daljavo, temveč tudi pri učenju in poučevanju nasploh. Prihodnost pa bo prinesla svoje ...

Pedagoški proces čedalje bolj zaznamuje raba naprednih tehnologij, ki naj bi nam omogočale, da v čim krajšem času na najlažji možen način pridemo do informacij, ki jih potrebujemo. Elektronsko učenje in učenje na daljavo v svetu postajata že nekaj vsakdanjega, medtem ko sta pri nas še nekoliko v povojih.

Tovrstna oblika učenja seveda s seboj prinaša marsikatero prednost, po drugi strani pa tudi nekaj slabosti.

Predvsem je potrebno poudariti, da naj bi bil glavni namen razvoja tovrstne oblike pridobivanja znanja predvsem povečanje pismenosti in izobraženosti prebivalstva. Dolgoročno bi to pomenilo učinkovitejšo delovno silo in pripomoglo k višji gospodarski rasti in razvoju držav. Namen učenja na daljavo je tudi omogočiti izobraževanje slušateljem iz oddaljenih krajev, ki jim na ta način ni več treba fizično premagovati razdalje od svojega rojstnega kraja do »hiše znanja«. Učenje na daljavo je prav tako zelo dobra rešitev za tiste, ki študirajo ob delu, telesno prizadete in druge, ki se iz kakršnih koli razlogov ne morejo udeležiti predavanj. Ponuja nam možnost večje svobode pri študiju, saj se nam tako ni več potrebno vstajati ob zgodnjih jutranjih urah in utrujeno odkorakati v predavalnico, temveč si lahko naredimo lasten urnik študija, kar prispeva k samostojnosti pri učenju in večji ustvarjalnosti. Prednost elektronskega učenja je vsekakor tudi ta, da si učenci s pomočjo audio-vizualnih, tekstovnih, animiranih in drugih predstavitev snov precej lažje zapomnijo. Mnogim pa prednost predstavlja tudi anonimnost, ki jo na ta način pridobijo. Lažje se izognejo diskriminaciji glede na starost, spol, raso, izgled, telesne hibe, narodnost, način oblačenja ...

Spremembam od klasičnega načina predavanja pa se morajo seveda prilagoditi tudi predavatelji. Najprej je tu potrebno poudariti nujnost izobraževanja samih predavateljev, da bodo sposobni urejati in oblikovati elektronske vsebine na čim več različnih načinov. Uporaba različne programske opreme, ki jim je na voljo, jim seveda omogoča, da na precej bolj zanimiv in lahkoten način predstavijo kompleksne vsebine, ki so prej v tiskani obliki izgledale zelo suhoparno. Precej pa se spremeni tudi vidik pre-

verjanja znanja. Nič več ne bo golega polnjenja našega spomina s podatki, ki jih bi bilo kasneje potrebno priklicati v spomin. Zdaj bo na voljo neprimerno več informacij in naši možgani enostavno ne bodo več sposobni shranjevati in si zapomniti toliko vsega znanja. Poudarek je na tem, da mentor predvsem preveri, v kolikšni meri je učenec sposoben priti do pravih podatkov v nekem določenem času s pomočjo razpoložljivih komunikacijskih sredstev. Nekoliko enostavneje povedano, kakšne tehnike je osvojil, da se lahko čim bolje znajde.

In kje lahko ob vseh teh prednostih iščemo slabosti? V tovrstnem učenju lahko vidimo še eno obliko pospešenega napredka gospodarsko razvitejših držav, ki bo še bolj povečala razliko med bogatimi in revnejšimi državami in tudi znotraj razvitejših držav med bogatimi in revnimi. Tovrstno učenje si bodo seveda lahko privoščili le tisti, ki bodo imeli dovolj sredstev za takšno obliko učenja. Minimalna zahtevana sredstva so seveda računalnik z ustreznim programsko opremo in dostop do interneta. Nadalje je za tovrstno učenje potrebna disciplina in zrelost, ki jo težje pričakujemo od dijakov, kaj šele od osnovnošolcev, zato se za njih izobraževanje na daljavo izkaže za neprimerno. Ker mora ob učenju seveda na vsak način sodelovati tudi predavatelj, bodo predavatelji prisiljeni svojo fizično odsotnost kompenzirati z uporabo informacijsko komunikacijskih tehnologij. To pa je lahko velik problem predvsem za starejše predavatelje, ki niso vajeni dela z računalniki. Poleg nujnega obvladovanja nekaterih osnov računalništva tovrstna oblika učenja od predavatelja zahteva veliko več znanja, sposobnosti, spretnosti in kreativnosti. Forumi, klepetalnice, elektronska pošta in druga informacijsko komunikacijska sredstva, s pomočjo katerih skuša predavatelj animirati učence, pa lahko bolj angažiranim predavateljem predstavljajo grobo poseganje v njihov prosti čas. Nena zadnje vidim tu slabost predvsem v še večji priklenjenosti posameznika k računalniku in ostalim tehnologijam, ki bodo krhale družbene odnose in medosebno komunikacijo ter povzročile še večjo izolacijo že tako izoliranega pripadnika razvitega sveta.

V sodobni potrošniški družbi se

»Država je končno ugotovila, da so institucije znanja lahko same sebi namen, če nimajo posluha z druge strani, in da gospodarstvo pada zaradi tega, ker ne tangira in ne sledi naprednim tehnološkim trendom v svetu,« so besede naj raziskovalca leta 2006 po mnenju gospodarstva, doc. dr. Iztoka Krambergerja s Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, ki raziskovanje čuti in živi z njim.

DAŠA PURGAJ

O začetkih

Raziskovanje je vaš način življenja. Začeli ste z namakanjem voltmetra v kis babičine solate, naredili ojačevalnik, ki ni ojačeval, temveč sprejemal ruske dolgovolne signale itd. Kdaj ste torej začutili, da je v vas raziskovalna žilica?

Stvari, ki ste jih našli, sem počel v petem razredu osnovne šole. Oče je delal v Mariborski livarni, kje so talili velike količine neuporabnih elektronskih materialov, ki so se proizvajale v Iskri in drugih podjetjih. Ta material je vseboval dosti bakra. Tu in tam je oče dobil peščico te elektronske krame in na tak način sem prišel do elektronskega materiala. To me je vedno veselilo in dejansko sem se že v osnovni šoli seznanil s tem, kako baterijo in žarnico zvezati skupaj. Nadaljevalo se je seveda v srednji šoli, kjer sem z raziskovalno nalogo Laser in njegova uporaba zmagal na republiškem tekmovanju.

Z vstopom na študij elektronike ste pridobili Zoisovo štipendijo za nadarjene študente in začeli kar hitro sodelovati kot mentor pri raznih raziskovalnih nalogah srednješolcev.

V srednjo šolo nisem hodil na gimnazijo, zato mi sprva štipendije niso želeli dati. Takrat je bilo namreč usmerjeno izobraževanje manj vredno kot izobraževanje na gimnazijah. Vendar so me učitelji v šoli kaj hitro opazili in se z vpisom na fakulteto zavzeli zame, da so vlogo za štipendijo le odobrili. Štipendijo sem dobil, postal mentor srednješolcem pri raziskovalnih nalogah, ko sem se z leti od njih oddaljil, pa sem nadaljeval kot mentor v študentskih projektih. Teh je na naši fakulteti veliko. Pravkar smo zaključili projekt radijskega teleskopa, lani smo se ukvarjali s projektom kačje oko ... Cel kup je idej, ki bi jih študentje radi realizirali.

Uspešni študentski projekti

Lani ste bili na fakulteti izvoljeni tudi v naziv docenta. Kar hitro se povzpeljate, saj ste vendarle še mlad. Imate

pa tudi veliko posluha za študente. Z njimi sodelujete pri kar nekaj projektih. Zadnji je robotek Robi. V čem se ta razlikuje od ostalih robotkov?

V originalu gre za Robosapiensa v2., ki je ameriški izdelek in ga lahko kupite na spletnih straneh. Mi smo ga predelali, ga razstavili, mu pobrali vso elektronsko drobovino, glavo in to nadomestili s svojo elektroniko in z dlančnikom, ki je namesto glave. Njegovo telo je krmiljeno preko bluetooth tehnologije, glava zna komunicirati prek brezžičnega lokalnega omrežja, vodite ga lahko prek računalnika, zna pošiljati računalniku slike ... Je neke vrste razvojna platforma, ki jo bosta študenta predstavila za diplomu, potem pa se bodo z njim igrali ostali. Robot je namreč sam po sebi stroj, ni inteligentno bitje. Kvečjemu ima samo malo umetne inteligence, ta pa je odvisna od tega, kako je inteligentni tisti, ki jo ustvari. Ta dva študenta sta dala vanj precej svoje inteligence in robotek zna tudi kaj povedati, če mu to nekdo naroči.

Pred časom ste na FERi pritrtili tudi radijski teleskop. Čemu je namenjen?

Projekt radijski teleskop je namenjen tipanju elektromagnetnega valovanja na področju 1422 Mhz, kar je valovna dolžina, ki jo oddajajo vodikovi atomi. Zvezde pa, ker gre pri tej valovni dolžini za izgorevanje vodika, kažejo svojo energijsko sposobnost. S pomočjo tega tipanja in s pomočjo Dopplerjevega pojava se da ugotavljati oddaljenost zvezd in njihovo hitrost gibanja. Seveda sistem ne funkcionira kot neka profesionalna stvar. Smo namreč v okolju, nasičenem z elektromagnetnim delovanjem, omejeni smo z velikostjo parabole, vendar nekaj stvari lahko izmerim. Sistem ima kamero, ki ponoči zelo dobro vidi in tako lahko prek spleta gledamo zvezde.

Patentne prijave in financiranje raziskovanja

Katera pa so pravzaprav vaša področja raziskovanja, kaj vas najbolj zanima? Zadnje čase ste precej delali na

projektu multimodalnega komunikacijskega vmesnika. Gre za »očala«, ki so vizija prihodnosti mobilnih terminalov. Bomo nekoč dejansko združili navidezno in dejansko resničnost? Verjamate v to?

Sem član programske skupine, ki jo vodi prof. dr. Zdravko Kačič, in tam se ukvarjam predvsem z računalniškim vidom, s signalnim procesiranjem slik, razpoznavanjem elementov v sliki in tudi z generiranjem in razpoznavanjem vizualne vsebine. Na tem področju imamo tudi patent, torej ta stereoskopska očala, s katerimi ciljamo na segment mobilnih terminalov v prihodnosti, predvsem zato, ker imajo danes omejeno velikost zaslona in načine vnosa. Danes na eni strani mobilni telefoni postajajo računalniki, računalniki pa po drugi mobilni telefoni. In ja, verjamem, da nam bo v zelo kratkem času uspelo združiti navidezno resničnost z dejansko.

FERi je sicer z več kot 200 raziskovalci najmočnejša raziskovalna ustanova v severovzhodni Sloveniji. Ima torej velik posluh za mlade raziskovalce. Ali ste kdaj naleteli na omejitve pri vašem delu? Se raziskovalci srečujete s kakšnimi problemi? Finančnimi zagotovo. Od kod sredstva?

Finančna sredstva prihajajo iz več virov. Nekaj jih zagotovi programska skupina. Ta denar se uporablja izključno za profesionalno raziskovalno delo, ne za študentske projekte. Ti pa se po večini financirajo iz industrijskih projektov. Torej denar, ki ga zaslužimo z industrijskimi partnerji, vlagamo v infrastrukturo in v material, ki ga študenti potrebujejo pri svojem delu, in če so študenti neposredno vključeni v projekte, tudi za njihovo plačilo. Fakulteta ima za mini projekte zagotovo posluh. Vsako leto izda razpis za študentke projekte, kamor se prijavljamo. Ena tretjina sredstev je s tem pokrita, ostalo pa skušamo pokriti z denarjem, ki ga zaslužimo z industrijskimi partnerji.

Sodelovanje z gospodarstvom

In prav industrijski partnerji, gospo-

darstveniki so vas izbrali za najboljšega raziskovalca leta 2006. Čestitke, seveda! Obenem pa se sprašujem, je sodelovanje univerze res tako tesno povezano z gospodarstvom? Kdo igra odločilno vlogo pri tem sodelovanju? Moraš biti dovolj samoiniciativen?

Do zdaj sem večinoma delal sam, Tehno Centra nisem poznal. Sodelovanje z gospodarstvom je farsa, ki se zadnje čase prav pogosto uporablja, predvsem zaradi tega, ker je država ugotovila, da so institucije znanja lahko same sebi namen, če nimajo posluha z druge strani, in da gospodarstvo pada zaradi tega, ker ne tangira in ne sledi naprednim tehnološkim trendom v svetu. Treba je iskati nek kompromis, za to farso se skriva marsikaj. Osebnostno lahko rečem, da je treba vložiti izjemno veliko truda, vzpostaviti se mora obojestransko zaupanje in tveganje, ki je posebej pomembno. Ljudje mislijo, da če industrija reče, da nekaj rabi, mora to nujno zagotoviti v polni meri, kar pa ni nujno, da se bo. Velikokrat nastane kaj, kar ni nujno, da bo sploh komu tržno. Zato je potrebnega veliko tvegane vlaganja. Pa ne gre samo za finance, tudi čas je pomemben faktor. Ljudje se sprašujejo, zakaj smo včasih na fakulteti po 12 ur. Tako pač je.

Nagrado naj raziskovalca ste prejeli na predlog podjetij Tele 59, d.o.o., in Teleteh. S čim ste prispevali k razvoju teh podjetij?

Podjetje Teleteh se ukvarja s prenosljivostjo telefonskih števil. Začeli so z mobilnimi, sedaj s fiksnimi. Uvedli

tehnologija obnaša kot moda

smo sistem tankih odjemalcev, računalnikov, ki nimajo vrtljivih delov in lastnega dolgotrajnega pomnilnika, samo klasični ram. Procesna moč je dokaj nizka, dejansko pa delamo tako kot z normalnim računalnikom, in to je predvsem rešitev, ki je namenjena pasovnemu segmentu. Podjetje je sistem spravilo že do izjemno visoke faze, testi so bili narejeni v mnogih revijah, naš laboratorij služi kot demo center, tako da upamo, da v kratkem uspejo tudi tržno. Podjetje Tele 59 pa je lastnik medijske hiše RTS, kjer smo lani naredili prvo komercialno oddajanje digitalnega prizemnega signala v Sloveniji. Šlo je

za oddajanje v živo s festivalskega dogajanja na Lentu in na obeh straneh smo pridobili veliko izkušenj in se mar-

sičesa naučili. Hiši RTS smo torej pomagali vzpostaviti sistem v celoti. Sodelovali smo tudi s podjetjem Elti, s pomočjo katerega in tudi drugih partnerjev smo projekt SLOcast, ki se je predstavil Ministrstvu za gospodarstvo, Ministrstvu za kulturo. Sprva je prišlo do negativnega odziva, zdaj pa je ta blazno pozitiven, tako da smo vsi partnerji močno vpleteni v strategijo in pripravo digitalne televizije v Sloveniji. Mislim, da smo s tem oddajanjem naredili blazen korak in Slovenijo potisnili v smeri digitalizacije.

Digitalizacija televizije

Vaše razvojno delo vključuje tudi znanja od strojno pospešenega digitalnega procesiranja signalov, načrtovanja vgrajenih sistemov, žičnih in brezžičnih omrežij, spletnih aplikacij in storitev do sodobne merilne tehnike, polprevodnikov ter elektronskih komponent. Ne preseneča, da ste podpredsednik Sveta za elektronske komunikacije Republike Slovenije in član odbora za znanost in tehnologijo Obrtne zbornice Slovenije. Kaj se trenutno dogaja na tem področju. Slovenija je za prizemno digitalno televizijsko oddajanje uradno izbrala MPEG4 format kodiranja. Je to dobro?

Naša skupina je močno navijala za MPEG4. Res je, da danes sprejemnikov po ugodnih cenah za MPEG4 še ni, medtem ko so MPEG2, DVB rekorderji že zelo pogosti v televizorjih. Je pa slika medijskega prostora pri nas popolnoma drugačna kot v Avstriji. Avstrijci imajo prvi in drugi nacionalni program in v njega spuščajo regionalne programe. Imajo eno samo majhno privatno televizijo in oni lahko prvi in drugi multipleks naredijo zelo enostavno in dajejo tja noter MPEG2 z visoko kvalitete-

to. V Sloveniji tako ne gre. Imamo mnogo več registriranih televizijskih hiš, od tega tri nacionalne programe. Tukaj je cel kup komercialnih, kot so POP TV, A KANAL in TV3, ki pokriva več kot 45 % ozemlja Slovenije, in potem še cel kup majhnih regionalnih programov, ki pa zelo dobro opravljajo funkcijo regionalnega obveščanja, kar se mi zdi izjemno pomembno in vzpodbudno. Vsi ti imajo pravico priti v eter, kakorkoli gledano. Ne moremo reči, da je digitalna televizija namenjena samo nacionalnim programom in trem močnim komercialnim, vse ostale pa bomo odrezali. Če se gremo igro MPEG2, bi bilo to skorajda nemogoče. Italijani nam namreč odžirajo frekvence, tu so blazni spori, nimamo prostih frekvenčnih resursov. Slovenija je razdeljena na tri segmente, v vsakem bo živelo SFN omrežje, kjer je 8 frekvenc povsod rezerviranih, vendar so zdaj te zasedene z analognimi frekvenca mi in kvečjemu lahko začnemo izgradnjo prvega in drugega multipleksa, ki bosta v vsakem segmentu v prvi fazi globalno na dveh frekvencah; preden ugasnemo analogne signale, in to bo šele leta 2012. Moramo pa dati prostor mladim televizijskim hišam in to drugače ne gre, kot da gremo na sistem MPEG4. S tem dejstvom smo potegnili zraven tudi Bosno in Hercegovino, Srbijo, Črno goro, Makedonijo in tudi Hrvate na nek način, kar pomeni, da ne bomo otoček, kot so nas nekateri označili.

Boj s tehnološkim napredkom

Danes bijete boj z nenehnim tehnološkim napredkom, ste zapisali na blogu. Kako uspešni ste v tem? Vas napredek velikokrat prehiti? Torej, da neko stvar začnete in je ne končate dovolj hitro? Prehiti nas vedno. V tako globalističnem svetu in v tej sodobni informacijski in potrošniški družbi, katere elementi postajamo, se tehnologija obnaša kot moda. Želja vsakega modnega oblikovalca je, da bi diktiral modne trende in taka je tudi naša želja, da bi nekega dne diktirali tehnološke trende. Teh v tem trenutku žal ne moremo, kvečjemu jim lahko sledimo. Seveda se najdejo ekstremneži, ki rečejo, da diktirajo. Tudi mi poskušamo kdaj reči, da smo prvi na svetu z nečim, koliko je to dejansko in uporabno, pa je vprašanje. Danes namreč ideja ne pomeni nič, če ne uspe na globalnem nivoju,

kar pa ni enostavno. Predvsem pa ima področje elektronike in telekomunikacij svojstven način raziskovanja in razmišljanja. Dostikrat se nam očita, da nimamo toliko člankov »ecetera ecetera«. V bistvu vsega ne moreš primerjati z vsem. Torej, če bodo pravniki napisali nekaj v svojem lokalnem časopisu, je to nekaj čisto drugega, kot pa če želim jaz nekaj objaviti v močni ameriški reviji, kot je to Optical Engineering. Ni tako enostavno biti boja s tehnologijo.

Vaša biografija dokazuje, da spišete veliko znanstvenih in strokovnih člankov, ste tudi strokovni recenzent prav za znanstveno revijo Optical Engineering, ki jo omenjate.

V tej reviji imam do zdaj samo en članek, ki sem ga napisal pred dvema letoma. Lani je bilo kar se tiče člankov malce porazno, ker smo bili zasipani z industrijskimi projekti, predvsem s podjetjem Elti, ki je dejansko na področju digitalne televizije postalo eden izmed svetovno vodilnih proizvajalcev za to opremo. Tam smo v njihov support vložili precej časa in energije. Zdaj pa se spet vračam. Seveda pa dobim vsake toliko časa kak članek v recenzijo, da ga preberem.

Leta 2005 ste bili nominirani za Večero bob leta z izjavo: »Poslanstvo znanstvenikov je razvajanje drugih z lastnim znanjem.« Še kako drži. Ali ob tem menite, da znanstveniki prepoceni prodajajo svoje znanje? Kako je pravzaprav raziskovanje cenjeno pri nas?

To je zelo relativno. Sicer tudi malo skeptično rečeno, kdo se oz. komu kaj prodaja. Če čutiš raziskovanje v sebi, potem si pripravljen pomagati. In pomagati je seveda to, da če zabredeš nekam, bo drugi pomagal tebi. Gre za obojestransko zaupanje, tveganje in vlaganje. Tako da je o ceni zelo težko govoriti. Je pa današnja družba potrošniška in ne velja več stvar narediti, ampak jo tudi prodati. To šteje. Iz tega razloga je raziskovanje tudi manj cenjeno, ker tangira na komerciali. Hkrati pa področje telekomunikacij in elektronike dobiva malo začuden pridih. Banalni primer: če pokličem prijatelja, da mi položi ploščice, mi bo zlahka računal 20 EUR/h, če pa bo on mene poklical, da mu pomagam naložiti programsko opremo, pa to seveda ni vredno nič. Mislim, da te vrednote odbijajo kvaliteto dela.

Doc. dr. Iztok Kramberger

Napovedi o razvoju globalnega se

K pisanju tega članka me je dokončno vzpodubil film *Neprijetna resnica*, ki sem si ga ogledal proti koncu lanskega leta. Predvidevam, da ga je veliko izmed vas že videlo. In verjetno ste tudi konec filma pričakali z mešanimi občutki. Po eni strani prepričani, da so klimatske spremembe dejstvo, ki se ga ne da obiti. Po drugi strani pa ste se spraševali, kaj lahko posameznik vendar naredi za spremembo tako velike stvari, kot je globalno ozračje.

MATJAŽ TURINEK

Izkušnja, ki sem jo sam imel v tisti kinodvorani, je bila navduhujoča in obenem presenetljiva. Namesto da bi se ljudje ob končni sceni vstali in trumoma zapustili dvorano, so vsi sedeli in .... kaj so pravzaprav delali? Čakali na še nekaj več? Počasi dojemali, kaj so pravzaprav videli? Mogoče pa so potrebovali samo dodatna navodila, kako se celotne zadeve lotiti, s čimer nam ustvarjalci filma tudi postrežejo. Kjer ponavadi najdemo smešne prizore s snemanja filma, smo tokrat bili deležni uporabnih nasvetov, kaj lahko sami storimo za izboljšanje situacije. Od tega, da lahko zamenjamo navadne žarnice z varčnimi, da se lahko manj vozimo z avtom, več kolesarimo, uporabljamo javni prevoz, manj potrošimo (karkoli in česarkoli že), varčujemo z energijo, pa do tega, da postanemo aktivni na področju osveščanja ljudi o celotni problematiki, da vzpodbujamo svoje predstavnike v občinskih svetih, parlamentu, vladi, da vendar naj začnejo nekaj aktivno spreminjati tudi na teh nivojih. Zelo mi je bil všeč del, ko so rekli, da če ne moreš prepričati parlamentarca, da se začne zavzemati za okolju prijazno politiko, potem kandidiraj za parlament. Sicer dokaj močna in drzna izjava, pa vendar zanimiva.

Hkrati sem med filmom večkrat pomislil na samo dejstvo, da sploh lahko gledam točno TA film v normalnem programu kinodvorane v Sloveniji. Še pred nekaj leti se bi mi kaj takšnega zdelo skoraj nemogoče. Pa vendar je dandanes (verjetno tudi s pomočjo nenormalno visokih temperatur za ta letni čas) vedno več ljudi zaskrbljenih glede vremena v prihodnosti, skrbi jih okolje, v katerem živijo, in kaj se bo z njim zgodilo v naslednjih nekaj letih. Zelo prepričljiva je zame bila tudi grafika, ki jo je bivši bodoči predsednik Amerike Al Gore pokazal kot argument skeptikom globalnega segrevanja. In sicer tista

z gibanjem temperatur in ogljikovega dioksida v zadnjih nekaj milijonov let – kolikor je pač star najstarejši led na tem svetu (metoda določanja namreč temelji na vrtnah ledu in določanja ujetega ogljikovega dioksida v njem). Mnogi nasprotniki dejstva, da globalno segrevanje obstaja, namreč pravijo, da so spremembe posledica približevanja še eni ledeni/topli dobi v zgodovini Zemlje. In nazorno lahko z grafa, ki ga vidimo v filmu in temelji na znanstvenih podatkih, razberemo gibanje temperatur in posledično tudi ogljikovega dioksida. Nižja je temperatura, manj je ogljikovega dioksida in obratno. Oba faktorja sta v neposrednem sorazmerju. Prva ledena doba je bila tamkaj (cca. 20 km ledu), druga tukaj (10 km ledu), tu pa je bila topla doba, potem pa spet sledi ohladitev in tako naprej. Vsi prikazani podatki so logični in jih ni težko razumeti. Potem pa se približujemo današnjemu času. 18. stoletje in z njim industrijska revolucija. Karikirano rečeno, če je prej nihanje temperatur in ogljikovega dioksida bilo v območju med 0 in 4, potem vidimo, da je danes količina ogljikovega dioksida nekje na 7 (kar se še nikoli poprej v teh nekaj milijonih let ni zgodilo), projekcija za naslednjih 20 let pa je še bolj drastična. In če sta količina ogljikovega dioksida in temperatura vedno bili v sorazmerju, kaj nam to potem namiguje za bližnjo prihodnost? Morda povišanje temperature po vsem svetu? Skoraj zagotovo!

Paradoks globalnega segrevanja

Vendar pa sam pogosto pomislím na paradoks globalnega segrevanja. Res je, z večjo količino ogljikovega dioksida se tudi temperatura počasi, a vztrajno viša po vsem svetu. S tem je povezano tudi veliko drugih dogodkov. Eden izmed tistih je tudi taljenje ledu na Arktiki in Antarktiki. Sicer dejstva, da bo to taljenje povzročilo

dvig morja po vsem svetu, ne gre zanikati, toda bolj me vodi v razmišljanje sledeči pomislek. Večina nas ve, da toplo vreme v Evropo prinaša Zalivski tok. V bistvu je ta kompleksen tok in pojav tisti, ki skrbi za znosnost življenja v tem delu sveta. Kaj pa se zgodi, če ta tok preneha delovati? Znanstveniki predvidevajo, da bi to pomenilo še eno ledeno dobo v večjem delu Evrope za nekaj sto let. In zakaj bi ta tok prenehal delovati? No, eden izmed sistemov, kako sploh celotna stvar deluje, je mešanje hladne in tople vode na območju Mehiškega zaliva. Pomembno vlogo ima tukaj tudi voda, ki priteka z Arktike, tista voda, ki nastaja zaradi taljenja ledu (globalno segrevanje, še pomnite?). Če je preveč naenkrat pride v celoten sistem, se mora ta sistem prilagoditi, spremeniti. Mogoče se lahko celo ustavi, kot se je to zgodilo po eni izmed ledenih dob. To pa bi pomenilo nič kaj prijetno okolje za življenje tudi v Sloveniji. Globalno segrevanje in dvig temperatur na eni strani, nevarnost ledene dobe pa takoj zraven. Ekstremni vremenski pojavi, kot jih človeštvo še ne pomni. Cvetoče češnje, trobentice in druge rastline v enem delu Severne Amerike, hudi snežni viharji v drugem delu. Temperature okoli 14° C sredi januarja. Kaj si naj iz tega razložimo ali pa sploh mislimo? Koliko več dokazov še potrebujemo?

Rešitev na obzorju?

Vrnimo se spet k vprašanju, kaj lahko posameznik sploh naredi, spremeni, da bi se celotna situacija izboljšala. Na prvi pogled se morda zdimo dokaj nemočni, a vedno znova smo lahko presenečeni, koliko moči imamo na razpolago. Ena izmed največjih je moč odločanja prek nakupov in potrošniškega obnašanja. Ker pač živimo v kapitalizmu, kjer ima (žal) denar (še) največjo težo in pomen, lahko prek denarja tudi po-

sredujemo svojo voljo. Če kupujemo okolju prijazne naprave, ki porabijo manj elektrike, manj goriva, se odločimo za ponudnike »zelene« energije, pazimo tudi na izvor dobrin (od hrane do oblačil), potem že veliko naredimo za pozitivno spremembo v pravi smeri. Saj ne da bi posameznik ne vem koliko pomenil v končni kalkulaciji podjetij, vendar pa 10 posameznikov pomeni že nekaj, 100 še več, če nas je 1000, se nas že upošteva, in tako lahko skupaj dosežemo pozitiven premik v situaciji, ki se nam zdi nespremenljiva.

Ali pa prej omenjen vpliv z izražanjem volje pri volitvah in kasneje tudi spominjanje izvoljenih predstavnikov, da so tam, da zastopajo našo voljo, ne svoje ali pa volje podjetij in kapitala. Spet me misli popeljejo nazaj na Dansko, kjer sem imel priložnost študirati in živeti pol leta. V vsaki javni ustanovi (od univerze do občine)

grevanja – pravljica ali dejstvo?

Ledenik Arapaho leta 2003

Ledenik Arapaho leta 1898

javnim ustanovam bi vsekakor bil korak v pravi smeri. Tudi Univerza v Mariboru bi lahko postala vodilna in usmerjevalna ustanova na tem področju. Prepričan sem, da se vodilni univerze in fakultet zavedajo tega pomembnega poslanstva. Predstavljajte si 24.000 ljudi, ki črpa inspiracijo za svoje življenje na naši Univerzi... kakšen vpliv bi to imelo ne samo na nivoju univerze in mesta (kjer bi se v akciji vsekakor lahko pridružila tudi Mestna občina Maribor z novim županom g. Kanglerjem), temveč tudi v širšem področju Štajerske in celo preko meja.

Kolegi iz graške tehniške univerze že naprimer poslušajo predavanja iz področja trajnostne uporabe energije, okolju prijazne energije in tehnologij, zelene arhitekture, okolju prijaznejšega prevoza, itd. Zakaj ne bi tudi v Mariboru postali inovativni in kazali pot v prihodnost? Spomnimo se naše preteklosti in velikih mož, ki so sooblikovali našo sedanost. Bili so vizionarji, ljudje, ki so si drznili sanjati in predlagati včasih nekonvencionalne rešitve. Bili so pred časom, pa vendar so imeli prav. In po tem se jih tudi spominjamo. Po čem pa se nas bodo spominjali naši potomci? Po dobrem življenju, ki smo ga živeli? Po radioaktivnih odpadkih, ki jih bodo še vedno imeli na grbi leta 302.007? Po ničemer, ker jih sploh ne bo?

Za konec

Menim, da ne smemo biti preveč črnogledi. Res je, da se je potrebno zavedati vseh dejstev in možnih posledic, ki jih ima naše početje na naravo, na naš edini svet. Vendar pa tudi preveliko nasprotovanje določeni zadevi ne prinese nič drugega kot točno to zadevo. Mati Terezija je vedno odklonila povabilo na shod proti vojnam. Rekla je, da bo prišla, če bodo priredili shod ZA mir in ne PROTI vojnam. Tako si tudi mi moramo prizadevati za boljši jutri. Za okolju prijazen način življenja! Za zdravo in okusno hrano! Za biotsko raznovrstnost! Za večjo uporabo javnega prevoza! Za življenje, usmerjeno k notranjim vrednotam! Za preprosto, izpopolnjeno in srečno življenje! Navsezadnje, kaj več pa si lahko še želimo?

so imeli tiskalnike z avtomatskim obračanjem listov (in s tem prihranili ogromno papirja), obvezno so morali imeti varčne žarnice, kupovati samo najbolj varčno opremo, uporabljati okolju prijazne tehnologije itd.

In kje je Slovenija?

V Sloveniji pa je rešitev za vse klimatske in energetske težave v izgradnji še ene nuklearke. Vsaj tako misli določena skupina ljudi z ministrom Vežjakom na čelu. Torej ne prilagoditev potrošniških navad in usmerjanje k trajnostnemu razvoju in naravi prijazni energiji, temveč k enaki, če ne še večji potrošnji. Vemo, da bi bila gradnja še ene nuklearke popoln nesmisel (spomnimo se članka v novembrski številki Katedre), ki bi povzročil več slabega kot dobrega. Ko pa je vendar na voljo toliko različnih in učinkovitih rešitev. Upoštevanje Danskega modela pristopa k

PODLUPO

Kaj lahko naredimo za zmanjšanje porabe energije?

MANJ VOZITE!

Pešajte, kolesarite ali uporabljajte javni prevoz. Za vsake 3 kilometre, ki jih ne prevozite z avtom, boste prihranili kilogram ogljikovega dioksida. Povprečen avto izpusti letno za svojo trikratno težo ogljikovega dioksida v atmosfero (pri povprečju 7,8 litra/100 km in 16.000 prevoženih km letno). In pomislimo na to, da se v službo in nazaj pogosto z avtom pelje EDEN.

PREVERITE SVOJE GUME!

Ustrezno natlačene zračnice lahko povečajo vašo kilometrino na poti za 5%. Prihranjeni štirje litri bencina obranijo atmosfero pred dodatnimi 10 kg ogljikovega dioksida.

VEČ RECIKLIRAJTE!

Če recikirate le polovico vaših hišnih odpadkov, lahko letno prihranite atmosferi dobro tono ogljikovega dioksida.

POPOLNOMA IZKLOPITE ELEKTRONSKE NAPRAVE!

Popolnoma izklopite svoj televizor, DVD-predvajalnik, stereo in računalnik, ko ga ne uporabljate; naj ne gorijo na »stand-by«! Prihranili boste na tisoče kilogramov ogljikovega dioksida na leto.

Se obeta klimatska

Klimatske spremembe grozijo, da bodo spremenile podobo sveta, kot ga poznamo. Z vse bolj katastrofalnimi posledicami so postale dejstvo, ki ga ni več mogoče prezreti. Trditve maloštevilnih, ki trdijo, da je pojav tople grede naraven pojav, zaradi nakopičenih znanstvenih dokazov postajajo vse tišje.

DARIO SVETEJ

Klimatske spremembe so hitro postale ena najresnejših groženj, s katerimi se je kdaj soočilo človeštvo, je ob odprtju pred dvema mesecema končane 12. konference Združenih narodov o spremembah podnebja (United Nations Climate Change Conference) v Nairobiju izjavil kenijski podpredsednik Moody Awori. Njegove besede so bile na srečanju več kot 6000 predstavnikov držav sveta zgolj prve v nizu vrste ponovno izrečenih svaril in skrb zbujajočih podatkov.

Nakopičene znanstvene ugotovitve v njihovo podporo so nadvse zgovorne. Tudi najhujšim skeptikom počasi postaja jasno, da se v naslednjih letih človeštvo posledicam svojega nepremišljenega ravnanja ne bo moglo več izogniti – nanje se bo lahko le še pripravilo. O tem, kaj lahko storimo, da stvari že v bližnji prihodnosti ne bi dosegle apokaliptič-

nih razsežnosti, strokovnjaki, žal, nimajo enotnega mnenja. Medtem ko nekateri trdijo, da je že skrajni čas za ukrepanje, če nočemo biti priče veliko hujšim posledicam klimatskih sprememb kot doslej (vremenski ekstremi, neurja, poplave, taljenje ledu ...), drugi celo menijo, da je že nekaj desetletij prepozno, da bi lahko preprečili globalno katastrofo.

Zaskrbljujoči črni scenariji

James Lovelock, morda najslavnejši ekolog našega časa, ugledni britanski znanstvenik in raziskovalec, ki je že v sedemdesetih letih preteklega stoletja svet posvaril pred nevarnostmi ozonskih lukenj in njihovimi povzročitelji ter zaslovel s teorijo Gaie (naš planet naj bi imel značilnosti velikanskega živega organizma), tako meni, da smo s strmim dvigom emisij toplogrednih plinov od začetka industrializacije že uničili občut-

ljivi zemeljski mehanizem in ustvarili pogoje za začarani krog klimatskih sprememb, ki naj bi na koncu privedle do »podivjanega segrevanja«. Ko se, denimo, umika polarni led, Zemlja izgublja sposobnost odboja sončnih žarkov nazaj v vesolje, kar le še poslabšuje učinek segrevanja, zatrjuje Lovelock in opozarja, da bi morale vlade razmišljati predvsem o tem, kako se spoprijeti s posledicami klimatskih sprememb. Najstrašnejše posledice globalnega segrevanja je mogoče omiliti, ne pa preprečiti, piše v svoji knjižni uspešnici *The Revenge of Gaia*, v kateri med drugim zapiše, da nas je naš brezbrizen odnos do svetovnih energetskih virov pripeljal na pot, ki vodi v katastrofo. Dvig temperatur po njegovo grozi, da bo prekinil življenje na Zemlji.

Pionir v razvoju ekološke ozaveščenosti s svojim črnim scenarijem med današnjimi klimatologi ni nič posebnega. Raziskave nekaterih med njimi razkrivajo, da bi zaradi posledic zvišanja povprečnih temperatur na Zemlji lahko nastopile dramatične spremembe. Če bi se, denimo, povprečna temperatura zvišala za več kot 3 stopinje Celzija, naj bi se premaknilo več kot 20 odstotkov svetovnih ekosistemov, izgubili bi več kot 10 odstotkov obrežja, lakoto bi trpelo do 50 milijonov ljudi več kot danes, zaradi spremembe v morskih tokovih bi se izrazito ohladili nekateri predeli, drugi pa bi postali drastično toplejši.

Pravzaprav se dramatične spremembe že dogajajo. Naš planet se nedvomno segreva. Temperatura na Zemlji ni bila tako visoka že najmanj štiri desetletja, morda tudi celo tisočletje, je pokazala nedavna študija Ameriške akademije znanosti. Ameriški znanstveniki trdijo, da so bila minula desetletja 20. stoletja najtoplejša v primerjavi z vsemi obdobji v zadnjih 400 letih, v zadnjem stoletju

PODLUPO

Ogrožene živalske vrste.

Zaradi podnebnih sprememb so se številne živalske vrste prisiljene seliti drugam oziroma v hladnejše kraje. Čeprav se nekaterim očitno uspe prilagoditi na drugačne razmere, drugim grozi izumrtje. Najbolj ogrožene naj bi bile po ugotovitvah strokovnjakov vrste, ki izgubijo sposobnost ali voljo za selitev. »V bistvu se pripravlja množično izumrtje,« je pred kratkim posvaril ugledni ameriški ekolog J. Alan Pounds. Njegova kolegica Lara Hansen, ena vodilnih strokovnjakinj na področju klimatskih sprememb, prav tako opozarja na težave, ki jih raziskovalci opažajo tako na zemlji kot v oceanih, biolog Camille Parmesan s teksaške univerze pa meni, da se klimatske spremembe odvijajo veliko hitreje kot proces evolucije.

Polarni medved je zaradi taljenja arktičnega ledu trenutno ena najbolj ogroženih živalskih vrst. Njegova populacija je v zadnjih desetih letih namreč upadla za 17 odstotkov, strokovnjaki pa se bojijo, da bo do srede stoletja izumrlo še nadaljnjih 30 odstotkov polarnih medvedov. Medtem ko se na spremenjene razmere, dvig temperature in pomanjkanje hrane s selitvijo privaja tudi arktična lisica, znanstveniki podoben pojav opažajo tudi pri številnih pticah v Veliki Britaniji. Nekatere vrste je tako danes tam mogoče najti 20 kilometrov severneje kot pred dvajsetimi leti.

katastrofa?

pa naj bi se bila temperatura dvignila za 0,6 stopinje Celzija.

Brez soglasja med učenjaki

Študija o podnebjju, ki jo je naročil ameriški kongres, potem ko je znani klimatolog Michael Mann leta 1998 dokaz(ov)al, da temperatura na severni polobli ni bila tako visoka že zadnjih tisoč let in da se je podnebje po stoletjih stabilnosti začelo spreminjati v 20. stoletju, bo najbrž še bolj zdesetkala vrste skeptikov, ki dvomijo, da sploh prihaja do globalnega segrevanja. Eden izmed njih, ameriški geofizik Howard Conway, tako meni, da bi se ledene mase na Antarktiki topile tudi brez učinka tople grede, prav tako pa ni malo niti raziskovalcev, ki sodijo, da so skrbi zaradi slednje popolnoma neupravičene. David Bowen z univerze v Cardiffu je tako denimo prepričan, da Zemlja vedno niha med hladnimi in toplimi obdobji ter vročinskimi valovi in da se je to dogajalo tudi veliko prej, preden je človek zanetil prvi ogenj in v zrak poslal ogljikov dioksid. Tudi če bi človeštvu uspelo zmanjšati emisije toplogrednih plinov v ozračje, to še ne pomeni, da bi se Zemlja nehala segrevati, menijo pripadniki te struje in v dokaz ponujajo računalniške simulacije, ki jih je nedavno na bremenski univerzi opravil Heinz Müller.

Druga stran nadaljuje s svojimi drugačnimi argumenti. Ena izmed zadnjih razpitenih raziskav ameriških znanstvenikov je pokazala, da je temperatura na Zemlji dosegla najvišjo raven v zadnjih nekaj tisoč letih, kar naj bi negativno vplivalo na ves živalski in rastlinski svet.

Šokantna dejstva in napovedi

Po ugotovitvah ameriških strokovnjakov, objavljenih v reviji Proceedings of the the National Academy of Sciences (PNAS), je temperatura v zadnjih treh desetletjih na našem planetu rasla za 0,17 stopinje Celzija vsakih deset let in je zdaj le še za stopinjo nižja od najvišje v zadnjih milijon letih. Če bi se segrevanje nadaljevalo s tem tempom, in ni razloga, zakaj se ne bi, bo po napovedih ta maksimum dosežen že leta 2050.

Natančne posledice tega je kajpada težko napovedati, vendar nekatere računalniške simulacije kažejo na klimatsko katastrofo. Njene posledice bi bile vsekakor zastrašujoče. Zaradi taljenja ledu na zemeljskih polih bi se sprostila neznanska količina vode in morska gladina bi se utegnila dvigniti za 65 metrov. Številna mesta ob obalah in v nižinah bi izgnila pod vodo, življenje bi izgubilo na milijone ljudi ali pa bi se bili prisiljeni umakniti. Zemlja bi pokazala svoj najbolj neprijazen obraz. Na dnevnem redu bi bile poplave, viharji, suše, temperaturni in vremenski ekstremi, epidemije ... Nekateri strokovnjaki napovedujejo celo konec sveta, kot ga poznamo. Nastal naj bi

kaos, vrstili naj bi se spopadi zaradi ohranitve življenjskega prostora, pomanjkanja vode in hrane ...

Naj bodo znanstvene teorije takšne ali drugačne, osupljiva dejstva po svetu ta hip govorijo sama zase. Po poročilih ameriških strokovnjakov se zaradi globalnega segrevanja ta čas kar 1700 rastlinskih in živalskih vrst seli proti zemeljskima tečajema, in to s hitrostjo 0,56 kilometra letno. Devet od štirinajstih vrst evropskih metuljev se je zaradi otoplitve preselilo dvesto kilometrov severneje. Dele sveta, kjer so doslej častili vsako kapljico dežja, sedaj pretresajo katastrofalne poplave, ledeniki pa z veliko hitrostjo izginjajo celo v Himalaji ...

PODLUPO

Neučinkovito globalno spopadanje s klimatskimi spremembami.

Predstavniki Svetovne meteorološke organizacije (WMO) so nedavno postregli s podatkom, da se je v letu 2005 raven ogljikovega dioksida v ozračju dvignila za pol odstotka. WMO meni, da se bo raven emisij ogljikovega dioksida še naprej dvigovala, vse dokler mednarodna skupnost ne bo sprejela novega klimatskega sporazuma, ki bo človeštvo močneje obvezoval k omejitvam emisij toplogrednih plinov kot veljavni kjotski sporazum. Spomnimo: leta 1997 sprejeti kjotski protokol, ki je začel veljati lani, industrijsko razvite države obvezuje, da med leti 2008 in 2012 zmanjšajo emisije toplogrednih plinov za 5,2 odstotka glede na leto 1990. Ker so, kot je znano, ZDA kot največji svetovni onesnaževalec okolja s toplogrednimi plini zavrnil podpis tega mednarodnega sporazuma, je bilo njegovo udeležanje doslej bistveno manj učinkovito.

In kaj na to porečejo v ZDA? Čez lužo pod Geogoom W. Bushem ostajajo neomajni. Znani ameriški strokovnjak in pogajalec za klimatska vprašanja Harlan L. Watson meni, da ZDA pri zmanjševanju emisij plinov, ki povzročajo učinek tople grede, ukrepajo bolje od cele vrste držav in da ni verjetno, da bodo sprejeli obvezne kontrole. Med državami, ki podpisujejo kjotski protokol, emisije toplogrednih plinov rastejo, je, kot navajajo, očitke zavrnil Watson. Čeprav Velika Britanija predlaga, da Evropska unija sprejme program, ki želi doseči 30-odstotno zmanjšanje omenjenih emisij do leta 2020, za zdaj na žalost prav nič ne kaže, da bi se pri globalnem spopadanju s klimatskimi spremembami v kratkem utegnilo kaj bistveno spremeniti na bolje.

Podobne težave je mogoče ugotoviti tudi glede prilagajanja na klimatske spremembe. »Politika prilagajanja je doslej pritegnila veliko manj pozornosti od politike zaustavljanja globalnega segrevanja, in to je bila napaka,« je nedavno izjavila ena vodilnih britanskih ekonomistk Frances Cairncross. Ugledna znanstvenica meni, da bi politika prilagajanja na klimatske spremembe prinesla več koristi od blaženja le-teh, saj ne bi vsebovala zapletenih mednarodnih dogovorov, uresničevala pa bi se lahko tako na nacionalni kot tudi lokalni ravni.

Pojedli smo božička

December je mesec, ki ga stigmatizira toliko simbolov, da je že sam postal simbol potrošniške družbe, mesec mrzlic, od nakupovalnih do prometnih, mesec, ki ne spremeni samo našega sveta, ampak tudi nas same. Decembrska mešanica svetih in posvetnih praznikov tako postaja en velik praznik – veseli december, v katerem se cerkveno in državno mnogokrat zlije v neločljiv konglomerat.

MATJAŽ GERM

November=december

Manija se začne pravzaprav takoj, ko se na grobovih ugasnejo zadnje lučke, prižgane za vse svete. Psihologi potrošniške družbe govorijo o ustvarjanju podaljšanega zaključevanja leta, ki ga označuje poleg praznikov tudi letni čas – zima. Resnici na ljubo po novem letu tudi zima izgubi privlačnost, zato je čim daljše obdobje razburjenja in vzhičenosti v družbi, ki ga simbolizira prednovoletno ali tudi predbožično obdobje, zelo pomembno za trgovce, ki si želijo čim dlje »hraniti« potrošniške monstume, v katere se ljudje spremenimo koncem leta.

Trgovci najprej okrasijo svoje trgovine in že v tem trenutku se prodaja poveča, ker si osamljen človek, kot bi dejali sociopsihologi, v individualnem projektu iskanja sreče, z venčki in lučkami, podzavestno prikljče iz podzave-

sti prihajajoč božič in ugodje vselega decembra ter stopi v trgovinico po nove škornje, plašč ali pa samo po čokoladico. Datum, ko se to zgodi, se vedno bolj pomika proti oktobru. Pred nekaj leti praktično ni bilo moč zaslediti okrašenih stavb in prazničnih ponudb pred začetkom decembra, danes se »praznični simboli« pojavljajo že v zgodnjem novembru in zdi se, da se ta meja, prav zaradi omenjenega načrtnega podaljševanja obdobja pričakovanja, še pomika. Bodo v bližnji prihodnosti »kitili« že za trgateg. Božično vino bi bilo gotovo tržno zanimivo, združitev obdobja od martinovanja do silvestrovanja pa bi našo družbo verjetno pahnila v dvomesečni hedonizem in potrošniški razvrat. Profitomanija pa ne zajame samo večjih internacionalnih trgovskih združb, igro sprejmejo vsi, vsako leto se sicer pojavijo nekateri, ki odkrito protestira-

jo proti globalizaciji in amerikanizaciji božiča in decembra, ampak brez uspeha. Še najmanjše trafike navesijo pred svoje prostore cel kup okraskov in prazničnega okitja in zwabijo potrošnike v past.

Praznična ponudba

V nadaljevanju se zvrstijo praznične akcije, ki se večinoma začno že kak teden pred Miklavžem, tako da pravzaprav trajajo cel december. Pri tem znajo nekateri spretno izkoristiti človeško željo po simbolih, željo po (nad)pomenu določenega artikla, ko nam včasih večje zadovoljstvo, kot denimo kilogram opranega paradižnika, predstavlja zdravega življenja, ki ga ta ubogi paradižnik nosi. Naši »krvnički« si nato omislijo še

cel kup novosti, eni nižajo cene, drugi ponujajo razne akcije, sredi decembra, ko je pričakovanje največje, potrošniški monsturm pa najbolj pla-

PODLUPO

Decembrska depresija

Žalostno je tudi, kako praznično veselje naplavi mnogokrat potlačeno in neizrečeno človeško bolečino in brezup. Osamljenim se ob množični promociji družine, prijateljstva in druženja, ob različnih drugih dejavnikih, kot so daljše noči, mraz, sneg, oži krog osame, depresivnosti in resigniranosti. Prizadeti, besni, multiplicirajo intenziteto svojih čustev in se pogrezajo v neprestano razmišljanje, smiljenje samemu sebi, kesanje ... Ceste so polne malodane samomorilskih voznikov, ki se, mnogokrat posledično z alkoholom, ob dodatku slabih vremenskih razmer seštejejo v povečano število prometnih nesreč. Mnogo družin »najde« v skupnem decembru svoja nasprotja in nepremostljiva nesoglasja, med katerimi čez leto manevrirajo s sistemom odsotnosti in bežanja, in se pogrezne v prepire in slabo voljo. Manifestacija veselja marsikdaj prinese nasprotno učinke. Potrošniška manija pa obrne človekove denarnice in če so te pretanke in preprazne za zadovoljitev potreb, ki se jih zavemo v veselem decembru, se večina posameznikov pogreza v stanja od nezadovoljstva do obupa.

KARIKATURA:
PARSIFAL

čil-
no spo-
soben po
izplačanih
»božičnicah«,
pa se vsi sprevržejo
v »dobrotnike«, pou-
darjajo vrednote družine,
veselja, sreče ... obdar-
jajo otroke, podjetja pripravijo
svojim zaposlenim zaključke.

in debeli december

Vsi obdarjajo, tudi vsak potrošnik se prebija v vrstah s polnimi vrečkami daril za svoje najbližje, majhnih in velikih pozornosti, vse šteje, da je le »praznično«. Vsak od nas se tako spremeni v Božička ali dedka Mraza, če hočete, stvar izbire. Praznični možje naj bi bili unikatni, ampak ker so prerasli v

Da je božič pravzaprav cerkven praznik, se praktično ne da razbrati, mogoče bi lahko trdili tudi obratno, meje so tako zabrisane. Klasičen primer brisanja mej med verskim in državnim so denimo koncerti šolskih pevskih zborov, ki niso samo polni krščanskih vsebin, ampak se tudi odvijajo v RKC ustanovah. Ponovno se vrnemo do simboli-

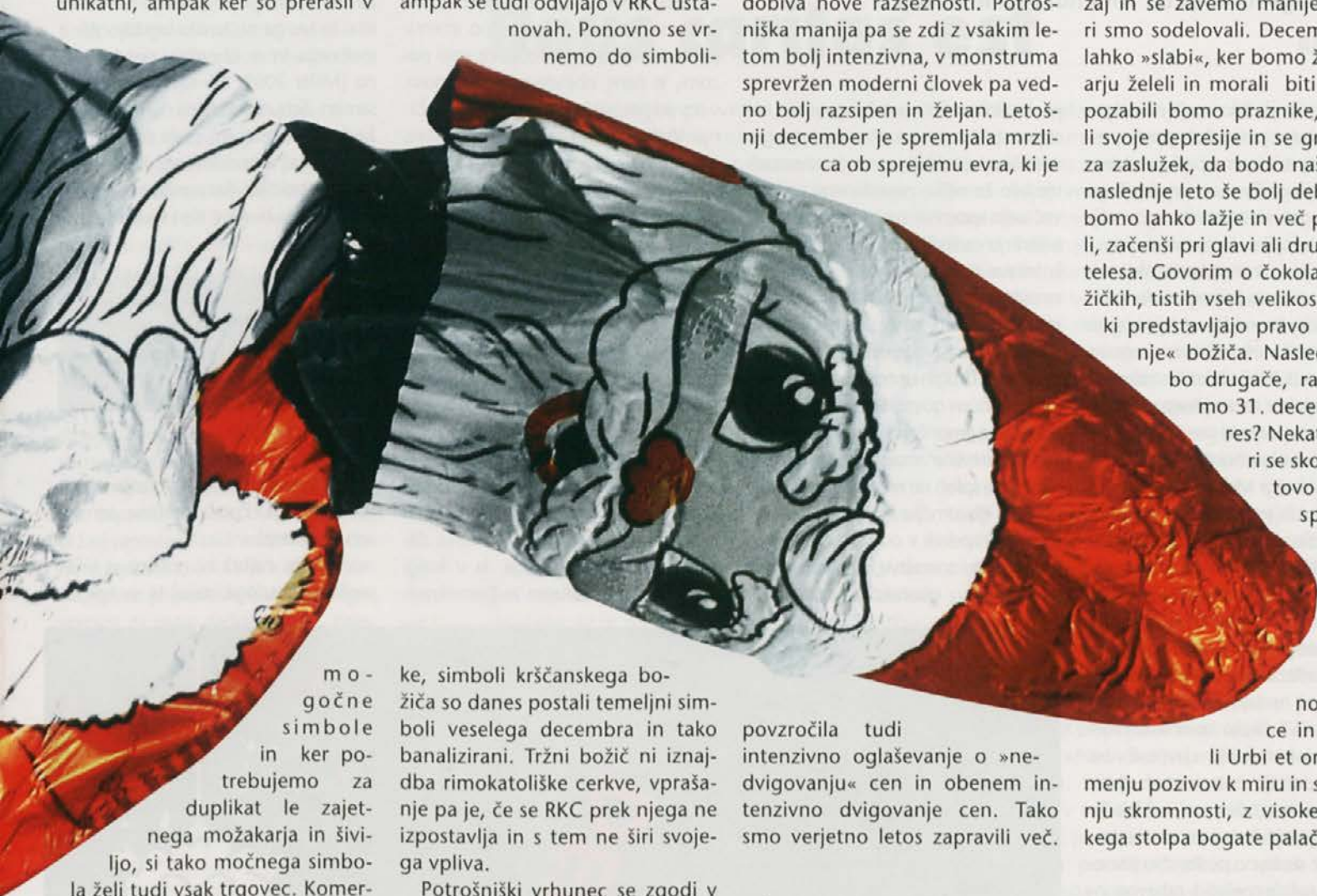
prav alkohol je morda zadnja manična »ponudba«, ki jo sprejmemo v veselem decembru, najbolj prav na silvestrovo.

Lahko bi trdili, da se nakupovalno brezumje v mesecu decembru stopnjuje do te mere, da že tako velika potrošniška neracionalnost dobiva nove razsežnosti. Potrošniška manija pa se zdi z vsakim letom bolj intenzivna, v monstruma sprevržen moderni človek pa vedno bolj razsipen in željan. Letošnji december je spremljala mrzlica ob sprejemu evra, ki je

Lahko naslednje leto tržni strategije najdejo še kakšno luknjo v naših žepih?

Epilog

Vprašanje je, če se lahko, sedaj ko smo že globoko zabredli v novo leto, usmerjeno ozremo nazaj in se zavemo manije, v kateri smo sodelovali. Decembra smo lahko »slabi«, ker bomo že v januarju želeli in morali biti »dobri«, pozabili bomo praznike, potlačili svoje depresije in se gnali v boj za zaslužek, da bodo naši Božički naslednje leto še bolj debeli in jih bomo lahko lažje in več pohrustali, začeni pri glavi ali drugih delih telesa. Govorim o čokoladnih Božičkih, tistih vseh velikosti in vrst, ki predstavljajo pravo »utelešenje« božiča. Naslednje leto bo drugače, radi pravimo 31. decembra. Bo res? Nekatere stvari se skoraj zagotovo ne bodo spremenile. Tudi drugo leto bomo kitiili božično drevesce in poslušali Urbi et orbi v znamenju pozivov k miru in spoštovanju skromnosti, z visokega, visokega stolpa bogate palače.

mogočne simbole in ker potrebujemo za duplikat le zajetnega možakarja in šiviljo, si tako močnega simbola želi tudi vsak trgovec. Komercializacija božiča je torej naredila svoje, danes Božiček ni več eden, Božičkov je na milijone, vsak nakupovalni center ima svojega, še vsako »zabavno« podjetja ga ima. Še bolj »zabavni« premorejo celo Miklavže in parklje, nostalgичni dedke Mraze.

ke, simboli krščanskega božiča so danes postali temeljni simboli veselega decembra in tako banalizirani. Tržni božič ni iznajdba rimokatoliške cerkve, vprašanje pa je, če se RKC prek njega ne izpostavlja in s tem ne širi svojega vpliva.

Potrošniški vrhunec se zgodi v tednu pred božičem, medtem ko je vrhunec veselega decembra silvestrovanje. Zanimiv je pogled na vrednote, božič izpostavlja družino, zato se za božični večer najpogosteje in največ troši za hrano, silvestrovanje pa izpostavlja veselje, zato poskrbimo za pijačo. In

povzročila tudi intenzivno oglaševanje o »nedvigovanju« cen in obnem intenzivno dvigovanje cen. Tako smo verjetno letos zapravili več.

PODLUPO

Božič kot »Lifestyle«

Moderna potrošniška družba je tudi družba množičnega generiranja življenjskih stilov, ki nastajajo in se samohranjujejo v interakciji tržnega komuniciranja, družbenih stikov, osebne refleksije individualiziranega modernega človeka in množičnih medijev. Trgovci vedno bolj naslavljajo določene skupine ljudi, ki jih družijo nekaj skupnega, aktivnost, produkt, tudi bolezen, skratka način življenja. Ustvarjajo imidža in trdnosti produktov je namreč lažje ob pozivanju »povezanih skupnosti«. Božič je že zaradi svoje posvetne vloge v družbi pravzaprav skupna točka večine ljudi v zahodni civilizaciji, zaradi svoje religiozne vloge pa poziva še bolj povezane množice.

Da je božič pravzaprav cerkven praznik, se praktično ne da razbrati, mogoče bi lahko trdili tudi obratno, meje so tako zabrisane

Piramidalnost in piramida

Ob sprejemanju zakona o RTV smo kritiki opozarjali, da vpeljuje nekaj, čemur bi lahko rekli piramidalna organizacija vodenja. Zagovorniki tega načina vodenja in predlagatelji zakona o RTV so trdili, da takšna organizacija ni sporna, temveč zaželena – v delovanje (torej tudi v delovanje javnega radia in televizije) vnese jasen red: posameznim nivojem na piramidi določi obseg kompetenc, hkrati pa poskrbi za prenos odgovornosti od vrha navzdol in nazaj.

ANDREJ ADAM

Zdi se, da je sklicevanje na odgovornost v polemikah pred sprejetjem zakona nasploh predstavljalo močnejšega, če ne najmočnejšega izmed razlogov, s katerim so zagovorniki zakona utemljevali piramidalnost.

Nato se je v okviru piramidalnega zasnovanega vodenja javnega radia in televizije zgodila Piramida, oddaja, ki so jo najprej umestili v informativni program in je šele zaradi številnih kritik strokovne javnosti pristala v razvedrilnem programu. V vsakem primeru gre za žanr, ki se ga je v strokovni javnosti prijelo ime infozabava. V knjigi Melite Poler Kovačič preberemo, da je infozabava slabšalni izraz, s katerim želimo opisati »mešanje novic z oblikami prijetnega vznemirjanja, ki je danes tako razširjeno (Hachten; navedeno po Poler Kovačič; 2005, 36).« Pri Polerjevi preberemo še, da popularnost infozabave narašča: novice se vedno bolj mešajo z zabavo in meja med osnovno funkcijo novičarskih medijev – to je informiranjem javnosti – ter zabavno industrijo postaja vse bolj zbrisana (prav tam). Se pravi, oddaja Piramida na javni televiziji je postala problem, ker je osnovno poslanstvo javnega medija začela mešati z zabavno industrijo. Ali lahko rečemo, da je z umestitvijo te oddaje pod okrilje razvedrilnega uredništva ta problem odpravljen? Mislim, da ne moremo odgovoriti popolnoma negativno, toda še bolj res je, da tudi pritrdilnega odgovora ne moremo podati. Še vedno namreč ostaja dejstvo, da je na sporedu v terminu, ki ga je poprej zapolnjevala veliko boljša informativna oddaja in tudi sicer se torej zvečer ne zdi ravno primeren termin za infozabavo. Sicer pa to ni edini problem Piramide. To je najbolj jasno pokazala oddaja dne 28. 11. 2006, ko je na njej nastopal poslanec Zmago Jelinčič, ki ne le da ni upošteval pravil oddaje, temveč

je eksplicitno širil sovražni govor in nestrpnost. Vendar tukaj ne mislimo govoriti le o tej oddaji – o njej je navsezadnje bilo že veliko povedanega –, temveč velja spomniti na mnoge druge, v katerih je voditeljica Erika Žnidaršič imela težave z gosti. V čem je težava? Piramida je zasnovana kot nekakšno tekmovanje o tem, kdo je najboljši govorec in govorništvo je večšina, ki za prepričevanje drugih uporablja argumentiran in kritičen govor, ki bi naj razumne državlјane prepričal v določeno stališče. Toda za številne zmagovalce posameznih oddaj sploh ne moremo reči, da so pokazali govorniške spretnosti, temveč so svoj prispevek v oddaji zasnovali na predsodkih, sovraštvu, pretiranih posploševanjih, glasnosti, neupošteva-

nju pravil in kopici drugih trikov, ki jih strokovnjaki za argumentacijo umeščajo v široko množico argumentacijskih zmot (ali prevar). To vsekakor pomeni, da lahko državo, v kateri bi slabi retoriški dobili le zanemarljiv odstotek glasov razumnih državlјanov, le sanjamo. Resničnost je, žal, drugačna. To, vidite, je ta dodatni problem in mislim, da bi nas ob tem moralo skrbeti.

Zakaj bi morali biti zaskrbljeni? Živimo v sistemu, ki ga ponosno imenujemo demokratičen. Toda, če smo pozorni, je nam, običajnim državlјanom, v resnici prepuščeno prav malo odločanja. Vsake štiri leta odidemo na volitve, tu in tam na referendum in če odmislimo večinoma neizkoriščeno lobiranje pri poslancih, je to že vse. Mnogi teo-

ja (1943) dokazuje, da naloga državlјana ni neposredno odločanje o problemih, temveč izbira skupine voditeljev, ki njega ali njo predstavljajo. Schumpeter zatrjuje, da če lahko, na primer, v ekonomskih transakcijah ljudje neposredno doživljajo rezultate svojih odločitev – kadar kupijo napačen izdelek, kmalu odkrijejo svojo pomoto –, to ne velja v primeru političnega odločanja, pri katerem ni takšnega povratnega mehanizma. In ker ga ni, kmalu izgubijo stik z realnostjo in se obnašajo neodgovorno (Miller 2003, 40–41). Ali rečeno s samim Schumpeterjem: »Tipičen državlјan potemtakem pade na nižjo raven mentalnega delovanja, kakor hitro vstopi v politiko. Razpravlja in analizira na način, ki bi ga v sferi svojih resnič-

Zakaj bi morali biti zaskrbljeni? Živimo v sistemu, ki ga ponosno imenujemo demokratičen. Toda običajnim državlјanom je v resnici prepuščeno prav malo odločanja.

retiki so prepričani, da je tako tudi prav. David Miller v zanimivi knjigi Politična filozofija: zelo kratek uvod omenja zlasti Josepha Schumpeterja, ki v knjigi Kapitalizem, Socializem in Demokrati-

nih interesov brez omahovanja ocenil kot otročjega. Znova postane primitiven (prav tam).«

V resnici najbrž ni nobenega vnaprejšnjega razloga, zakaj bi se tipičen

ali običajen državljani v sferi političnega nenadoma pootročil in postal primitiven. A po drugi strani bi nas morali posamezni primeri oddaje Piramida pocukati za rokav in nam dati misliti. Osebnost sem, kljub tem posameznim primerom in kljub tistim, ki (tako kot Schumpeter) zagovarjajo bolj aristokratsko verzijo demokracije, še vedno prepričan, da je mogoča tudi bolj neposredna oblika odločanja o skupnih zadevah. Prepričan sem namreč, da brez nekega temeljnega zaupanja v ljudi demokracija sploh ni mogoča. Seveda pa to predpostavlja treznejšo presojo v volilnem telesu oziroma – če sem natančen – to predpostavlja več možnosti, v katerih bi ljudje sploh lahko odločali na podlagi razumne presoje.

Situacija je na nek način podobna situaciji v šoli, kjer zagovorniki kritičnega mišljenja v prenovi šolstva poudarjajo, da morajo učenci kritično misliti že pri samem pouku, pri čemer pomeni kritično misliti »veščče, odgovorno mišljenje, ki spodbuja dobro presojo, ker 1) temelji na kriterijih, 2) je samokorigirajoče, 3) je občutljivo na kontekst (Lipman 1988, str. 39; navedeno po Vec, Kompare: Kritično mišljenje v šoli; 2006, str. 17).« Se pravi, podobno kot morajo šolske oblasti vzpostaviti takšne razmere, v katerih je mogoče pouk zasnovati problemsko in v smislu razvijanja kritičnega mišljenja, tako morajo tudi oblasti nasploh v državi vzpostaviti takšne razmere, ki bodo državljanom spodbujale k aktivni participaciji in jim naložile vse večjo odgovornost za javne zadeve. Jasno, zavedam se, da ta cilj ni izvedljiv čez noč, toda če se ga ne bomo nikoli lotili, ga tudi nikoli ne bomo dosegli. Piramidalna organiziranost države in vodenja njenih institucij (vključno z javnimi zavodi) seveda ni primerna metoda za doseganje tega cilja. Če še enkrat uporabimo isto analogijo, je podobna šoli, razumljeni predvsem v njeni funkciji posredovanja že gotovih znanj in vednosti. Ključna vrtilna takšne šole je vednost, s katero so povezane avtoritarnost tistih, ki izvajajo učni proces in podrejenost, nesamostojnost ter nekritično spoštovanje avtoritete tistih, ki se učijo. Takšna šola in takšen pouk seveda ne prispevata veliko k izobraževanju kritičnih, ustvarjalnih in avtonomnih posameznikov. Prav tako pa tudi širša družba, ki je zgrajena piramidalno, ne spodbuja aktivnega državljanstva, temelječega na razumnem, odgovornem in argumentiranem odločanju. Vidite, to pomeni, da je Piramida in vsi dogodki okoli nje simptom oziroma prava resnica piramidalne organiziranosti odločanja.

Tako zveni po naslovu znana papeška enciklika: Bog je ljubezen. Na njeno sporočilnost smo zadnje tedne nehoti večkrat pomislili v družbenem kontekstu slovenskega vsakdana. Najbolj otipljivo v zdaj že famoznem medijsko vsenavzočem spraševanju predsednika države o tem, koliko je vredno krščanstvo ambruških domačinov. »A ste vi ljudje ali kaj ste?« jih je v prepiru spraševal Drnovšek po tistem, ko mu niso dovolili dostaviti zabojnikov za premražene otroke.

Deus caritas est

Ampak pojdimo po vrsti. Lanski december je v primeru reševanja problema romske družine Strojan prinesel same groteskne in bizarne rešitve. Vladin selitveni servis se je končal s fašistoidno gesto izčrpanja: ker oblastnikom ni uspelo spoditi dela družine z njihove zemlje in doma, medtem ko ji je s policijskimi blokadami na cestah uspevalo zadrževati preseljeni del v Postojni, so se odločili za drastično potezo: rušitev hiše in naselja. S tem bi končno rešili problem sredi zime: računali so na to, da bodo v mrazu premočeni Strojani z desetimi otroki brez strehe na glavo vendarle zbežali iz Ambrusa, kar bi v njihovih očeh predstavljalo olajšujočo rešitev. Živela demokracija!

Oblastniki so bili tako navdušeni nad svojim scenarijem, da so dan po rušitvi delu družine, ki je bil nasilno nastanjen v Postojni, končno le dovolili, da odide domov, ne da bi jim znova preprečevali ustavno pravico do svobode gibanja. Bila je to perverzna gesta usmiljenja: pojdite in si oglejte, kako temeljito smo vam porušili vaše domovilišče! Toda vmes se je že zgodilo vse najhujše: popuščanje nezakonitim zahtevam domačinov in posledično prisilna preselitev, za katero bi moral odgovarjati notranji minister, nespoštovanje roka o trajnejši naselitvi družine v nadomestno bivališče, sprožanje nezakonitega in neustavnega nasprotovanja lokalnih skupnosti v krajih, kjer bi se lahko naselila, nezakonit sklep vlade, da bo za naselitev Strojanih iskala soglasje lokalne skupnosti, neustavno omejevanje svobode gibanja članom družine, prikrito in pomanjkljivo seznanjanje javnosti o ukrepih pristojnih organov zoper dejanja razširjanja etnično pogojene nestrpnosti. Zgodil se je, kot je ugotavljal varuh, konec pravne države.

Slovenska katoliška cerkev je ob tem seveda modro molčala. In potem se je zgodilo, da je bila neposredno izzvana tam, kjer

ni pričakovala: pri svojih vernikih. Ob vsem protipravnem ravnanju države, ki je kot padanje domin za sabo vleklo naslednjo zgrešeno nepravno dejanje, smo bili priča še zanimivi stilni preobrazbi krščanske doktrine. Usmiljenje in ljubezen, ti nesporni teološki vrtilni, sestavljajoči tudi tisto, čemur so v srednjem veku rekli »caritas« in v grščini »agape«, sta gladko padli na izpitu. Posebna ironija je, da je krščanska caritas kot ljubezen in vdanost, s katero kristjani želijo zaobseči tudi usmiljenje do drugih, torej karitativnost nekega ravnanja, umanjala ravno v trenutku, ko bi bila najbolj ona sama. Ko je namreč Drnovšek s svojo hvalvredno karitativno gesto nekaj dni pred božičem (!) priskočil na pomoč z začasnimi bivalniki, so ga ustavili jezni domačini. »Mi smo zelo krščanski ljudje,« so se hvalili, ko so ga hiteli prepričati, češ naj jih ne izroči romskim otrokom. Niti malo jih ni zaskrbelo zanje. In jih predsednik vpraša: »Kaj mislite, da bi Kristus rekel na to, kar zdajle vi govorite?« Ker pojasnila ni bil deležen, jim je zabrusil: »Ni videti, da ste krščanski, daleč od tega. Samo v besedah. Kar ulica je zdaj oblast v tej državi.«

Drnovšek je storil še korak naprej, ko je zagretežem poočital, ali so sploh ljudje. Bilo bi seveda zoprno, če bi ugotovili, da kristjani v tem smislu to niso. A to ni bilo vse. Ravnanje krajanov je doživelo neskrito odobravanje in solidarizacijo pri drugih kristjanih; nobene besede distance nismo slišali. Kristjan dr. Stane Granda je recimo zapisal, da gre za predsednikovo »zmerjanje tamkajšnjih domačinov« in za »skrbno načrtovano igro proti slovenskim katoličanom«. Še ena teorija zarote pač. Morala zgodbe je ena sama: degutantno in sramotno je, kako kristjani pljuvajo po tistem, ki želi postopati krščansko, v tem primeru celo po svojem predsedniku. Tudi njim je ta že anticipirajoče odgovoril: »Vaše krščanstvo ni vredno nič in ga ni!«

Polovica mandata

Tisto, kar prepriča, je značaj govornika, ne njegov jezik. Pred letom smo na tem mestu zapisali: Prva četrtina mandata. Tokrat smo na polovici in dejstvo je, da vlada Janeza Janše uspešno funkcionira, pa naj je to komu vseh ali ne.

JANUŠ RASIEWICZ

Uspehi so zabeleženi in jih ni moč skriti; izguba politične orientacije in spletkarstvo opozicije, predvsem LDS, ki po dveh letih le še globlje tone v lastni ošabnosti in nadutosti, pa pomika aktualno vlado v še ugodnejšo luč. Ne gre več za ustaljen izbor »vaših« ali »naših«, kot je bilo to skorajda pravilo na Slovenskem vse od osamosvojitve dalje. Ta premik potrjujejo tudi javnomnenjske raziskave. Miselnost v državi se je začela spreminjati. Poteze vlade so prinesle prepričljivo pozitivno energijo in temu oporekati bi bilo na meji razumnega. Pozitivni trendi so opazni povsod. Natolcevanja posameznikov postajajo zgolj milni mehurčki in vse več je tistih, ki spoznavajo pravilnost in ubranost potez, sicer izjemno težke in zahtevne koalicije. Verjetno bi se dalo še marsikaj pripraviti bolje, dejal bom »manj socialistično«, če bi ne bilo nasprotovanj, ki so obremenjena z ideologijo preteklosti, a modrost premierja v kmarjenju izven tokov ideologije je tista bistvena vrlina, da ostaja ladja trdno v smeri zadanega cilja, ki je jasno viden.

Izjemni pritiski in poskusi rušenja vladne koalicije so se po parlamentarnih počitnicah 2006 močno okrepli. Kar dve interpelaciji sta bili vloženi, ki nista uspeli. Da je šlo za poskus rušenja dveh močnih osebnosti (dr. Simoniti in dr. Bručan), je bilo očitno. Obe imeni sta v politični sredini prisotni z močnim predznakom, saj je dr. Simoniti slovenski javnosti znan iz časa predsedniških volitev 2002 (vodil je volilni štab Barbare Brezigar), dr. Bručan pa je bil minister že v vladi dr. Andreja Bajuka leta 2000. Če pogledam na imena, podpisana pod obema interpelacijama, postane slika jasnejša. Gre za ljudi, ki so svojo državotvornost pozabili doma, v hladilniku, v državni zbor pa nosijo svojo podobo, da bi se kazali, kot je Prešernov Apel podobo na ogled postavil. Pa si pustimo to temo za neko drugo priliko.

Obiti ne smem dogodkov zadnjih tednov, ki so še posebej zaznamovali odhajajoče leto 2006. V mislih imam sindrom Strojnovi, ki je prese-

gel vse razumne meje. Primer je pokazal, kako je bivša oblastna garnitura vendarle uspela pripraviti teren za svoj politični kredo. Izsiljevanje in povzdigovanje človekovih pravic na piedestal evropskih kategorij na tak način ne da ni dostojno, temveč je podlo. Ko se v ta medijsko povzročeni kaos vmešata najprej ombudsman, nato pa še predsednik države ob podpori TV snemalcev, ne vidim več resnosti in kredibilnosti obeh institucij. Dejal bom samo: duše pravičnikov so v božjih rokah in nobena skrb se jih ne bo dotaknila.

Na kratko pogledajmo še najbolj izstopajoče poteze vlade. Najprej smo korigirali davke in v javnih financah je že opaziti premike. Spremembe v šolstvu prav tako počasi, a opazno prinašajo pozitivne odmeve. Premika se celo v pravosodju, kljub temu da je to najbolj okorel segment države. V javni upravi so premiki močno opazni, saj imamo tam verjetno največ opravkov. Poenostavljeni postopki so prinesli predvsem pocenitve in seveda prihranek časa. Brez dvoma pa smemo za največji uspeh šteti vstop v evro območje, saj bi ta projekt ob slabem gospodarskem stanju v državi zanesljivo spodletel. Zasluga te vlade je, da smo gospodarsko rast dvignili na najvišjo raven doslej in prav zaradi tega je prehod sorazmerno enostaven.

Deloval bo tudi vzgojno, saj denarne apoene visokih vrednosti bolj spoštujemo. Končno bomo Slovenke in Slovenci »občutili« drobiž, kar doslej ni bilo v navadi.

V preteklih dveh letih so se zgodile tudi nevšečnosti, ki so pustile grenak priokus. Videli smo, kako pomembno je kadrovanje, saj je poleg teoretičnega znanja potrebno še mnogo več. Dr. Jože P. Damijan, minister za razvoj, je odstopil, čim se je srečal z izzivi, ki niso predvideni v teoriji. Prav tako imam zadržek do dr. Mića Mrkaića, ki sicer mnogo modruje, v praksi pa se plaho izogne vsaki potezi. Takšna ravnanja ocenjujem za nezrela, saj ne koristijo nikomur, vnašajo pa dvome, slabo voljo in končno – utemeljene skrbi.

Zaključil bom z mislijo: Nedopustno je, da dejstva narekujejo teorijo, saj na ta način teorija izgubi svojo veljavo. Spremenili bi jo lahko ob vsakem drugačnem dejstvu; preveč tvegano.

Miselnost v državi se je začela spreminjati. Poteze vlade so prinesle prepričljivo pozitivno energijo in temu oporekati bi bilo na meji razumnega.

Popolna kontrola

Premier Janša premika figure po domači politični šahovnici izjemno odločno, nemalokrat agresivno, z osornim pridihom in konsistentno držo, njegova igra pa je večkrat v nasprotju z obstoječimi pravili.

MARKO KRULC

visne od delovne uspešnosti. Sodniki so se temu uprli, Šturm pa želi naenkrat dodatno zaposliti 175 sodnikov. Dalje. Minister Zupan je pred dvema letoma na vprašanje o šolninah za bolonjski študij odgovoril, da bo vztrajal pri brezplačnem študiju na obeh stopnjah. Z novelo visokošolskega zakona smo bili študentje nategnjeni – druga stopnja je brezplačna le, če sledi prvi bolonjski stopnji. Naprej. Minister Mate že dve leti obljublja, da bo rešil problem izbrisanih prek ustavnega zakona. O reševanju pereče in dolgoletne problematike ni ne duha ne sluha. Aktivističen del izbrisanih je bil primoran vložiti kolektivno tožbo na Evropsko sodišče za človekove pravice. Sodišče v Strasbourgu je presodilo, da bo primer obravnavalo po nujnem postopku. Če bo želela Janševa vlada predsedovati EU, bo morala krivice na domačem parketu čim prej odpraviti. Zadnje čase sta vladno koalicijo pretresali interpelaciji. Opozicija je vložila zahtevek po odstitvi kulturnega in zdravstvenega ministra, toda čisto pozabila na ministra za delo. Slednji je letel šele po predlogu premiera, ki je upošteval ogorčeno javnost. Toda to še ni vse. Slovenski akademiki so presodili, da si zasluži razrešitev tudi notranji minister Mate, ki je krajanom Ambrusa neodgovorno podelil oblast. Matejev stolček bi se moral praviloma zatresti že ob postojnskem napadu policistov na aktiviste, kjer je bila novinarka radia Marš brezbrizno pretepena.

Trdnost vladanja, ki ga udejanja Janševa deklarativno desničarska vlada, se bo po vsej verjetnosti razvleklo v nedogled. Gospodarstvo in mediji so pod nadzorom, študentska organizacija je utišana, sodstvo podpira vladajočo ideologijo, zgodovina je revidirana, opozicija je razklana, sindikati ne pridejo do besede, vlada se hvalisa z namišljenimi potezami, represivni organi pa so pripravljeni na discipliniranje ljudstva.

Trdnost vladanja, ki ga udejanja Janševa deklarativno desničarska vlada, se bo po vsej verjetnosti razvleklo v nedogled.

Pred dvema letoma je parlamentarno areno in vrh politične koordinacije zavzela Janševa stranka Slovenskih demokratov. Volilno telo je na takratnih državnozborskih volitvah poskrbelo za legitimni fenomen zamenjave oblasti, ki ga v obdobju tranzicije nismo bili vajeni – opozicija je prevzela pozicijo in logično, preudarno prevzela vse temelje političnega odločanja. Toda Janševa taktirka je preseгла vse meje dovoljenega. Njegova pristojnost odločanja se je razširila tudi na tiste sfere družbenega življenja, ki moderno demokracijo sprevača v totalitarizem. Če k temu prištejemo še politično demagogijo, s katero je Janša prepričal volivce, in dejansko realizacijo obljubljenega, dobimo desničarski golaž s skrbno izbranimi sestavinami in ostudnim okusom.

Najradikalnejša zarez vladne nomenklature je disciplinirala medije. Prvi zametek politične intervencije v medije je vlada manifestirala s prevzemom javne RTV. Črne može je spustila skozi vrtnice kadrovskih zamenjav in po hitrem postopku zreducirala vladne kritike na minimum. Uporni novinarji, ki se v svojem delu niso pustili zmesti, so bili prefinjeno odstranjeni. Vladni sindrom medijskega urednikovanja se je nato razširil še na Delo, Večer, Dnevnik ...

Janševa vlada je postavila unikaten rekord v kadrovanju. V dveh letih je domala zamenjala

vse »rdeče« direktorje elitnega omrežja in si tako podredila vse vzvode oblasti. Ostanke starega režima je dokončno pokopala pod rušo.

Fantastičen pokazatelj vladne demagogije je zapisan v koalicijski pogodbi. V njej so jasno definirane predvolilne obljube, ki so diametralno nasprotno (ne)uresničenim načrtom. Državna intervencija v gospodarstvu je ostala nespremenjena. Osamljen primer nepremostljivega umika je bil izveden v Najboljšem sosedu, seveda v škodo davkoplačevalskega denarja in ciljem strmo-glavljenja Jankovića. Sklepanje poslov brez javnih razpisov je postala vladna stalnica (nazadnje afera helikopter), kršenje zakonov pa je prek medijev z lahkoto rehabilitirano. V mrežo vladne nedoslednosti se je ujela celotna ministrska skupinica. Finančni minister Bajuk je obljubljal, da bo javno porabo znižal za dve odstotni točki BDP. Iz zdajšnjih napovedi izhaja, da bo znižanje prej simbolično, kot pa opazno. Bahaštvo se je oprijelo tudi ministra Viranta, ki je javnosti razlagal, da bo število zaposlenih v državni upravi vsako leto manjše za dva odstotka. Virant števila zaposlenih ni zmanjšal, javnost pa je kontinuirano zavajal z zmotno metodologijo prikazovanja podatkov. Za naslednje bohotenje je poskrbel minister Šturm, ki je na začetku mandata odločno nasprotoval zaposlitvi novih sodnikov. Še več. Zavzemal se je, da bi bile sodniške plače od-

Helikopterji

Komaj smo preživeli romsko burlesko (katere nadaljevanja seveda še sledijo), nam je naša politična elita postregla z novim dokazom svojega razumevanja slovenske politike. In njene lastne vloge v njej. Temu dokazu se reče helikopterji. Seveda ne tisti, ki jih že imamo in ki se že uporabljajo. Ampak tisti, ki naj bi jih šele imeli. Oziroma če jih že imamo, ki naj bi jih šele uporabljali. Seveda v nevojaške in miroljubne namene. Za zdravstvo. Za reševanje ponesrečencev. In poškodovancev. Za reševanje človeških življenj, torej.

DR. VESNA VUK GODINA

Navidez zelo pomemben in hvalevreden projekt. Končno projekt, pri katerem sta oblast vodila čut in skrb za državljanje. In njihovo dobrobit. Kajti s tem helikopterjem naj bi se, za spremembo, vozili državljani. In državljanke. Ne pa samo privilegirani. Politiki. In njihove izvoljenke.

Kar je, kot smo še rekli, pohvale vredno. Skoraj bi naši politiki dobili po dolgem času dobro oceno za svoje delovanje. Skoraj. Ko se ne bi zalomilo. In ko bi ne začelo smrdeti. Po raznoraznih rečeh. Ki zaudarjajo bolj kot gnila jajca. In ki zaudarjajo toliko bolj, kolikor bolj predsednik vlade, gospod minister za zdravstvo in ostali oblastniki trdijo, da je vse v redu. Da je vse prav. Da je vse legitimno. In da je vse legalno.

Že same tovrstne trditve zmeraj, kadar se z njimi posiljuje preveč odkrito in preveč demagoško, rojevajo sum. Sum, da nekaj ni v redu. Sum, da je nekaj zelo narobe. Celo zelo, zelo narobe. In pri helikopterjih je enako. Bolj ko oblast trdi, da je vse v redu, bolj postaja jasno, da marsikaj ni v redu. Oziroma da je skorajda vse narobe. In to zelo narobe. Tako zelo narobe, da bi v kakšni drugi deželi, kjer nekoliko drugače in bolj vsebinsko razumejo demokracijo, bili vsaj nekateri ob stolček. Najprej bi bil ob stolček seveda resorni minister. Ki je pri nas gospod Andrej Bručan. In vsi v njegovem ministrstvu, ki so v zadevo vpleteni. In ki jih mi seveda ne poznamo. Zelo verjetno pa bi bil ob stolček tudi sam predsednik vlade. Torej, pri nas gospod Janez Janša. Ker če je za zadevo vedel, je kriv. Ali sokriv. Ker je pač sodeloval v umazanih poslih. Če pa za

zadevo ni vedel, je spet kriv. Tokrat zato, ker nima pojma, kaj njegova vlada z ministrstvi in ministri vred v praksi počne. Tako ali drugače, moral bi teliti. S položaja. In oblasti.

To bi se seveda zgodilo v državi, kjer demokracijo jemljejo resno. Tako tisti, ki vladajo. Predvsem in še bolj pa tisti, ki so vladani. Torej državljani. In državljanke.

Pri nas se kaj takega seveda ne bo zgodilo. Vsaj ne predsedniku vlade. Morda resornemu ministru. A gospodu Janši vsekakor ne. Njemu ne. Kajti on ima marsikaj. Med drugim tudi izbranko. S katero zabava svoje državljanke. In državljanke. Kot v kakšnem resničnostnem šovu.

A vrnimo se k helikopterjem. Ki naj bi se uporabljali v tako hvalevredne človekoljubne namene. A vprašanje, kdo jih bo v resnici lahko tudi v praksi uporabljal – beri z njimi služil –, je očitno razkrilo vrh ledene gore. Ledene gore, ki se ji reče privatizacija oblasti. Povezana z vsem, kar v privatizaciji oblasti pač sodi. In sem sodi marsikaj. Na primer kapricioznost. Seveda tudi laganje. Pa spravljanje velikih denarcev v lastne žepe. Korupcija. In še marsikaj.

Zgodba je navidez povsem nedolžna. Vlada je z uredbo podelila dejavnost helikopterske nujne medicinske pomoči AMZS. Ta je posel prepustila svojemu podizvajalcu, privatnemu Flycomu. Takšni rešitvi je nasprotoval ZZS, ker nov izvajalec helikoptersko nujno medicinsko pomoč izvaja več kot štirikrat dražje od prejšnjih izvajalcev, vojske in policije. Slednji so za svoje delo zaračunavali 100 milijonov tolarjev, medtem ko je cena AMZS in Flycoma kar 450 milijonov tolar-

jev. V toliko dražjo različico iste storitve ZZS kot plačnik ne pristaja, še posebej, ker sploh ni bil izveden javni razpis za izvajalca helikopterske nujne medicinske pomoči. Zdravniki (formalno zaradi boljše kvalitete storitve) navijajo za AMZS in Flycom, Drago Kos ugotavlja vsaj elemente korupcije, gospod Bručan pravi, da v ministrstvu za zdravstvo ni ne duha ne sluha o korupciji itd., itd. itd., itd.

Skratka, navidez ne prav posebej zanimiva štorija. V kateri je nekdo oddal masten posel nekemu brez javnega razpisa. In seveda brez izbire najugodnejšega ponudnika. Kar pa že samo po sebi zadošča za sum o korupciji. In kar je že samo po sebi povezano s kršitvijo tako ustave kot več zakonov. Morda bo kdo skomignil z rameni, češ, vsega tega smo tako ali tako že vajeni, vse to se tako ali tako dogaja že sleherni dan. Kar je morda celo res. A je vendarle razlika, da v vsakodnevnih situacijah korupcijo izvajajo ter zakone in ustavo kršijo privatniki, nekakšni anonimneži (kar seveda ničesar ne opravičuje in nikakor ne zmanjšuje njihove krivde ter nesprejemljivosti njihovega početja), pri helikopterjih pa korupcijo izvaja, ustavo in zakone krši kar vlada. Oziroma njeni akterji.

V tem je problem. Kajti vlada naj bi, vsaj v vseh in sleherni demokratični državi, bila tista, ki mora poosebljati ustavnost in zakonitost. Kar pomeni, da se mora vsaj ona, če sploh kdo, držati zakonov in ustave. In da si vsaj ona, če že kdo, ne more privoščiti kršitve ustave in zakonov. Vsaj ne očitno. Če pa si to privoščijo in jo dobijo na delu, potem vlado to stane pogostoma, če ne praviloma, oblasti. Če jo pri kršitvi zakonov in ustave ujamejo, se nikakor ne more delati, da je vse v

redu. Da o kršitvah nič ne ve. Da si jih lahko dovoli. Ali da o korupciji ni ne duha ne sluha.

Pri nas je seveda drugače. Pri nas si vlada in njeni akterji tudi takrat, ko očitno kršijo zakone in ustavo, ko delijo »pod mizo« nekemu posel mimo javnega razpisa in mimo izbire najugodnejšega ponudnika, še vedno lahko privoščijo trditi, da korupcije ni. Da je vse zakonito. In prav. In da nihče ni odgovoren. Ker pač nima za kaj biti odgovoren. Kje pa!

Seveda je vprašanje, od kod našim oblastnikom ta izrazito ignorantna in arogantna nedemokratična drža. Vzrokov zanjo je gotovo kar nekaj. Najprej gre za očitno, tudi v drugih primerih dokazano razumevanje oblasti kot monopola moči, ki ga oblastniki lahko uporabljajo in zlorablajo v svoj prid, brez sleherne kontrole ali sankcij. Zanimivo je, kako so v naši deželi, tudi na ravni pravosodja in zakonov, izjemno hitro napredovali koraki, ki so tovrstno zlorabo moči naredili za normalno in ki so hkrati kriminalizirali sleherno, še posebej argumentirano razkrinkavanje teh zlorab. Kar pove veliko. Že samo po sebi. In je povezano z drugim razlogom neverjetne arogance kršiteljev zakonitosti takoj, ko se jih pri takšnih kršitvah zaloti. Tretji razlog gre iskati v prestrašenem klečeplazenju državljanov te dežele, na katero oblastniki pri svojih čudnih poslih zmeraj lahko računajo. Tudi v smislu, da cenjeni državljani in državljanke nikakor ne bodo nič rekli, četudi od blizu vidijo, kaj se dogaja. In četudi se bodo grdobije dogajale njim. Osebnost. Ta neverjetna in nepojasnljiva zanesljivost državljanov je gotovo eden od ključnih razlogov za samo po sebi umevno aroganco oblasti. Še posebej, ko in kadar izvaja nezakonite posle.

Na pogosto spregledan razlog pa je opozorila tudi Spomenka Hribar v svojem novoletnem intervjuju za Večer. Ta razlog je, če lahko tako rečemo, zgodovinski. A ne družbeno-zgodovinski. Ampak personalno-zgodovinski. Spomenka Hribar je namreč spomnila na znano, a kot da pozabljeno dejstvo, da so nekatere osebe iz sedanje vladajoče garniture bile vpletene v nezakonito trgovanje z orožjem v času vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije. V času prepovedi prodajanja orožja v vojno vpletenim stranem so namreč nekateri naši današnji oblastniki nezakonito prodajali orožje točno tistim stranem, katerim se orožja ni smelo prodajati. In s tem služili mastne denarje. O tem ob-

Konec zatiranja?

Drobničeva naslednica in nekdanja državna sekretarka je vpeta med koalicijsko podporo in skepso opozicije. Njenega predhodnika je odnesla nična usposobljenost in ignoriranje človekovih pravic. Slednje Cotmanovi ne moremo pripisati, saj ima bogato zaposlitveno pot, nestransko preteklost in izjemen čut do sočloveka.

MARKO KRULC

Novopečena ministrica za delo, družino in socialne zadeve Marjet(k)a Cotman je po pripravništvu na višjem sodišču v Mariboru opravila pravosodni izpit. Po dveh letih dela na ormoški občini je presedlala na republiško geodetsko upravo, čez štiri leta pa na ministrstvo za pravosodje, kjer je bila ministrica svetovalka. Kmalu zatem je v parlamentarni areni vodila oddelek za peticije in bila v izpitni komisiji za mnoge strokovne izpite upravnih delavcev. Dobro leto, preden je postala državna sekretarka, pa je bila tudi sodnica za prekrške v Ljubljani. Preden je nadomestila Drobnič, je kandidirala za mesto varuhinje človekovih pravic.

Po prevzemu oblasti, natančneje decembra 2004, je vladna koalicija Cotmanovo imenovala na mesto državne sekretarke ministrstva za delo. Čeprav je imela Cotmanova status funkcionarja, je tedanji minister za delo Janez Drobnič ni preveč maral. V resnici nikoli ni bila njegova desna roka, saj si je Drobnič raje izbral Petro Tomažič, članico tajništva sinode RKC. Po prihodu Tomažičeve na ministrstvo za delo so novinar-

ji Marjeto Cotman neuradno že odstavili, toda Drobnič jo je obdržal v svojem leglu konfesionalne politike, saj je cenil njeno marljivost. Še več. Minister Drobnič je Cotmanovo potreboval za reševanje lastne kože. Pogosto jo je pošiljal na pogajalska bojišča, da bi se izognil nemiru sindikatov in občemu nasprotovanju kratenja delavskih pravic.

Janez Drobnič je v dveh letih avtokratičnega ministrovanja implementiral svojevrstno politiko zaposlovanja. Zakon o zaposlovanju je postal novodobni mejnik v obravnavi izobrazbene strukture na trgu delovne sile. Brezposelni prejemniki socialne pomoči morajo sprejeti vsako ponujeno delo, ne glede na stopnjo izobrazbe. Če dela ne sprejmejo, jih zavod maliciozno izbriše iz evidenc brezposelnih. Od tod prihaja tudi fiktivno zmanjšanje brezposelnosti, s katero sta se ponašala tako minister kot vlada v celoti.

Zdelo se je, da nikogar ne moti Drobničovo zavajanje javnosti, škodljivo vodenje lastnega resorja, ustvarjanje asocialne države, zatiranje delovne sile, prezir do človekovih pravic, varovanje korporativne elite, negativen odnos do intelektualcev in agresiv-

no udrihanje po novinarki. Salto mortale je dosegel šele s strategijo dviga rodnosti in njeno idejo o plačljivem splavu. Šele takrat je v očeh premiera dosegel vrh nezadovoljstva. Parlament ga je razrešil, še preden se je zavedal nezapljivega padca v poslansko skupino, krščanski politiki pa so nato mrzlično iskali kompetentnega naslednika. Marjeta Cotman se je skrivoma včlanila v NSi, dan zatem pa so jo v isti stranki predlagali za vodjo dereguliranega ministrstva.

Predlog za imenovanje Cotmanove so podpirali v vseh koalicijskih poslanskih skupinah. »Obvlada področje, ne potrebuje nekega uvajalnega obdobja. Poleg tega pa ima tudi kot pravica bogate izkušnje z delom v državni upravi, v parlamentu,« je dejal Janez Janša. Opozicijske stranke so predlog NSi jemale s nepremostljivo skepso. Cotmanovi so očitali nadaljevanje dosedanje politike na ministrstvu, saj je Drobničeva ekipa ostala nespremenjena. Tudi s predstavitvijo v parlamentu oz. t. i. »hearingu« v opoziciji niso bili zadovoljni. Cotmanova se je vsekozi izogibala odgovarjanju na neprijetna vprašanja in po tihem vzbujala vtis, da se njeno delo ne bo bistveno razlikovalo od njenega predhodnika.

Po ustoličenju v parlamentu je bila odločnejša, saj je poslancem razkrila, da strategije za dvig rodnosti ne bo imitirala, osredotočila pa se bo na pripravo zakonodaje, vezane na izobraževanje, zaposlovanje in stanovanjsko problematiko. Optimistična je bila tudi glede sindikalnega dialoga, ki bo v prihodnje prijaznejši do obeh strani. Sindikalisti pričakujejo, da bo socialni dialog potekal tako, kot so ga bili vajeni z Dimovskim, čeprav vemo, da monumentalnega podviga ne bo zaznati. Cilji ministrstva so določeni, prioritete ostajajo enake. Od nje se pričakuje le pripravljenost na dialog in poslušnost do občutljive socialne problematike.

stajajo dokumenti. Če ne pri prodajalcih, t.j. naših sedanjih oblastnikih, pa pri kupcih. Torej bi se dalo dokazati, kako so nekatere osebe, ki so danes v vrhovih naše politične oblasti, v resnici prekupčevalci z orožjem. Torej, člani orožarske mafije. Ki so s svojimi preteklimi dejanji dokazali, da se požvižgajo na zakone. In moralo. Na to, kar je prav. In pošteno. Kadar gre za njihove koristi in njihove zasluge, vse to ni pomembno. Niti slučajno.

Če imamo to individualno zgodovino nekaterih današnjih oblastnikov na umu, je seveda jasno, s kakšnimi tichi imamo opravka. Če se niso bali mednarodnega pravnega reda in mednarodnih sankcij, zakaj bi se bali slovenskih? Še posebno, ker slovenske zakone pišejo in nadzirajo sami. Da bi se bali samih sebe? Kje pa!

Omenjena logika seveda še enkrat dokazuje, da v naši deželi demokracije nihče ne jemlje zares. Še posebno ne tisti, ki imajo oblast. Ki jo uporabljajo in zlorabljajo pač tako, kot se jim zdi. Seveda tudi zato, ker se jim nihče ne postavi po robu.

P.S.: Bil bi zanimivo vedeti, kam in kako bi se ogromni milijoni tolarjev pretakali z računa omenjenega Flycoma. Mene ne bi čudilo, če bi se po nekaj ovinkih vsaj del tega denarja znašel na računih samih obalstnikov ali njihovih ožjih ali širših družinskih članov. Ko sem bila nekoč v neki komisiji, sem nekaj takega imela priložnost tudi v praksi ugotoviti. Seveda v mnogo manjših razsežnostih. In na mnogo nižjih ravneh. Stvar se je seveda končala tako, kot se spodobi: mi, ki smo ugotovili nezakonito pretakanje družbenega denarja na privatne račune močnih oblastnikov, smo bili razpuščeni. In proglašeni za skorajda neprištevne. Kaj bi se zgodilo s tistimi, ki bi kaj takega ugotovili za naše oblastnike (če ne v helikopterski aferi, pa kje drugje, na primer v zvezi s tihotapljenem orožja, s prodajo odpisanega orožja Slovenske vojske itd.)? Bi bili proglašeni za nore? Bi preprosto in nepojasnjeno izginili? Bi se jim zgodila nesreča? Ali pa kaj drugega? Bog ve.

Spomenka Hribar je v zvezi s tanjem v naši sedanji državi in v zvezi z našimi sedanjimi oblastniki dodala še, da to ni več država, za katero se je ona borila. In da bo potrebno znova zbrati državljanski pogum. Za to, da se bo opozarjalo na nepravilnosti, ki jih kar mrgoli. Se strinjam.

Tudi zato, ker ta država tudi moja država ni. Vaša je?

Haiderjeva politika izpolnjuje vse

Deželni glavar avstrijske Koroške Jörg Haider s svojo agresivno politiko buri duhove na avstrijskem Koroškem. S svojo rasistično kampanjo se sprehaja na robu zakonitosti, kdaj pa kdaj pa to mejo tudi prestopi. A zakaj mu kljub temu sledi toliko Avstrijcev, ki dobro poznajo bolečo zgodovino? O tem smo se pogovarjali z prof. dr. Klausom Ottomeyerjem, vodjem oddelka za socialno psihologijo, etnopsihoanalizo in psihotraumatologijo na Univerzi v Celovcu.

JASMINA HOLC

Mnogi vidijo v Jörgu Haiderju karizmatično osebnost. Kako ga presojate vi, dr. Ottomeyer, kot psiholog in priznan kritik njegove politike?

Mislím, da je Haider sam trenutno v osebni krizi, njegova stranka pa se nahaja v finančni krizi, ker so se na zadnjih državnoborskih volitvah slabo odrezali. Zgleda, kot da je cirkus o problematiki krajevnih tabel zanje zadnja priložnost za pridobivanje medijske pozornosti. Prav tako želi Haider obdržati in izkoristiti podporo tistih 20 % do 30 % Korošcev, ki imajo, žal, enake poglede na svet kot on in jih lahko prepriča zgolj s protislovensko propagando.

Mislíte, da so to zares ljudje, ki so enake miselnosti in verjamejo v njegov politični program, ali ga ti ljudje volijo predvsem zaradi njegove osebnosti in močnega nastopa?

Vprašanje je upravičeno. V preteklosti ga je veliko število ljudi volilo tudi zaradi drugih razlogov. Na Koroškem je pridobil celo čez 42 % podpore, med drugim zato, ker je nastopil proti volitvam po proporcionalnem sistemu, ker je obljubil, da bo pomagal malemu človeku kot neke vrste Robin Hood ter nenazadnje zaradi njegovega dobrega nastopa. Vendar sam mislim, da bi ti, ki ga volijo še danes – pri zadnjih državnoborskih volitvah ga je podprlo 25 % – že morali vedeti, kdo ta človek v resnici je. Morajo vedeti, da predstavlja in zagovarja avtoritativno in do tujcev sovražno, lahko rečemo tudi rasistično politiko.

Na Koroškem sedaj delujeta dve desničarski stranki: FPÖ (Svobodnjaška stranka Avstrije) in štiri leta stara stranka BZÖ (Zveza za prihodnost Avstrije), ki jo je ustanovil Haider. Simpatizerji obeh strank so Haiderjevi potencialni volivci. To je, kot že rečeno, 20 % – 30 % Korošcev. Dr. Ottomeyer, lani ste v članku za časopis Standard zapisali, da Haiderja ti ljudje podpirajo tudi zato, ker v njem vidijo »rešitev pred razdvojeno identiteto«. Kako?

Med ljudmi, ki se torej odločajo protislovensko in ki razmišljajo deloma rasistično ter avtoritativno, je veliko takšnih, ki imajo slovenske korenine – imajo slovenske starše ali pa stare starše, a le-te tajijo. Prav to je tisto srhljivo!

Zakaj? Ker so dobili ponudbo: če boš zatajil svoje slovensko poreklo, potem boš imel manj problemov, boš uspešnejši v državnih organizacijah, se boš lahko povzpél po karierni lestvici, ne boš imel težav z občino, lahko postaneš učitelj itd. Pri tem moramo omeniti, da je nekaj časa nazaj, v času nacizma obstajal še tudi strahovalni pritisk. Tako si z zatajitvijo korenin morda lahko rešil svoje življenje ali življenje svoje družine. Tudi kasneje je prišlo do ustrahovanja, t. i. »Ortstafelsturm« (napad na krajevne table) je bil resnično teroristično dejanje. Slovenske družine so ustrahovali, poškodovali so zasebno lastnino, grozili s požiganjem hiš. V Hodišah so kot grožnja v hlevu neke družine celo obesili konja. Tako se je veliko ljudi iz strahu pred težavami odločilo, da bodo, simbolično rečeno, »zaprlí svojo slovensko babico v klet« in jo zatajili. Ali pa celo svoje starše ali deloma svoje otroštvo. To je proces, rojen iz strahu pred splošno asimilacijo, ki se je dotaknil nemalo Korošcev. Tako imenovani »koroški prastrah« pred ponovno oživitvijo lastnih korenin pa je povezan z veliko sramu. Nezavedno se človek sramuje prilagoditve, ki se je v družini zgodila. Kajti na nekoga, ki se prilagodi, nismo ravno ponosni. Tega se sramujemo, saj v družini ne želimo imeti strahopetcev, kot tudi sami ne želimo biti to. Zato človek raje pozabi, da je kot otrok še uporabljal ali pa poslušal slovenski jezik.

Haiderjev zadnji slogan se je glasil »Koroška bo enojezična!«. Če bi za trenutek spregledali dejstvo, da je že sama izjava protiuustavna, kakšni so Haiderjevi argumenti za enojezičnost Koroške?

Racionalni argumenti se menjavajo, na čustveni ravni pa gre za to, da ponuja ljudem navidezno jasnost v nepreglednem svetu in

v komplicirani zgodovinski situaciji ter spričo zapletenega družinskega ozadja; ponuja čisto identiteto. Po vzorcu: mi smo Korošci in ničesar drugega. To se zelo lepo sliši, ker ponovno vemo, kdo smo. V zapletenemu svetu, v zgodovini in kulturi enostavni slogani ponudijo človeku kratkoročni občutek varnosti. To je psevdo-jasnost, poenostavljanje sveta.

Bi lahko rekli, da je Haiderjeva politika nacistična?

V smislu nacionalsocializma? Desno radikalna? Zagotovo! Pravkar pišem esej, sicer iz drugih razlogov, v katerem obravnavam tudi kriterije za desno radikalno politiko. Haider vse te kriterije popolnoma izpolnjuje. Dandanes veljavni znanstveni kriteriji za skrajno desničarsko politiko so naslednji:

Prvi je, če se lastna etnija postavlja nad druge etnije, torej hierarhični etnocentrizem. To Haider seveda neizpodbitno dela, kar je bilo v zadnjih mesecih še bolj očitno. S svojim sloganom o enojezičnosti, na primer.

Drugi kriterij je grožnja z nasiljem in besedna ali konkretna pripravljenost za izvajanje nasilja. V nedavni preteklosti je Haider celo potihem grozil, da se lahko pono-

vi napad na krajevne table »Ortstafelsturm«. Uporablja pa tudi nasilno govorico, s katero žali ljudi. »Korinek je drek,« je bila žalitev predsednika zveznega ustavnega sodišča Korineka, ki jo je izrekel Haiderjev tiskovni predstavnik. Ta žalitev je na robu protizakonitosti. Za Korinekovega predhodnika Adamoviča pa je Haider nekoč dejal: »Že samo, če se nekdo piše Adamovič, bi se morali vprašati, ali sploh ima dovoljenje za bivanje v tej državi.« To je desno rđikalno. Tretji kriterij za skrajno desničarstvo pa je bagateliziranje nacizma. Ta kriterij je Haiderjeva stranka izpolnjevala že dlje časa, v zadnjih tednih in mesecih pa še toliko bolj vidno. Schalle, eden izmed njihovih kandidatov na

prof. dr. Klaus Ottomeyer

kriterije skrajnega desničarstva

državnozbornih volitvah, je npr. dejal, da v nacionalsocializmu ni bilo vse le slabo. Dörfler, eden izmed Haiderjevih politikov, član deželne vlade za promet, ki je odgovoren tudi za krajevne table, je dejal, da je zdrava ljudska pamet – »das gesunde Volksempfinden« – najmanj tako pomembna kot pravna država. In izraz »zdrava ljudska pamet« je nacionalsocialistični izraz. Primerov bagateliziranja nacizma je še veliko. Temu vedno sledi opravičilo in demantiranje, da so ti izrazi sploh bili uporabljeni. Vsi trije kriteriji za desno radikalno politiko so v celoti izpolnjeni. Tega v Avstriji nihče ne govori javno, ker je sramotno, da se nenehno kršijo zakoni in bi se moralo proti temu kaj ukreniti.

Haider grozi tudi z informacijsko kontrolo, češ da lahko o nasprotniku izve vse in s tem straši ljudi, ki niso njegovega mnenja. Vse te grožnje in tiha ustrahovanja, kot pravite, vodijo v »identifikacijo z napadalcem«, če uporabimo strokovni psihološki termin. Kaj to pomeni?

Naj razložim tako: predstavljajte si, da ste v razredu, na primer v gimnaziji. Med dijaki je ena klika in njen voditelj, pred katerim vas mora biti strah. Potem je tako, da večino preprostih učencev v razredu zelo pomirja, če imajo z voditeljem te skupne, ki izvaja pritisk in žali, dobre odnose. Tako si moramo to predstavljati. Mene ne bodo žalili ali ustrahovali, če mi »šef bande« strese roko ali me objame čez ramo. To je kot nekakšna pomilostitev. Takšen vpliv ima Haider na Koroškem v zadnjih letih. Preprost človek je celo ganjen, če mu najmočnejši neotesanec signalizira: Jaz sem tvoj prijatelj! In to je po tem vabilo, kot bi psihoanalitiki rekli – za »identifikacijo z napadalcem«. Haider skoraj vsakemu sogaovorniku ponudi tikanje. Jaz bi si celo upal trditi, da se je več kot polovica Korošcev že tudi dotaknil, pa če so

to želeli ali ne. Zato je psiho-higiensko zelo pomembno, da se zaščitimo pred telesnim stikom. To štiti pred temi globokimi identifikacijskimi procesi.

Haider nenehno skrbi za to, da je v središču pozornosti. Lani splomladi se je enkrat primerjal celo z Jezusom Kristusom.

Ja, prestavil je krajevne table v Plibergu in uprizoril medijsko učinkovito predstavo. Krajevno tablo si je dal na ramena, kot Jezus križ. Haider je torej tako rekoč »odnesel breme Koroške«. Nekaj dni pred tem pa je Petzner, njegov predstavnik za javnost, dejal, da je Haider kot Jezus Kristus, ki nosi breme Koroške in poskuša sam rešiti njen problem, medtem ko so na drugi strani politiki, ki mu kot Farizeji želijo le slabo in ga poskušajo uničiti. Za Haiderja je bilo

»Haider ponuja: če boš zatajil svoje slovensko poreklo, boš imel manj problemov, se boš lahko povzpел po karier-ni lestvici, ne boš imel težav z občino itd.«

pri tem zelo pomembno, da so ga novinarji slikali s krajevno tablo na ramenih. To je del njegove karizmatične predstave. Že pred tem dogodkom se je predstavil kot odrešenik. K čakajoči množici je vedno prišel od zgoraj – s helikopterjem, za kar so njegovi donatorji plačali ogromno denarja.

Zaradi njegove primerjave z Jezusom pa so se takrat oglasili tudi škofje. Bilo je tako provokativno, da so menili, da je šel predaleč.

Deželni glavar Koroške se je tudi pred nedavnim spopadel s cerkvenimi predstavniki. Ko je katoliški škof dejal, da se farsa zaradi krajevnih tabel ne sme nadaljevati in ga je evangelijski škof pri tem podprl, je Haider za medije izjavil: »Obžalujem takšno enostransko držo škofa, ki se je s tem postavil na stran kršiteljev zakona, kateri želijo zaradi nacionalističnega fanatizma ogroziti mir na Koroškem.«

Ja, vsega tega človek sploh več ne more komentirati.

Nasprotovanje dvojezičnosti krajevnih tabel je protustavno, po veljavni ustavi in državni pogodbi iz leta 1955. Zakaj se potem ta problematika ni že davno

reševala in razrešila pred sodiščem?

Nekatere tožbe so že bile vložene. Vendar si avstrijsko pravo še ni upalo postaviti zgloda. Ustavna zakonodaja je glede krajevnih tabel malo zapletena in Haider s pridom izkorišča trike, s katerimi obide določila in zakonodajo. Na primer, table je za 10 metrov premaknil, da stara ureditev več ni veljavna. Uporabil je še tisoč drugih pretvez.

Leta 2000 ste napisali knjigo »Die Haider-Show« oz. Haiderjev šov, ki je v obeh jezikih izšla pri Založbi Drava v sodelovanju s Študentsko založbo. Knjiga govori o še vedno zelo aktualni tematiki – o fascinaciji Jörga Haiderja in o psiho-politiki stranke FPÖ. Zakaj ste to knjigo napisali?

Takrat me je veliko novinarjev spraševalo, zakaj je Haider deležen tolikšne-

ga odobravanja v Avstriji. In zato sem to knjigo tudi napisal. S kolegi sem že pred leti naredil raziskavo na to temo, leta 2000 pa sem jo posodobil in povezal z novjšimi informacijami. Seveda pa sem želel prispevati k temu, da bo fascinacija te osebe popustila, da bodo ljudje bolje razumeli te mehanizme – nezavedne mehanizme Haiderjeve fascinacije.

Vinko Ošlak, slovenski filozof in publicist, je v časopisu Večer zapisal svoj pogled na osebo Jörga Haiderja. Dejal je, da je Haider po njegovi presoji potihem prijatelj Slovencev in da nas kot izkušen in pameten politik s svojim političnim in celo represivnim nasprotovanjem želi mobilizirati ter vzpodbujati našo narodno identiteto. Vaš komentar?

Jaz se s tem seveda ne strinjam. To razmišljanje je morda mišljeno cinično, ali pa je ta filozof, ki ga ne poznam, morda sam nacionalist, saj obstajajo tudi slovenski nacionalisti ali šovinisti. Obstaja fenomen, da se nacionalisti med seboj spoštujejo, kljub temu da bi se glede na svoje nazore morali sovražiti.

Kaj pravi Haider o sebi? Ali priznava, da je desno radikalno usmerjen?

Odisvno od občinstva. Če ima priložnost govoriti pred starimi nacističnimi SS-oficirji, potem jim deli komplimente, kot je to storil leta 1995 v Krumpendorfu. Tam je bila navzoča žena Heinricha Himmlerja in oficirji nekdanje »Waffen-SS«. Haider jim je govoril, kako pošteni ljudje so: »Sebe niste prevarali, ostali ste zvesti sebi ...« itd. To je nekdo naskrivaj posnel in je prišlo v medije. Torej takšnemu občinstvu Haider priznava, da vidi pozitivne stvari nacionalsocializma. V drugih primerih pa bi to zanimal. On je »odrski kameleon«. Sem pa prepričan, da globoko v tem kameleonu tiči močna, desno radikalna, nedemokratska identifikacija.

Kako se bo po vašem mnenju nadaljeval prepir za krajevne table? Ali se mu morda bliža konec?

Bojim se, da se to lahko še zelo zavleče. Poleg tega nisem prepričan, če je politika, ki jo zasleduje Marjan Sturm, učinkovita. On razmišlja nekako v tem smislu: »Mi se Haiderju ne dovolimo provocirati, mi ne želimo delati tega, kar od nas pričakuje. Torej ne bomo množično protestirali na cesti, pri njegovih premetstvih krajevnih tabel ne bomo šli na cesto in zganjali javnega hrupa.« Sturm je prepričan, da bi nasprotovanje Haiderju koristilo, ker bi v ljudeh vzbudilo njihove (pra)strahove. Mislim, da upa, da bo stvar po tej poti izgubila pomembnost in potonila v pozabo, ter da bo Haider dvignil roke, ker se ne bo nihče več za to zanimal.

V prid te teorije govori kar nekaj dejstev, a vendar me skrbi, da bo zmagala navada. Ko bodo Haiderjeve krajevne table mesece in leta stale, se bodo ljudje nanje navadili in zanje ne bo več pomembno, katere table so postavljene. Naslednja nevarnost pa je ta, da se ljudje po letih in letih neupoštevanja zakonov enostavno navadijo tudi tega, da se zakoni in ustava kršijo. Ugotovijo, da to ni tako pomembno.

Politika Jörga Haiderja je nedemokratska in usmerjena protislovensko ter s tem predstavlja nevarnost demokratičnemu duhu na avstrijskem Koroškem. Kako pa po vašem mnenju ogroža dobre odnose med Slovenijo in Avstrijo?

Po mojem mnenju nanje ne vpliva. Gospodarstvo, menjava dobrin in fluktuacija delovne sile se ne ozirajo na Haiderjevo politiko. Trdno verjamem, da se naši dobri odnosi ne bodo spremenili.

Avanture slovenskih

Slovenija je v severnoatlantsko zaveznitvo Nato vstopila marca 2004. Lanskega februarja je Slovenska vojska v Irak poslala svoje pripadnike. Od prve mirovne operacije leta 1997 pa do danes je Slovenska vojska sodelovala v mirovnih misijah na Kosovu, v Albaniji, Bosni in Hercegovini, Siriji, Libanonu, Iraku, Pakistanu, Afganistanu, Kongu in Sudanu.

JOSIP ROTAR

Sodelovanje Slovenije v t. i. mednarodnih operacijah za podporo miru poteka pod vodstvom Nata, OZN oziroma EU. Razvoj obrambnega sistema in njegova integracija v sistem Nata je ena od glavnih usmeritev obrambne politike Slovenije. Število pripadnikov Slovenske vojske v mirovnih misijah vsako leto narašča. Slovenija naj bi do konca leta 2007 namestila več kot 10 % oboroženih sil zunaj svojih meja. Temu primerno je tudi zviševanje obsega sredstev za obrambo, ki naj bi do leta 2009 dosegla 2 % BDP. Lansko leto je Slovenija za sodelovanje v mirovnih misijah porabila 16,6 milijona evrov (4 milijarde tolarjev) proračunskih sredstev.

Kdo bo odgovarjal za množično uničevanje?

V Iraku se četrto leto vojne počasi izteka. V državi je še vedno 150.000 ameriških vojakov. Umrlo je na deset tisoče Irčanov in 3000 ameriških vojakov. Vsak dan umirajo civilisti, ljudje si ne upajo iz svojih domov. Nastavljena iraška vlada je pri zagotavljanju stabilnosti neuspešna. Vojna je razpršena, nenadna, prekinjajoča, brezosebna, senzacionalna in brutalna. Orožja za množično uničevanje, ki je bil razlog za napad na Irak, še niso našli. Američani so se pred odgovornostjo zavarovali z imuniteto pred mednarodnim kazenskim sodiščem za vojne zločine. Globalna varnostna agenda, ki jo promovira ameriška administracija, je oropana načel. S kršitvami pravic doma, zatiskanjem oči pred zlorabami in uporabo preventivne vojaške sile je naredila svet še bolj nevaren. ZDA in njihovi zavezniki zapirajo domnevne osumljence brez obsodb, sojenj ali dostopa do odvetnikov. Mučenje in

zlorabe zapornikov v Iraku, Guantanamu, Afganistanu in drugod dokazujejo ranljivost zapornikov. Ženevske konvencije za njih ne veljajo. ZDA so s tem, ko niso zaščitile pravic tistih, ki so morda krivi, ogrozile pravice tistih, ki so nedolžni. »Vojna proti terorizmu« in vojna v Iraku sta odvrnili pozornost javnosti od drugih zlorab. Še posebej so oblasti spretne z nadzorovanjem medijev. Ameriški strokovnjak za medijski marketing, profesor Edmund Secunda, pravi, da ne samo ameriška vlada, ampak prav vse svetovne vlade uporabljajo tehnike sodobnega novinarstva, da prepričajo ljudstvo, da je vojna tista prava stvar, ki jo potrebujejo. »Prodajati Američanom vojno ni nič drugače, kot prodajati jim katerikoli marketinški produkt,« je prepričan Secunda.

Nekonsistentna drža

Vlada Republike Slovenije je 12. 1. 2006 na svoji seji s sklepom sprejela odločitev, da v Irak napoti štiri pripadnike Slovenske vojske. S tem se je Slovenija uvrstila na seznam koalicije držav, ki sodelujejo v okupaciji na Irak. Politiki ameriške administracije pod vodstvom predsednika Georgea Busha je ponižno prikimala. Spustila se je v vojno, ki je od vsega začetka bila sporna. Slovenski državljani, tudi tisti, ki to zavračajo, sedaj financirajo avanturizem slovenske zunanje politike. Načet je bil ugled Slovenije in

njenih državljanov v svetu. Slovenska oblast je domačo javnost prepričevala, da slovenski vojaki ne gredo v Irak v vojno, ampak na mirovno misijo. Nasprotnike napotitve je odganjala z argumentom, da je to odločitev sprejela že prejšnja vlada in da si Slovenija pred mednarodno skupnostjo ne more privoščiti nekonsistentne držbe. Svoje obljube, ki jo je dal septembra 2005 na Festivalu nenasilne komunikacije v Gornji Radgoni, se ni držal niti minister za obrambo Karel Erjavec. »Sem eden izmed najbolj trdnih zagovorni-

kov, da Slovenija nima vojakov v Iraku iz znanih razlogov: ker se mi ta napad na Irak pač zdi, da ni bil potreben, poleg tega tudi mednarodna skupnost ni podprla te operacije, ne Nato, ne OZN. Zato danes tukaj med vami lahko povem še enkrat: dokler bom jaz minister za obrambo, tam mi ne bomo imeli vojakov,« je možnost slovenskega sodelovanja v vojni v Iraku zanikal Erjavec in dodal, »mnenja sem, da si Irčani lahko zagotovijo mir samo sami, da nobena tuja vojska ni tega sposobna.« Štiri mesece zatem je vlada naznanila, da bo v Irak poslala vojake. Minister Erjavec je takrat o svoji obljubi povedal, da ne namerava odstopiti s funkcije, saj so njegove besede narobe razumeli.

Osnova za napad

Predsednik Slovenije Janez Drnovšek je ob napadu na Irak (20. 3. 2003)

Ne samo ameriška vlada, ampak prav vse svetovne vlade uporabljajo tehnike sodobnega novinarstva, da prepričajo ljudstvo, da je vojna tista prava stvar, ki jo potrebujejo.

mirovnikov po svetu

groženj kmalu na svojo stran pridobili negotove »zaveznike«. Resolucija OZN, št. 1441, je dala ZDA legalno osnovo, da lahko gre v vojno sama, četudi Varnostni svet tega ne odobri.

Naftni rop stoletja

Za koalicijo, ki v Irak izvažata »demokracijo«, je veliko bolj kot moralna drža pomembna nafta. Podjetja bodo tako po osnutku zakona, ki bo kmalu prišel v obravnavo v iraški parlament, imela neobičajno dobre pogoje za investiranje v naftno industrijo. Pod posebnimi dogovori bi lahko naftni velikani podpisali 30-letne pogodbe za izkoriščanje iraške nafte. Država bi sicer ohranila pravno lastništvo nad svojo nafto, podjetja, ki bi vlagala v infrastrukturo ter upravljanje z naftnimi vrelci, naftovodi in rafinerijami, pa bi dobila del dobička. Čeprav so ZDA in njene zaveznice vseskozi zanikale obtožbe, da je cilj vojne v Iraku nafta, pa je pri pripravi zakona prek svetovalnega podjetja sodelovala tudi ameriška vlada. ZDA in zaveznice so si tako prisvojile iraške naftne rezerve, ki so po količini tretje največje zaloge nafte na svetu, za Savdsko Arabijo in Iranom. Si bo kos od vojnega uplena lastila tudi Slovenija? Sodeč po zahvali sedaj že bivšega ameriškega obrambnega ministra Donalda Rumsfelda, ki ga je poslal državljanom Slovenije, bi slovenska ustrežljivost lahko bila tudi nagrajena.

Slab imidž mirovniških operacij

Ni pa samo vojna v Iraku črni madež zgrešene varnostne agende, ampak se s slabim imidžem že nekaj časa ponašajo tudi mirovne misije. »Operacije za podporo miru,« kot to ime radi poudarjajo v Natu, so v praksi daleč od vrednot, za katere se na deklarativni ravni zavzemajo v organizaciji. Nekdanji generalni sekretar zveze Nato Peter Carrington je pred dnevi izjavil, da bi neuspešno posredovanje Natovih sil v Afganistanu utegnilo pomeniti konec obstoja zveze Nato. Le nekaj dni pred tem je zveza Nato priznala, da so njeni pripadniki med operacijami v Afganistanu ubili preveliko število civilistov, kar pa se bo letos spremenilo. »Edino, kar smo naredili narobe in kar se nadvse trudimo spremeniti, je pobijanje nedolžnih civilistov,« je pojasnil eden od pred-

stavnikov mednarodnih mirovniških sil v Afganistanu pod vodstvom Nata, brigadir Richard Nugee. Poleg Afganistana imajo »mirovniki« težave tudi v Sudanu. Tam naj bi nameščeni pripadniki mirovniških sil ZN bili vpleteni v spolne zlorabe sudanskih otrok.

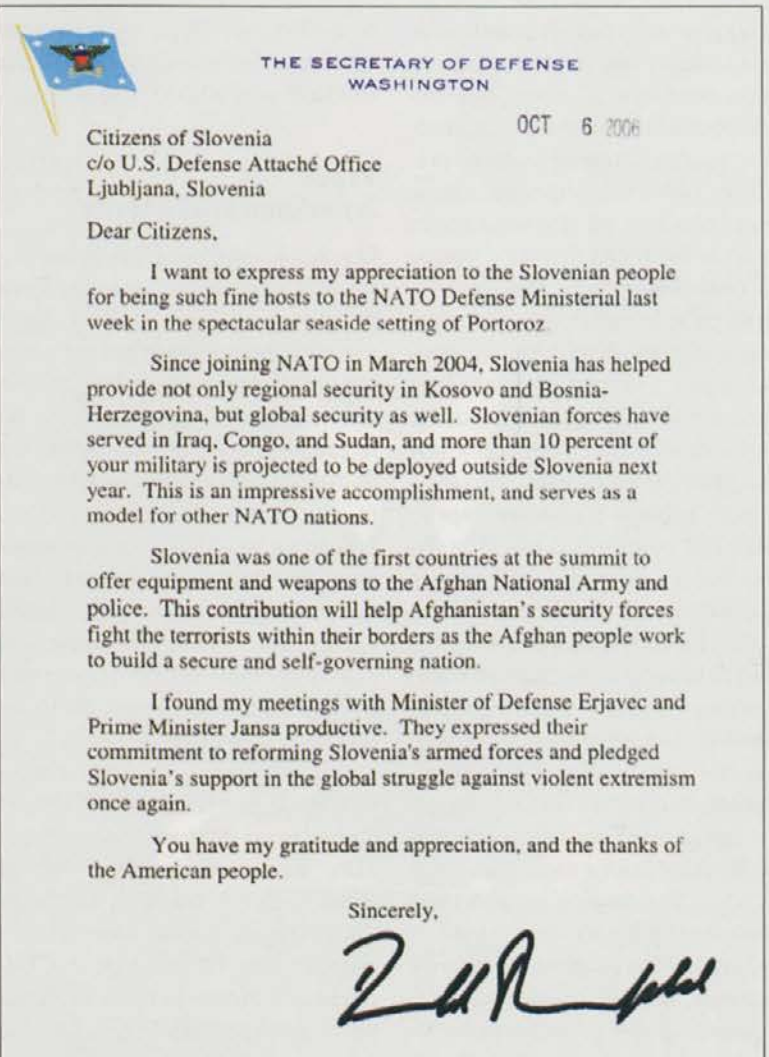
mo, zna se namreč zgoditi, da nas tudi tokrat zamenjajo s Slovaki. Po izsledkih raziskave javnega mnenja, ki jo je lanskega januarja opravila agencija Ninamedia, je napotitvi slovenskih vojakov v Irak nasprotovalo 72,3 % vprašanih, podpiralo

Slovenski državljani, tudi tisti, ki to zavračajo, sedaj financirajo avanturizem slovenske zunanje politike.

Podobne zlorabe se dogajajo tudi drugod, vseeno pa večina takšnih primerov še vseeno ostane javnosti prikrita.

Si bo Slovenija uspela popraviti ugled, ki ga je zapravila z odhodom v Irak? Bo Slovenija sledila zgledu Slovaške, ki konec januarja iz Iraka umika svoje sile? Mogoče pa še lahko malo počakamo in špekulira-

pa jo je 22,2 %. Na vprašanje, ali bo Slovenija zaradi tega bolj izpostavljena grožnji terorističnega napada, je 49,8 % vprašanih odgovorilo pritrdilno, 42,6 % pa je to zanikalo. 36 % anketirancev je kot glavni razlog te odločitve navedlo politično uganjanje Američanom, za 31 % vprašanih pa je bil razlog naša obveznost do Nata.

Pismo Donalda Rumsfelda slovenskim prebivalcem.

Nova politično-gospodarska

Kubanski predsednik Fidel Castro, ki je od konca julija zaradi bolezni oblast začasno predal svojemu mlajšemu bratu Raulu, se po 47 letih na oblasti počasi poslavlja. A za Castrovega naslednika se ni bati. Štafetno palico v teku z ZDA je od Castra uspešno prevzel venezuelski predsednik Hugo Chavez, ki skupaj z ostalimi novo izvoljenimi voditelji v Latinski Ameriki skuša zagotoviti pravičnejšo gospodarsko ureditev na tem območju.

ALEŠ KUSTEC

Castrova zapuščina

Castrova revolucija še zdaleč ni dosegla vsega, kar je obljubljala na začetku. V veliki meri državno vodeno gospodarstvo je še vedno neučinkovito. Stanje še naprej dodatno poslabšuje 45-letni embargo ZDA. Kuba se je sicer v 90. letih prejšnjega stoletja začela počasi odpirati za tuje investicije v kubanski turizem, a življenje Kubancev še naprej ostaja težko. Razvil se je dvojen obtok denarja. S kubanskim pesom praktično ni možno kupiti nič, medtem ko je do veliko vrednejšega ameriškega dolarja mogoče priti le prek dejavnosti v turizmu. Državne plače so preprosto prenizke. Mesečne zaloge hrane običajno ne dočakajo konca meseca. Električna in vodna oskrba sta neenakomerna. Z razvojem turizma pa se je močno povečala tudi prostitucija. Na Kubi tudi ni svobode medijev. Vse medije nadzoruje in cenzurira vlada. Svoboda govora je strogo omejena, še posebno v javnem političnem življenju. Tako je na Kubi po kubanskih podatkih zaprtih okoli 300 političnih zapornikov. Po podatkih mednarodnih organizacij pa bi jih naj bilo še mnogo več.

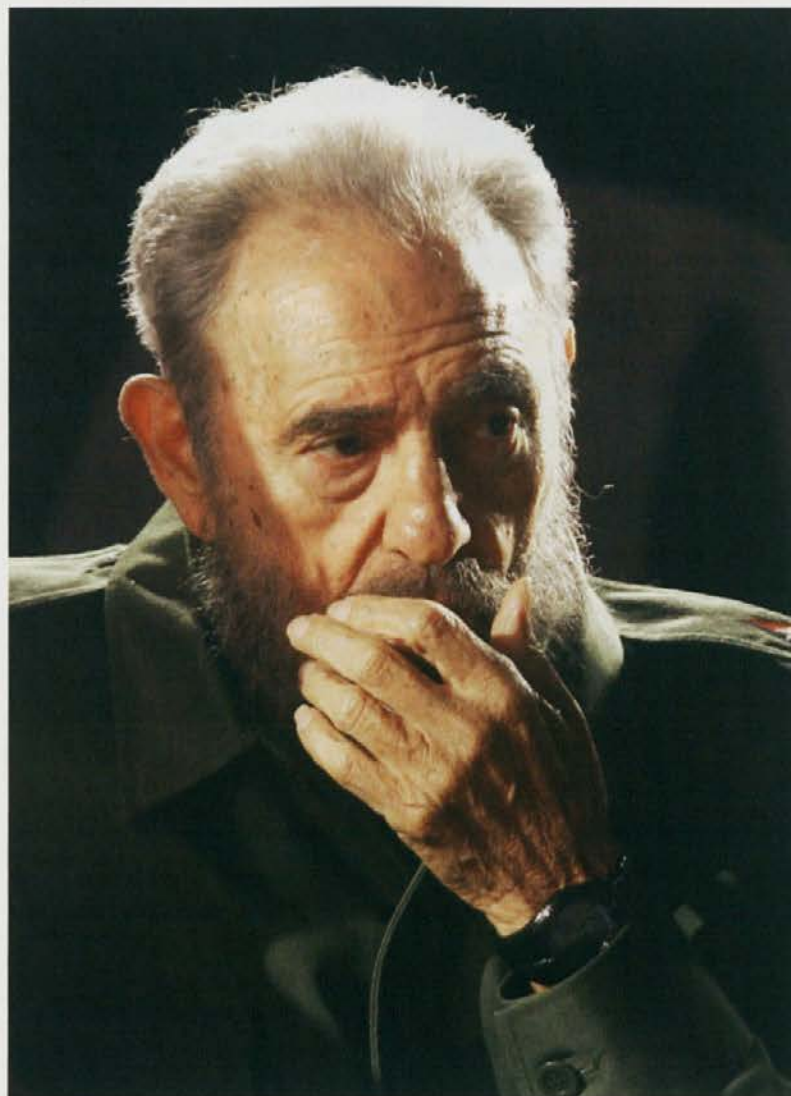
Kljub temu pa je Castrova revolucija dosegla izredno dober zdravstveni in izobraževalni sistem. Kuba ima največ zdravnikov na prebivalca na svetu, in sicer 591 zdravnikov na 100.000 prebivalcev. Več kot 12.000 mladih ljudi s celega sveta, večinoma iz Latinske Amerike, študira medicino na Kubi zastonj. Poudariti pa je treba, da je zdravnikova plača na Kubi mizerna in znaša med 15 in 20 ameriških dolarjev na mesec, zato večina zdravnikov raje opravlja dela v turističnih dejavnostih, kjer zaslužijo tudi do 60-krat več. Pričakovana življenjska doba na Kubi

znaša 77,4 leta. Umrljivost dojenčkov pa je 6,2 na 1000 prebivalcev. Po teh kazalcih je Kuba med prvimi v Latinski Ameriki in povsem primerljiva z ZDA. Po letu 1980 je Kuba začela državam v razvoju namesto z vojaško pomočjo pomagati z zdravniškimi odpravami. Kuba, država s 3500 BDP na prebivalca, pomaga z 20.000 kubanskimi zdravniki v mednarodnih misijah v 66 državah. Tako na Haitiju 75 % ljudi oskrbujejo kubanski zdravniki. Smrtnost med dojenčki pa se je drastično zmanjšala. Samo na Haitiju naj bi po izračunih rešili 90.000 življenj.

Vzpon latinskoameriške levice

Do padca Sovjetske zveze je bila Kuba edina prava levičarska trdnjava na zahodni polobli. ZDA so storile vse, da bi preprečile širitev komunizma s Kube na ostale predele Latinske Amerike. Ko ZDA preprosto niso bile zadovoljne z izbranim političnim vodstvom, so podprle vojaške udare, npr. v Argentini, Braziliji in Čilu. Pomagale so tudi pri zrušenju revolucije Sandinistov v Nikaragvi. Šele padec Sovjetske zveze je omogočil vzpon latinskoameriške levice, saj ZDA niso mogle več obtoževati levo usmerjene države v regiji, da so sateliti Sovjetske zveze.

Washingtonski konsenz pomeni skupek neo-liberalnih reform, ki jih podpirajo institucije pod vplivom ZDA, kot so Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka in Medameriška razvojna banka. Med drugim vključuje liberaliziranje trgovine, odprtje tujim investicijam in privatiziranje državnih podjetij. Te neo-liberalne reforme so ZDA začele izvažati v Latinsko Ameriko v 80. letih prejšnjega

Fidel Castro se po 47 letih oblasti počasi poslavlja.

stoletja. Cena neo-liberalnih reform je bila velika in Latinska Amerika je plačala visok davek za testni poligon teh ameriških eksperimentov. Število ljudi, ki živijo pod pragom revščine, se je s 120 milijonov leta 1980 povečalo na 214 milijonov leta 2001, kar pomeni 43 % celotne populacije Latinske Amerike. BDP latinskoameriških držav se z izjemo Čila v letih 1980–2003 nikjer ni povečal, kvečjemu zmanjšal. Leta 1999 se je Argentina finančno in gospodarsko dobesedno sesula. Brazilija je pod vodstvom Cardosa (1995–2003) postala lahek plen multinacionalnim družbam. Posledično je meščanski družbeni sloj, nosilec podjetništva, skoraj izginil. Družbene neenakosti pa so se le še bolj povečale. Svetovna Banka je leta 1999 Boliviji postavila pogoje za podaljšanje kredita, s katerimi je zahtevala privatizacijo javnega sistema za oskrbo z vodo v mestih, kot je Cochabamba. Bolivija

je bila prisiljena sprejeti pogoje, saj je bila povsem zadolžena. Po privatizaciji so se lokalne cene vode potrojile. Prebivalci Cochabambe pa so se leta 2000 uspešno uprli takšnemu stanju in ameriško podjetje Bechtel je moralo pripraviti kovčke.

Zaradi razširjene revščine, ene izmed največjih družbenih neenakosti na svetu, in visoke brezposelnosti so se sčasoma pojavila nova leva socialna gibanja. Množica nezadovoljnih ljudi pa je na volitvah po državah v Latinski Ameriki praviloma vsakič izvolila kandidata, ki je nasprotoval ameriškemu neo-liberalizmu, se zavzemal za manjše družbene razlike in izboljšanje življenjskih razmer za najrevnejše. Kot po vrsti so se novi neo-socialni in družbeno pravičnejši usmeritvi pridružili v Venezueli, Braziliji, Argentini, Boliviji, Čilu, Urugvaju, deloma Paragvaju in letos še v Ekvadorju, Peruju in Nikaragvi. Danes 320 milijonov od 520

ureditev Latinske Amerike

milijonov ljudi v Latinski Ameriki živi v državah, ki jim vladajo levo usmerjene vlade, ki bolj ali manj nasprotujejo reformam Washingtonskega konsenza ter se zavzemajo za bolj pravično gospodarsko ureditev.

Chavezova vizija

Decembra 2006 je Hugo Chavez, zapriseženi nasprotnik ZDA in velik prijatelj Fidela Castra, ponovno zmagal na volitvah in si zagotovil novi šestletni mandat. Chavez, ki ga podpira najrevnejši sloj prebivalstva, je več kot podvojil socialne izdatke. Leta 2006 je bilo namenjenih 12,5 % BDP za socialne izdatke. 46 % prebivalstva ima subvencionirano hrano. Šolstvo in zdravstvo, ki sta bili povsem nerazviti, sta brezplačni. Povečala se je pismenost. Chavez je obljubil, da bodo do konca leta 2006 zgradili 150.000 hiš, saj je v Venezueli 1,6 milijona prebivalcev brez strehe nad glavo. Gradnja poteka počasneje, kot je bilo načrtovano in do septembra je bilo zgrajenih zgolj 60.000 hiš.

Chavez je pospešil razdeljevanje razlašene zemlje in nacionaliziral industrijo. Po stabilizaciji razmer v naftni industriji se je venezuelsko gospodarstvo začelo pobirati. Koncem leta 2002 in v začetku 2003 je namreč s pomočjo opozicije in ZDA izbruhnila stavka v naftni industriji, ki je povzročila ogromno gospodarsko škodo. Tako je rast BDP že naslednje leto, torej leta 2004, znašala neverjetnih 16,8 %. Chavez je okrepil gospodarsko sodelovanje s Kitajsko in Indijo. Izvoz nafte na Kitajsko se je podvojil in bo še naraščal. V teku so tudi pogajanja o gradnji naftovoda preko Kolumbije, s čimer bi se stroški prevoza nafte na Kitajsko močno znižali. Chavez se je zavezal, da bo 15 karibskim državam zagotovil nafto po ugodnih cenah oziroma omogočil odkup z bananami, sladkorjem ali zdravniki, kot v primeru Kube. Venezuelska naftna družba Citgo je celo leta 2005 začela dovažati poceni kurilno olje za ogrevanje več tisoč revnim družinam v ZDA. Venezuela pa je postala tudi pomemben regionalni upnik, saj je za milijardo ameriških dolarjev odkupila argentinski dolg in s tem omogočila Argentini, da je v celoti odplačala dolg Mednarodnemu denarnemu skladu.

Ustanovitelj ameriške Krščanske koalicije Pat Robertson je razkril ameriške namere, ko je za nek intervju na televiziji dejal, da Chavez predstavlja veliko grožnjo za ZDA in da bi ga bilo veliko lažje usmrtiti, kot pa se iti še eno vojno, ki bo stala 200 milijard dolarjev. Chavez predstavlja grožnjo za ZDA, ker je glavni motor latinskoameriške levice pri pospeševanju gospodarskega in političnega povezovanja Latinske Amerike. Zavzema se za »Južno banko« s skupno valuto za celotno Latinsko Ameriko, ki bi omo-

rike pa se je povečal za 4 %. Še vedno 205 milijonov ljudi živi pod pragom revščine (38,5 % celotne populacije), 79 milijonov pa jih živi v skrajni revščini.

Zanimivo gospodarsko sodelovanje vršita Kuba in Venezuela. Medtem ko Venezuela Kubi brezplačno dostavlja nafto, je v Venezuelo prispelo 17.000 kubanskih zdravnikov, ki imajo zdravstvene klinike v najrevnejših slumih. Prav tako se na Kubi za zdravnike šola več tisoč revnih venezuelskih otrok. Takšno gospodarstvo

ne temelji na tekmovanju in iskanju šibkosti posamezne države, temveč v podpiranju njene prednosti. Npr. Kuba nima razvitega gospodarstva, ima pa enega boljših zdravstvenih in izobraževalnih sistemov v Latinski Ameriki. Če bi se takšno gospodarsko sodelovanje uspelo razširiti še na več latinskoameriških držav, bi lahko postalo pomemben zgled za morebitno novo svetovno gospodarsko ureditev. Tariq Ali, britanski levičarski politični analitik, pravi: »V muslimanskem svetu verske skupine, ki so sicer vojaško učinkovite, vendar politično omejene, vodijo upor proti amerškemu imperiju. Azija je zaslepljena s kapitalom. Evropa je pokleknila pred neo-liberalizmom in leva socialna gibanja v EU so v stanju razkroja. V Južni Ameriki pa se je pojavila os upanja, ki izziva ameriški imperializem na vseh nivojih.«

Latinska Amerika je plačala visok davek za testni poligon teh ameriških eksperimentov. Število ljudi, ki živijo pod pragom revščine, se je s 120 milijonov povečalo na 214 milijonov.

gočila alternativo finančnim institucijam izpod nadzora ZDA in dolarskim finančnim transakcijam.

Nova gospodarska in socialna podoba Latinske Amerike

Voditelji Južne Amerike so poglobili gospodarsko integracijo z razširitvijo Mercosura, trgovskega sporazuma, ter z gradnjo ambicioznih transportnih povezav. Tako so se npr. Venezuela, Brazilija in Argentina zavezale za izgradnjo 8.000 km dolgega plinovoda, ki bo omogočal transport venezuelskega zemeljskega plina v Brazilijo in Argentino. Države se skušajo iztrgati iz krempeljev finančnih institucij, ki jih nadzoruje ZDA. Tako sta Argentina in Brazilija že odplačali svoj dolg Mednarodnemu denarnemu skladu. Pomemben trgovski partner in investitor je postala Kitajsko, ki je vložila 50 milijard ameriških dolarjev v Latinsko Ameriko in počasi izpodriva ZDA. Države so povečale socialne izdatke, da bi pomagale najrevnejšemu sloju prebivalstva. V Braziliji s socialnimi programi 45 milijonov revnih Brazilcev mesečno prejme kar 325 milijonov ameriških dolarjev, kar velja za največjo distribucijo dohodka na svetu. V zadnjih štirih letih se je tako število ljudi, ki živijo pod pragom revščine, v Latinski Ameriki znižalo za 4 %. BD P celotne Latinske Ame-

Hugo Chavez, Castrov naslednik?

Se spominjaš, Dolly Bell?

Vprašani, ali se lahko učimo iz zgodovine in ali je za prihodnost družbe, nacije in kulturnega kroga propulzivnejše stalno spominjanje na tisto, kar se je dogajalo, je esencialno za mentalni in zgodovinski wellnes Balkanskega polotoka. Še posebno zato, ker doslej ni prepoznaval fine razlike med mirovnim sporazumom in borbena parolo.

DR. SAMIR OSMANČEVIĆ, GRADEC
(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

Leta 1999, med predavanjem na simpoziju *Jenseits des Seins, Exodus from Being, Philosophie nach Heidegger*, a pod (uspešno) provokativnim naslovom *Regeln für den Menschenpark*, je Peter Sloterdijk definiral nacijo kot skupnost prijateljev po sili, ki berejo iste knjige. Iz tega izhaja, da bi lahko o duhovnih in duševnih temeljih neke družbe kompetentno sodili že po strukturi obveznega čtiva v osnovnih in srednjih šolah, pa po izbranih in v obvezno branje - kot v spisek nacionalno-želatinastih instanc - uvrščenih klasikih. S tem torej, da so uvrščeni v korpus besedil, ob katerih bodo ideološko in nacionalno in potrošniško odraščali komunistični, kapitalistični in vsi drugi pionirji, klasiki prenehajo biti pomembni kot literati. Literarna imaginacija, umetniška igra ali enostavno najbolj profana morebitna nemarnost pri ukvarjanju z lastnimi impresijami postanejo izvor ali medij transponiranja sporočil iz globin in, bi rekel, temin preteklosti: najpogosteje prav tistih sporočil, katerih pošiljatelj v trenutku, ko so jih odpošiljali, nista zanimala modus

nekontaminirane zavesti. Velikega čarovnika filozofskega eksperimenta Petra Sloterdijka sem izkoristil le zato, da bi bralca uvedel v mnogo resnejše vprašanje, ki se giblje po tanki meji med filozofijo zgodovine na eni in mešanico praktične etike in pedagogike na drugi strani. Govor je namreč o vprašanju, ki ga etablira avstrijski filozof Rudolf Burger v delu *Kleine Geschichte der Vergangeheit*. Vprašanje se trga na dva esencialna momenta: a) ali se lahko učimo iz zgodovine in b) ali moramo pri ukvarjanju s preteklimi dogodki - še posebno vojnami, revolucijami ter zločini in vsemi mogočimi bestialnostmi, ki so jim imanentne - afirmirati pozabo ali neprestano spominjanje nanje. Rudolf Burger trdi, da evropska percepcija zgodovinskega počiva na selektivnem »Nikoli ne pozabiti!«, ki se je še posebno stabiliziralo z ozirom na zločine nacionalsocialističnega režima. Jasno je, da Burger tukaj pričuje o lastnem izkustvu prvih petdesetih, šestdesetih postnacističnih let, ter se morda upravičeno sprašuje, zakaj so prav ti zločini postali model človeškega zla nasploh, čeprav lahko svetovna historiografija v vsakem trenutku izpostavi katalog »nezamišljivega«, katerega vsebine ne nosijo nujno nem-

naj - kot pripadnik generacije-naslednice neke nacije, katere 12 let iz prve polovice 20. stoletja se implicitno ali eksplicitno omenja, kakor hitro se kjerkoli na zemeljski krogli začnejo kazati satanski obrisi človeškega zla - da svoji argumentaciji objektivno veljavo. On namreč, jasno, ve, da je privilegij žrtve propagiranje pozabe. Zato konsekvence »spominjanja« demonstrira na primerih ekstremov. Perzijski kralj Cyrus, na primer, je poznal imena vsakega posameznega vojaka v vseh svojih armadah. Mitridat Eupator je razglašal razsodbe v vseh dvaindvajsetih jezikih, ki so se govorili v njegovem cesarstvu. Posebno zanimiv pa je Ireneo Funes, mladenič iz neke Borgesove zgodbe, ki po padcu s konja ne pozabi ničesar več, spominja se tudi najneznatnejših detajlov v svoji okolici in je sposoben reproducirati oblike in konstelacijo oblakov v aprilu nekega določenega leta. Ni pa slučajno, da je mladenič po padcu ostal telesno paraliziran. Spominjanje, se učimo od Borgeza, paralizira samo življenje. Da bi lahko reproduciral preživeto otroštvo, bi moral Ireneo Funes o njem razmišljati do smrti. Zato se odloči, da bo število spominov, povezanih z vsakim preživetim dnem, zreduciral na 70.000. A to »mnemopatsko prekletstvo«, vrženo na nesrečnega mladeniča, hkrati blokira tudi mišljenje, ki živi prav od pozabljanja razlik, od abstrahiranja.

Burgerju, seveda, poleg Borgesove simbolične demonstracije konsekvence te ars memorativa, ne manjka niti drugih, zgodovinskih in filozofskih prič. Dva dneva po uboju Cezarja je Ciceron pozval k pozabi, da bi preprečil državljansko vojno, ki je bila na obzorju; Henrik VI. je z ediktom predpisal brisanje spomina na tisto, ker se je bilo zgodilo, Ludvik XVIII. pa je eksplicitno prepovedal spominjanje na teror v času revolucije ... Hegel je, kot vemo, menil, da se niti ena vlada in niti en

narod nista iz zgodovine še nikdar naučila ničesar, niti se nista nikdar obnašala skladno s sporočili, ki bi jih lahko izvlekla iz nje. Nietzsche je odkril človeško zavist do živali, ki so srečne, ker v vsakem naslednjem trenutku pozabljajo na tistega prejšnjega, sedanjega, torej ne morejo odgovoriti niti na vprašanje o svoji sreči, ker je celo samo vprašanje v trenutku pozabljeno.

Cuius historia, ...

Dejstvo, da je Burgerjeva knjiga v

Že zaradi poštenja moramo reči, da balkanske etnije niso edini mojstri umetnosti spominjanja in perpetuiranja tragično-epskega elementa lastne zgodovinske samoreceprije.

in intenziteta, s katerima jih bodo sprejemale prihodnje generacije.

»Mnemopatsko prekletstvo«

Nisem mnenja, da bi lahko bil ta tekst pravo mesto, da bi se tudi sam spomnil svoje intelektualne predzgodovine in vseh tistih resničnih in lažnih klasikov, katerih funkcija je očitno bila zgolj v kontaminiranju še

škega predznaka. (Resnim in duhovnomazohistično orientiranim interesantom v tem kontekstu priporočam izjemno revijo človeške domišljije pri povzročanju zla pod naslovom *Schwarzbuch der Weltgeschichte* münchenskega zgodovinarja Hansa Dollingerja.)

Burgerjev glavni metodološki problem je pravzaprav v tem, kako

Avstriji razprodana in da sem od nje-govega založnika uspel dobiti le en izvod, je zadosten napotek na aktualnost vprašanja, ki ga želim tukaj »prevesti« v jezik devetdesetih let balkanskega stoletja. Na to me ni navedel le en Burgerjev stavek, ki se eksplicitno nanaša na neko povsem konkretno mnemopatsko pre-kletstvo, ki se je uporabljalo in se še uporablja v najbolj profane politič-ne namene. Burger namreč pravi: »Nasprotno, v celotni zgodovini evropske civilizacije opomin 'Nikoli ne pozabiti' nikoli ni veljal kot opomin, da bi se s spominjanjem na preteklo grozo preprečilo njeno ponavljanje, ampak kot militantna kolektivna zaveza k ponovni mobilizaciji pod pri-mernimi pogoji; ne kot formula za mir, ampak kot borbena parola: kaj vse bi bilo prihranjeno narodom Bal-kana, če bi bili Srbi že enkrat poza-bili bitko na Kosovem polju ...« K temu »prevajanju« me je primoralo prepričanje, da so fenomeni, o ka-

terih Burger govori na splošno, kot po navadi že s prostim očesom vidni le malo južneje od mesta, kjer je nastal tale tekst.

To, da so balkanski narodi - ne mislim namreč, da sta zavestna hi-storiografska manipulacija in zgo-dovinsko-eschatološki dril zgolj srbski specialiteti - v nekem smislu mo-derni zgodovinski analfabeti, dal-tonisti, ki ne ločijo barve mirovne for-mule (in amnestije/amnezije, ki ji je imanentna, vsaj pri Kantu) od vonja borbene parole, je vzrok že legen-darne »balkanizirajoče« dialektike, ki že stoletja brez rezerve drobi sa-mo sebe in si žaga vejo, na kateri sedi. A že zaradi poštenja moramo reči, da balkanske etnije niso edi-ni mojstri umetnosti spominjanja in perpetuiranja tragično-epskega elementa lastne zgodovinske samo-recepcije. Ta stvar je bolj univerzal-na, kot se zdi na prvi pogled. Spom-injanje namreč ni samo antropo-loška kategorija, ampak je hkrati in

predvsem ontopolitični eksistencial, dozdeva pa se, da budnejši del člo-veštva dosedanjo zgodovinsko iz-kušnjo že postopoma začenja in-terpretirati kot etično komponento človeškega bivanja. Vsaj na kolektiv-nem nivoju.

Kot ontopolitični eksistencial je spomin neverjetno učinkovit faktor ideološkega mobiliziranja. To svojo mobilizacijsko energijo črpa iz go-

rega subjekt se nato v nekem tre-nutku znajde poleg zaklona, v strel-skem jarku ali pri vhodu v kakšno vas, da bi preprečil prihod nezaže-lenih. Spominjanje torej ne le, da - večina poklicnih zgodovinarjev in filozofov zgodovine bi gotovo me-nila: napačno - verjame, da si za-pomnjuje, verjame tudi, da ima sposobnost opravičevati človeška dejanja, še posebno vnaprej. Brez

Burgerju, seveda, poleg Borgesove simbolične demon-stracije konsekvenc te ars memorativa, ne manjka niti drugih, zgodovinskih in filozofskih prič.

le Lyotardove »zgodbe«, iz brutal-nih stereotipov, torej, paradoksal-no, prav preko pozabljanja in raz-veljavljanja podrobnosti, razlik, ni-ans, iz katerih je stvarnost pravza-prav sploh sestavljena. Spominjanje se spominja, najprej pa se spomni strahu: kombinacija spominjanja kot ontopolitičnega eksistenciala na eni in strahu kot biološkega eks-istenciala na drugi strani je tempi-rana bomba, od katere historiogra-fija pravzaprav »živi« kot kronika in kot znanost.

A kjer je, ob vseh svojih metodo-loških pomanjkljivostih in nedore-čenostih, historiografija manj znan-stvena disciplina in bolj ideološko orodje, kjer je neke vrste podaljša-ni politični orgazem lokalnih elit (za prav takšno pa imam, med drugim, po navadi tretjerazrednim, balkan-sko historiografijo, od »bivše« socia-listične, ki je eksjugoslovanske naro-de pravzaprav zadrževala v statusu »čakanja«, do novonastalih »samo-stojnih«, ki so se v svojem ideologi-ziranem bitju komaj kaj spremenile!), se stari pregovor »cuius regio, eius religio« transformira v »ko-garšnja zgodovina, temu pripada teritorij«. To je ta tipično balkanska kontinuiteta, ki je, na žalost, ni pre-kinila niti zadnja vojna. Med svo-jim lovom na človeške duše hi-storiografija še naprej zadržuje kolektivno bitje tako rekoč »v polni boj-ni pripravljenosti«, vse dokler se ne pojavi primernejša priložnost, o ka-teri govori Burger.

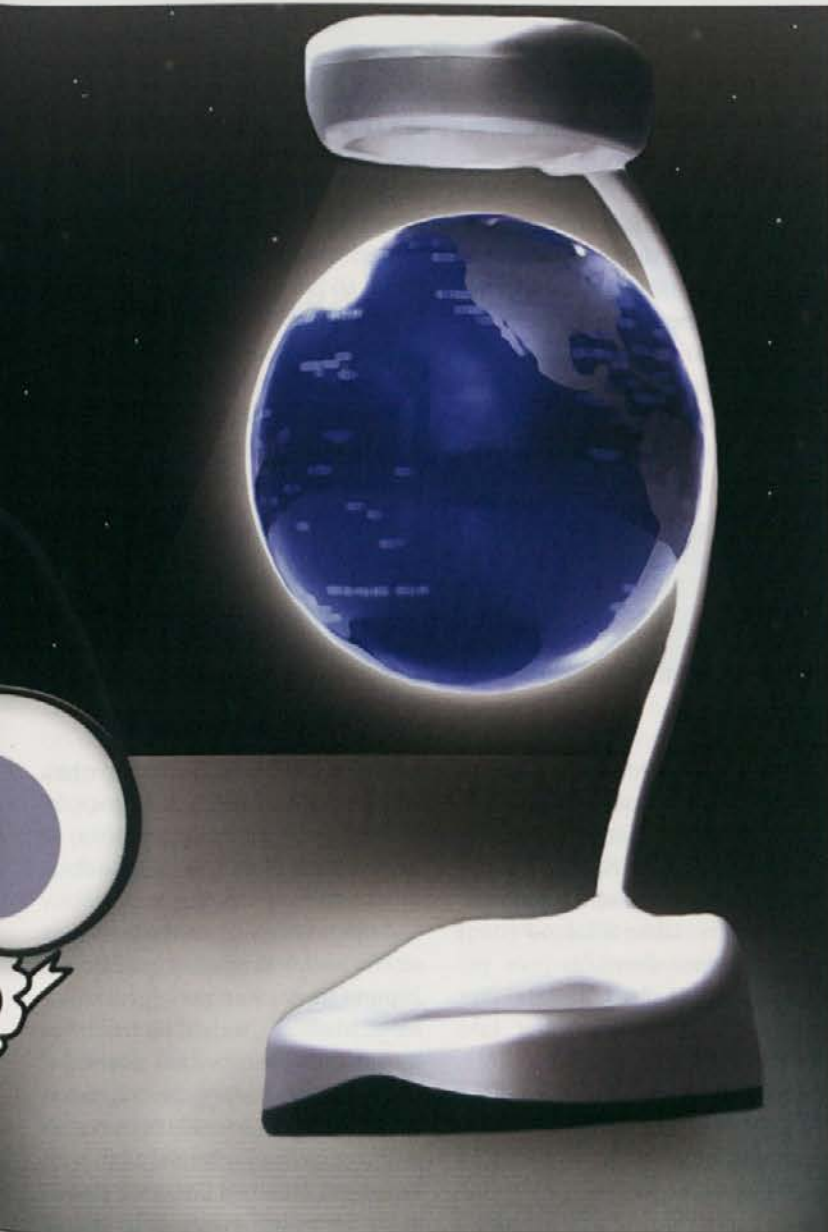
Spominjanje kot etična katego-rija zadržuje človeškega posamez-nika v stanju negativne napetosti, historizirane histerije, v stanju kon-tinuiranega samofrustriranja, kate-

te apriorne legitimacije, da se bo celo v zločinu pravzaprav »v prin-cipu« počelo nekaj dobrega ali vsaj upravičenega, bi bilo težko razlo-žiti transformacijo kakega vaškega učitelja ali poštnega uslužbenca v monstroznega zločinca. A na-loga historiografije v ideologizira-nih družbah je prav to: psihološko in etično perpetuiranje omenjene apriorne legitimacije, podtikanje in nalaganje kolektivnega spomina kot Božanstva, ki šele s svojim crea-tio continua, torej s stalnim opomi-njanjem, vzdržuje in zagotavlja ob-stanek taiste skupnosti.

Novi klasiki

Če je nacija, kot pravi Sloterdijk, skupnost prijateljev po sili, ki bere iste knjige, potem so knjige, ki so jih doslej brale nacije na poloto-ku, če že ne napačne, pa vsaj sim-patično sumljive kot medij nepoza-be, ki Balkan tako vztrajno zadržuje pod mnemopatsko kletvijo. Da pa bi lahko izbrali nove knjige, pledi-ram - glede na to, da edikti in kra-ljevske prepovedi komajda lahko dosežejo zaželeni cilj - za konstruk-tivistični praktičnoetični aspekt, ki nujno izhaja iz vprašanja: kateri so ti klasiki in katere so te knjige, ki bi v imenu novih generacij in za njihovo dobrobit lahko napravile iz pre-teklosti Balkanskega polotoka prav to: namreč preteklost?

Odgovora na to vprašanje ni-mam, a že od nekdaj se zavzemam za elementarno bralsko skepso (in, kot smo videli, šele kot bralci po-stanemo del etnije) - ker vem, da bi o knjigah, ki naj jih berejo otro-ci, morale odločati pedagogike, ne pa nacije.

Izbor Matjaža Keka ne bo umiril

Zveza je finančno stabilna, čeprav reprezentanca ni več tako uspešna. Zagovorniki Zavrlove zamenjave sploh niso ponudili programa, ki bi delegate na skupščini prepričal, da Zavrlo izglasujejo nezaupnico.

MILAN LAZAREVIČ

Nogometne strasti so zasenčile tradicionalne zimske panoge in potrdile, da je tudi v deželi smučarjev nogomet najpomembnejša športna panoga. Uspehi Petre Majdič, Roka Flandra, neuspehi alpskih smučarjev in skakalcev so potisnjeni v kot, ko gre za nogomet. Boj za oblast v slovenskem nogometu je na plan potisnil vso »umazano

perilo«. Začelo se je, ko so vodilni možje nekaterih medobčinskih nogometnih zvez, zbranih okoli Ivana Simiča (predsednik MNZ Ljubljana), zahtevali odstop prvega moža Nogometne zveze Slovenije (NZS) Rudija Zavrle.

»Pučisti« brez programa

A izredna skupščina NZS je potr-

Bo Matjažu Keku uspelo pripeljati izbrano vrsto v obnovljen Ljudski vrt?

Uspehi in razprtije

1994 - 1995: Slovenija je prvič nastopila v kvalifikacijah za evropsko prvenstvo. Takrat je bila na svetovni lestvici na 134. mestu. Selektor je bil Zdenko Verdenik, na prvi tekmi v Mariboru so Slovenci igrali z Italijo neodločeno 1:1, a Slovenija ni odpotovala na EP.

1996 - 1997: Na kvalifikacijah za svetovno prvenstvo je Slovenija osvojila le eno točko.

1998: Verdenika zamenja Bojan Prašnikar, a se ta kmalu odloči, da bo raje vodil NK Maribor. Njegov položaj zasede Srečko Katanec.

1999: Leto velikih uspehov slovenskega nogometa. Najprej se je NK Maribor uvrstil v ligo prvakov, potem pa se je Slovenija po dodatnih kvalifikacijah z Ukrajino uvrstila na evropsko prvenstvo.

2001: V kvalifikacijah za svetovno prvenstvo je bila Slovenija spet uspešna. Izločila je Romunijo. Predsednik zveze Rudi Zavrle še naprej vztraja z igranjem reprezentančnih tekem samo v Ljubljani, čeprav Bežigrad ne izpolnjuje pogojev. O alternativni v Mariboru ni razmišljal. Ob koncu leta je bila Slovenija na svetovni lestvici na visokem 25. mestu.

2002: Konec idile! Spor med Zlatkom Zahovičem in selektorjem Srečkom Katanecem je sodu izbil dno na SP v Južni Koreji. Zahovič je moral domov, Katanec pa je po tekmovalju zapustil selektorski stolček.

2003: Slovenija je s selektorjem Bojanom Prašnikarjem proti Hrvaški igrala dodatne kvalifikacije za EP in izgubila. To je bila zadnja kvalifikacijska tekma za Bežigradom. Reprezentanca se je preselila v Celje, selektor pa postal Branko Oblak.

2005: Slovenija si ni priborila nastopa na svetovnem prvenstvu, Oblak pa je vseeno ostal na selektorskem stolčku. Na volilni skupščini je Rudi Zavrle prepričljivo dobil nov petletni mandat. Protikandidat Ivan Simič je dobil le šest glasov.

2006: Vse glasnejše zahteve po zamenjavi Zavrle in Oblaka, saj reprezentanca igra slabo in na svetovni lestvici drsi navzdol. Trenutno je na 77. mestu. Na izredni skupščini je Zavrle dobil 24 od možnih 36 glasov. Za tem je moral oditi Oblak.

dila veliko Zavrlovo zmago. Pobuda »pučistov« je bila strel v prazno, saj je Zavrle dobil izdatno podporo. Zagovorniki Zavrle imajo več argumentov za podporo kot njegovi nasprotniki. Pod Zavrlovim vodstvom se je proračun zveze dvignil s 300 milijonov tolarjev na 1,2 milijarde tolarjev (zdajšnje štiri milijone

ranja Zahoviča, Pavlina, Rudonje in drugih članov zlate generacije s premierjem Janezom Janšo. Delegati so bili neomajni, nogomet je premagal politiko, »rdeči« Zavrle pa ostaja trdno v sedlu.

Edini argument, ki so ga nudili, je bil netransparentno poslovanje zveze, o katerem je Simič, sicer

Zagovorniki Zavrlove zamenjave sploh niso ponudili programa, ki bi delegate na skupščini prepričal, da izglasujejo nezaupnico

evrov). Za dvig proračuna ima velike zasluge tudi uspeh reprezentance. Toda veliki denar, ki je v tistem času prišel na račun NZS, je bilo treba pravilno in predvsem trezno razporediti, smo lahko slišali od enega izmed podpornikov Zavrlove politike. Zveza je finančno stabilna, čeprav reprezentanca ni več tako uspešna.

Razen tega zagovorniki Zavrlove zamenjave sploh niso ponudili programa, ki bi delegate na skupščini prepričal, da izglasujejo nezaupnico. Nič niso pomagala fotografi-

prvi mož slovenske davkarije, glasno govoril. Trdil je, da so bilance, ki jih NZS pošiljala Ajpesu, in tiste, ki so jih dobili člani izvršnega odbora, različne.

A njegove izjave, katere je z vsem srcem podpiral zdajšnji mariborski župan Franc Kangler (prvi mož MNZ Maribor), so bile na trhljih temeljih. Simič je bil v času slovenske nogometne pravljice davčni svetovalec zveze. Zato čudijo njegove izjave o poslovanju, ko pa je bil tudi sam med kreatorji finančne politike in svetoval možem, kako je tre-

strasti

MILAN Lazarevič

Stavkati ali do konca sezone odigrati korektno in se naprej prodati je dilema, pred katero so košarkarji Olimpije, kar je pričakovano razmišljanje športnika v neurejenem okolju, kot je zdaj Tivoli.

Slab zgled

Slovenska košarkarska institucija Olimpija se je znašla v skoraj brezizhodnem položaju. Dolgovi naraščajo, sistemskih virov ni.

Agonija traja že pet let, od takrat, ko sta ideologa evropske Olimpije, Zmago Sagadin in Radovan Lorbek, odstopila iz osebnih razlogov. Dolgovi so takrat zrasi na skoraj neverjetnih 800 milijonov tolarjev (3,4 milijona evrov), kar naj bi po najboljših željah znašal letni proračun. Različne sanacije niso mogle rešiti akutnega problema, ampak se je vse skupaj spremenilo v životarjenje.

Zdaj že bivši trener Tomo Mahorič je prvi naznanil, da v Tivoliju nekaj močno »zauzdarja«. Omenil je, da igralci ne dobivajo plač in da v takšnem okolju ne more delati. Novo vodstvo ni našlo ustreznih rešitev. Edini uspeh je bil imenovanje bivšega Olimpijinega asa Jureta Zdovca za športnega direktorja, po posredovanju drugega tivolskega asa Petra Vilfana (ta je član upravnega odbora kluba) pa bo to vlogo opravljal volontersko.

Smešne poteze za resen klub. Hkrati je Olimpija postala talka dnevne politike. Znašla se je v absurdnem položaju, saj še vedno deluje kot društvo, katerega proračun je odvisen od volje pokroviteljev. Slednji, ki bi lahko podpirali slovensko košarkarsko zgodbo, so povečini državna podjetja, kar pomeni, da je priliv denarja odvisen predvsem od vprašanja, če je vodstvo kluba »na liniji«. A vse kaže, da ni. Kot bi se vrnil v čas bivše Jugoslavije, ko je bilo vse v rokah enopartijskega sistema.

V splošni zmedi najbolj trpijo igralci. Stavkati ali do konca sezone odigrati korektno in se naprej prodati je dilema, pred katero so košarkarji Olimpije, kar je pričakovano razmišljanje v neurejenem okolju, kot je zdaj Tivoli. Po samo dveh prejetih plačah v tej sezoni je očitno, da so se odločili za slednje. Igrati zase in se prodati. Nekaj igralcev je že

zdaj blizu odhoda k vrhunskim klubom, drugi se prav tako ozirajo po bolj urejenih okoljih, kjer bodo dobili vsaj plačo, čeprav ne bodo igrali v evroligi.

Če bodo drugi našli izhod, pa je malo upanja za Miho Zupana. Ta si je želel igrati evroligo, a se je zapletlo pri prestopu iz Slovana. Morda se komu zdi direktor Slovana Janez Rajgelj čudak, ki igralca ne pusti. Toda Zupanu je do zdaj, kar je redko primer v Sloveniji, izpolnil vse pogodbene obveznosti in povsem normalno je, da pričakuje ustrezno odškodnino.

Zupan je verjetno naivno verjel ljudem na znameniti stavek, ki ustreza divjemu zahodu: »Pridi mali, igral boš evroligo, zadeve bomo uredili.« A pogodbe s Slovanom ni dosledno prebral. Problema ne znajo razvozlati celo ugledni odvetniki, čeprav je rešitev enostavna. Slovanu pripada ustrezna odškodnina.

Postali so slab zgled za mlade slovenske košarkarje, ki bi morali imeti določen cilj v lastnem okolju, ampak se raje ozrejo po tujini. Kako naj denimo v razsutem Mariboru pričakujemo ponovno vstajenje te panoge, slovenski košarkarski simbol peša. Zanimivo izjavo je dal predsednik sindikata športnik Stefanovič, ko je dejal, da Slovence uvrščamo med deset najboljših reprezentanc na svetu, doma pa vlada nered.

In rešitev za Olimpijo? Stečaj! Vso zadevo zgraditi na zdravih osnovah. Ustanoviti podjetje, d.o.o. ali d.d., kjer bi vedeli, kdo je lastnik in koliko denarja je v obtoku. Poteza bi bila radikalna in boleča, ampak bi bilo konec skrivalnic, podjetje Olimpija tudi ne bi bilo več toliko odvisno od političnih vplivov, saj bi lahko nemoteno poslovalo s tujimi investitorji. Tivoli bi znova bil poln, slovenski košarkarji pa bi se gotovo raje najprej podali v Ljubljano in šele potem razmišljali o tujini.

ba denar obrniti. Znašel se je torej v dvojni vlogi oziroma v boju Simič proti Simiču.

Zavr! ostal, Oblak odšel

Še en greh so Zavr!u očitali. S selektorjem Brankom Oblakom naj bi predolgo vztrajal. Rezultatov ni bilo, evropski vrh pa se je v tem času oddaljil. A imenovanje Oblaka za prvega moža izbrane vrste je bilo najprej povsem logično. Kakšna pa bi bila zveza, če najuspešnejšemu nogometašu v zadnjih petih desetletjih ne bi ponudila priložnosti, da se izkaže kot selektor. Ni se izkazal, Zavr! ga je vendarle odslovil. Zavr! bo ostal predsednik zveze do konca petega mandata. Zdaj je že 18. leto predsednik NZS, a ni rekorder. V nogometno razvitejših državah so bili primeri, ko so predsedniki vodili zveze tudi tri desetletja. Zdaj se je odločil, da bo selektor Matjaž Kek. S to potezo je za trenutek utišal nasprotnike, a strasti še ni povsem umiril. Pozorno bodo spremljali vsako Kekovo potezo, metanja polen pod nogo bo še veliko. Pred Kekom bo zahtevna naloga, saj javnost in predvsem Zavr!ovi nasprotniki pričakujejo rezultate. To pa ne bo lahko, saj se evropsko prvenstvo

Kambodža - država tragične

Leta 1975 so prišli na oblast Rdeči Kmeri, ki so ob podpori maoistične Kitajske uresničili politiko takojšnjega prehoda v socializem z gospodarstvom, ki je temeljilo na poljedelstvu.

ZORAN FURMAN

Rdeči Kmeri, z voditeljem Pol Potom, so povsem opustošili mesta, pregnali iz njih prebivalce in jih poslali na prisilno delo na namakalne naprave. Uničili so gospodarsko infrastrukturo, ustavili so tovarne, trgovino, uničili ribiške mreže, prepovedali vsakršno zasebno pridelovanje poljščin, odpravili so tudi vse izobraževalne ustanove, razen osnovnih šol. Pobili so izobražence in strokovnjake, zaprli skoraj vse bolnišnice, prepovedali sodobna zdravila, uničili knjižnice, odpravili denar in zaprli banke ...

Z laoške strani so nas s čolnom prepeljali na kamboško stran meje, kjer smo se posedli pred hiško, ki je služila kot pisarna carinikom. Tam so nam razdelili obrazce, ki smo jih

izpolnili, nato pa so nas posamično klicali v pisarno. Pred mano je bil Anglež, ki je opravil vso zadevo in povedal, da je potrebno plačati tri dolarje.

Misleč, da je že vsega »izkoriščanja« konec, smo začeli barantati z vozniki čolnov. Ni mi preostalo drugega, kot da sem za dobro uro trajajočo vožnjo do mesta Stung Treng plačal deset dolarjev. Od tam pa sem moral odšteti še sedem dolarjev za vožnjo s kombijem do prvega večjega mesta Kratie. Vožnja s hitrim čolnom je bila adrenalinska. Ko smo se vozili po deročem Mekongu, sem kar nekajkrat zatisnil oči in upal, da se bomo prebili skozi nemirni in vrtinčasti del reke.

Mesto mračne preteklosti

V glavnem mestu Kambodže, Phnom Penhu (prevod imena Hrib starke Penh), sem doživel pravcati kulturni šok. Ogromno je beračev in invalidov. Med njimi je tudi veliko otrok, ki govorijo uporabno angleščino in prosijo za denar.

»Zapuščina« Rdečih Kmerov štiri-letnega vladanja je bila katastrofalna. Ubili so več kot 1,7 milijona ljudi. Za sabo pa pustili deželo na ro-

Morilska polja - Choceung Ek, kjer je v stoplu zbranih več kot 8000 lobanj.

bu zloma. V muzeju Toul sleng museum oziroma skrivnostnem zaporu S21 sem se na lastne oči prepričal o strahotah tistega časa. Rdeči Kmeri so ga uporabljali kot skrivnostni zapor za mučenje izobražencev in ostalih ljudi. Tudi za ženske in otroke.

Ko sem se sprehajal med zaporniški celicami in sobami, ki so bile namenjene mučenju, in opazoval raznovrstne mučilne pripomočke, kot so sekire, palice, ogromne kleščice, me je preletel srh. Najbolj kruto je bilo to, da so genocid izvajali nad ženskami in otroki. Otroke so pobijali tako, da so jih metali ob drevesa, kajti naboji so bili »preveč dragoceni«.

Štirinajst kilometrov iz mesta so »morilska polja« Choceung Ek, podobnih je po celi državi še na tisoče. Sem so pokopali ljudi, ki so jih pred tem mučili do onemoglosti. Prostor je velik kot nogometno igrišče, tam pa je pokopanih okoli 20.000 ljudi. Zraven stoji stolp, kjer je zbranih več kot osem tisoč lobanj. Na njih so vidne posledice mučenja in trpinčenja.

Oddih na kamboški obali

Že ob prihodu v Sihanoukville

me je na avtobusni postaji pričakalo vsaj deset motoristov (taksistov) in predstavnikov hostlov, ki ponujajo »najugodnejše prenočitve«.

Sprehod po peščeni plaži je bil pravo olajšanje. Še posebej lep je bil večerni sprehod, ko sem opazoval najlepši sončni zahod v Kambodži.

Drugi dan sem se odpravil na potapljanje na enega izmed otokov v okolici Sihanoukville.

Tako smo se zjutraj odpravili z malo ladjico na samotni otok, okoli katerega je koralni greben. Greben je zelo lep, morje pa bogato z raznobarnimi tropskimi ribami.

Na prvem otoku smo imeli nekaj uric za kopanje in sončenje. Sam sem se odpravil na drugo stran otoka. Sprehodil sem se po plaži, ki je rajska ... pesek, palme in čisto morje.

Naslednji dan sem si sposodil motorno kolo in začel odkrivati lepote kamboške obale. Da je bila mera polna, so mi dali kar 125 ccm »mrcino«, ki sem jo le s težavo krotil. Odpeljal sem se do nacionalnega parka in do slapov, ki so bili zaradi sušne dobe zelo pusta. Ko sem se pripeljal do nacionalnega parka, mi

Nekaj statistike o Kambodži

Uradno ime je Kraljevina Kambodža, glavno mesto je Phnom Penh. Kambodža je samostojna država od 9. novembra 1953. Pred tem je bila pod francosko oblastjo. Na 181.040 kvadratnih km živi skoraj 14 milijonov ljudi (13.881.427). Deli se na 20 provinc in 4 mestna okrožja. Starostna struktura prebivalstva je takšna: 35,6 % je starih do 14 let, 61 % populacije predstavljajo ljudje, stari med 14 in 64 let, 3,4 % pa starejši od 65 let. Moški v povprečju dočakajo 57 let, ženske pa 61 let. Nataliteta je 3,4 otroka. 90 % prebivalcev je Kmerov, 5 % je Vietnamcev, 1 % Kitajcev, 4 % pa ostalih. 95 % prebivalcev je budistov, 2 % muslimanov ... Uradni jezik je kmerski, ki ga govori 95 % ljudi, ostalo pa je francoski in angleški jezik.

Celotna meja meri 2.572 km, od tega pripada Laosu 541 km, Tajski 803 km in Vietnamu 1.228 km.

Kambodža ima tudi 443 km obale.

Ima dva letna časa. Od maja do novembra je monsunsko deževno obdobje, med decembrom in aprilom pa suho obdobje. Takrat je tudi najprimernejši čas za obisk Kambodže.

Najvišja točka je Phnum Aoral 1.810 m.

Največja znamenitost Kambodže je Ankor Wat in glavno mesto Phnom Penh.

in krvoločne preteklosti

cina, za katerega sem odštél 3 \$ in 4 \$ za celodnevno izposojno motorja. Za ta denar sem prevozil več kot 200 km, motorist – taksist pa te želi za 2–3 km vožnje »oskubit« za 2–3 \$!

Mesto templjev

Z juga Kambodže me je pot vodila v Siem Reap k vsemogočnemu Angkoru, kjer je tudi najbolj znani tempelj Ankor Wat.

Tukaj se je dogodivščina s taksisti ponovila. Bilo jih je več kot trideset in vsi so se borili, da bodo dobili kakšnega popotnika. Med njimi sem se malo pozanimal za ceno prenočišča, ko mi eden izmed njih ponudi ceno 2 \$. Tako sva se dogovorila, da me odpelje do tega hostla. S sobo v njem sem bil zadovoljen. Nato sem vprašal še enkrat za ceno, ki se je sedaj podvojila.

Ogledal sem si Angkor Wat, ki je največji izmed več kot sto templjev (wat pomeni tempelj, angkor pa glavni oz. mestni) na ozemlju nekdanjega imperija Angkor ob mestu Siem Reap, ki je okoli leta 800 začel vladati jugovzhodni Aziji. Teorij o zatonu imperija v 15. stoletju je kar nekaj; od propada namakalnega sistema, katerega obstoj še ni potrjen, do velike suše in premika trgovine ob morje. Imperij še vedno velja za enega največjih in največičastnejših v zgodovini, primerjajo ga tudi z nam bližnjim rimskim, vzdržal pa je več kot šesto let.

Na vrhuncu moči je v mestu živelo več kot milijon prebivalcev. To je omogočal posebni namakalni kanali, s katerim so si zagotovi-

li kar trikratno riževno letino. Danes je to mogoče le enkrat na leto. Pomembna pa je bila tudi bližina jezera Tonle Sap, ki je bilo bogato z ribami in je predstavljalo glavni vir prehrane.

Tempelj Ankor Wat je bil središče kmerskega imperija. Zgradili so ga v 12. stoletju na 80 hektarjih in je po površini primerljiv s kitajsko kraljevo palačo v Pekingu. Posvečen je hindujskemu bogu Višnuju. Poleg njega sta najbolj obiskana še Bayon in Ta Prohm, katerega je prerasla džungla. Vse pa krasijo podobe apsar (izklesane lepotice), nag (mitološke večglave kače) in hindujski bogovi Višnuja, Ganeše in Garude.

Leta 1992 je UNESCO celotno mesto Angkor vpisal na seznam svetovne kulturne dediščine. Vstopnina za tri dni je 40 \$, vendar si v treh dneh ne moreš ogledati vseh sto templjev. Tako sem prvi dan izkoristil za ogled največjih Ankor Wat in Ankor Thoma, naslednji dan sem se odpravil na ogled preostalih templjev, ki so prav tako zelo zanimivi, pa še veliko turistov ne zaide tja, tako da lahko najdeš svoj mir.

Kambodža še danes čuti posledice iz preteklosti. Od štiri do sedem milijonov min je še vedno neeksplodiranih. Te vsak mesec ubijejo tudi do tristo ljudi.

Iz Siem Reap sem se vrnil nazaj na Tajsko, točneje v Bangkok, od koder sem poletel v Slovenijo. V Bangkoku sem se počutil že povsem domačega. Ogromno popotnikov, nočnih lokalov in znamenitosti, tako da so mi zadnji dnevi zelo hitro minili.

Ogledal sem si nekaj znamenitosti Bangkoka, med drugim tudi nočno življenje na Patpongu, znani nočni tržnici s številnimi bordeli. Ravno po tem je Bangkok najbolj znan. Da ne izgubljam besed o slastnih bananinih palačinkah, sadnih šejkih in hrani na ulici, ki jo je vsepovsod na pretek. Zadnji večer sem si ogledal še tajski boks, ki je najbolj znan in priljubljen tajski šport. Zmagovalce častijo kot bogove in nacionalne heroje. Ogled je vreden predvsem zaradi vzdušja v dvorani. Ko se borba prevesi v ključni del, lahko doživiš tisti tekmovalni naboj, ko se navijači »bojujejo« skupaj z njim, glasno vzklikajo ... Nekaj ljudi s stavami zasluži veliko denarja, poraženci pa izgubijo dnevni ali celo mesečni zaslužek.

je že na daleč nekdo mahal z roko. Ustavil sem in prijazen mladenič me je vprašal, če si želim ogledati park z vodičem. Ker je ugotovil, da z menoj ne bo nič zaslužil, mi je rekel, da moram plačati vstopnino za park. Naredil sem se malo neumnega in rekel, da sem se pozanimal in so mi rekli, da si lahko park ogledam sam in to brezplačno ...

Tukaj sem spoznal, da te želijo domačini na vsakem koraku malo »opehariti«. Najbolj požrešni so taksisti – motoristi. Za ves dan vožnje sem porabil približno 4 l ben-

Najbolj znani med vsemi templji v Angkoru.

Nasmeh Kambodže

Obstaja več kot samo ena resničnost

Pred dnevi je sredi zabave do mene prišel mlad fant in me na agresiven način vprašal: »Ali si ti tisti Kolumbijec?« Prijazno sem mu odgovoril: »Da, gospod. Sem Kolumbijec. Na vašo razpolago ...« In potem je sledilo, kot ponavadi, hladnokrvno vprašanje: »Ali imaš kaj tistega belega dragega praha?« Bingo! Imam novo stranko! Vsaj mislil sem si tako.

EDWIN MUNOZ (ŠTUDENT FERI, KOLUMBIJA)
(PREVOD: MATJAŽ TURINEK)

Kot stranko mislim še enega človeka, ki ga je potrebno informirati. Takšne vrste človeka, ki verjame, da sem zaradi svojega kolumbijskega porekla že kar avtomatsko preprodajalec mamil. Na žalost ima ta človek, ki kasneje postane moj učenec španščine, kot tudi veliko ljudi po vsem svetu, napačno predstavo, da je Kolumbija raj drog, arkadna, anarhična država, kjer se droge cedijo kot kava (ali med).

Moram priznati, da izjava ni nič

PODLUPO

Kokain je najmočnejši naravni stimulant na svetu. Južnoameriški Indijanci so uporabljali kokain, kot ga najdemo v listih *Erythroxylon coca* najmanj 5000 let. Zvečenje koke pripomore k jasnosti misli in k pozitivnemu razpoloženju. Tradicionalno so liste žvečili iz socialnih, mističnih, zdravstvenih in verskih razlogov. Koka je celo bila uporabljena kot časovna enota za merjenje časa in razdalje. Domo rodni potniki so včasih opisali potovanje kot število prežvečenih polnih ust koke. To so imenovali »cocada« – čas ali razdalja, ki jo lahko človek prehodi, preden se iztroši za logaj koke.

Kraljestvo: Plantae
Deblo: Magnoliophyta
Razred: Magnoliopsida
Red: Malpighiales
Družina: Erythroxylaceae
Rod: *Erythroxylum*
Vrsta: *E. coca*

Latinsko ime:
Erythroxylum coca

novega, sploh ko je govora o »tistem dragem belem prahu«, ki se mu reče kokain – sploh ko govorimo o Južni Ameriki in nasploh Kolumbiji kot največji proizvajalki drog na svetu. Pravzaprav je to informacija, ki nam jih »gringo« filmi kažejo dan za dnem. Toda ta informacija ima več kot eno plat oziroma resničnost.

V letnem poročilu, ki ga izdaja Mednarodna skupina za nadzor drog (le-ta deluje pod okriljem ZN), izpostavljajo dejstvo, da so področja, kjer se prideluje prepovedane droge, pogosto brez dostopa do vladnih storitev (predvsem zdravstva, šolstva in kmetijskega svetovanja). Nasploh so ta področja oddaljena ali pa so za njih značilni različni konflikti ali pomanjkanje zakonov in reda. Na primer, na glavnih pridelovalnih območjih kokinih grmov v Kolumbiji kljub investicijam več kot 7,5 milijarde ameriških dolarjev (denar, ki ga je odobril ameriški kongres kot pomoč za vojno proti drogam) vladi ni uspelo vzdrževati miru in varnosti med ljudmi. Prebivalci tistih področij imajo malo neposrednih izkušenj z državo, razen z vojsko in sodno vejo oblasti. Rezultat vsega tega je pomanjkanje zaupanja med prebivalci in lokalnimi vladami. V ustvarjeni situaciji je še veliko težje zagotavljati storitve in vzpodbujati investicije v tem področju. Kot rezultat omenjenih dejavnikov lahko pridelovalci sporne poljščine zapadejo vplivu oboroženih skupin, paramilitarnih ali pa gveril, kar pa celotno situacijo naredi še bolj težavno.

Alberto je raspachin ali »strgalec« – ime, ki ga Kolumbijci dajo pobiralcem koke zaradi grobega načina žetve koke. Lastniki kmetije mu plačajo za predelavo koke v mlečno belo pasto, imenovano koka-osnova, ki jo nato prodajo preprodajalcem, da jo nadalje predelajo (kristalizirajo) v kokain. Alberto bi lahko imel mesečno plačo 123 EUR – boljše kot večina delavcev v kmetijstvu. To bi bilo dovolj

Najbolj problematičen v celotni zadevi je resnični učinek v družbi. Uporabi ilegalnih drog, tudi tistih, ki so socialno dopustne (kot sta tobak in alkohol), sledi opustitev šole, prestopništvo in splošno nazadovanje ter razkroj osebnih odnosov in socialnega obnašanja uporabnika.

In kot se zdi, ima uporaba ilegalnih drog po svetu več kot enega odgovornega. »Strgač« oziroma raspachin je samo en člen celotne verige, kateremu pripada najmanjši del celotnega posla in istočasno najslabši del le-tega: vsak dan se mora ubadati s kruto in krvavo realnostjo.

Kolumbijska vlada prek svojih veleposlaništev, ki delujejo v skladu s politiko Združenih narodov, in njihove pisarne, ki se ukvarja z drogami in kriminalom na Dunaju, nenehno dela na razvoju alternativ v smeri zmanjšanja proizvodnih površin nedovoljenih drog. Istočasno pa prepričuje in vzpodbuja mednarodno skupnost, da zavzame bolj odgovorno vlogo kot potrošniška družba, ki se naj osredotoča na vpeljavo programov preprečevanja in zdravljenja najbolj občutljive skupine – mladih ljudi. Evropski center za nadzor drog in odvisnosti od le-teh smatra Slovenijo kot edino novo članico Evropske unije, ki ponuja zadostno nadomestno zdravljenje, ki pa še vedno nima primernega programa za preprečevanje zlorabe drog.

Pomembno se mi zdi, da poudarim, da bi morale družbe, kot je slovenska, igrati pomembno vlogo v tej celotni temi in se zavedati, da obstaja več kot ena sama resničnost.

zanj, toda ne dovolj za njegovo celotno družino. »Neposredna izpostavljenost kemikalijam in bencinu, ki se uporabljajo za koka-osnovo povzročajo hitrejšo staranje zraven z ostalimi simptomi, ki jih prinaša ta služba,« je povedal Alberto. Biti raspachin je najboljši, kar lahko ta kmet naredi v teh južnih džunglah države. Raje bi delal kot živinorejski kmet, imel svoj ranč, toda nima ne zemlje, ne denarja, da bi lahko začel takšno kmetijo. Predvideva se, da na poljih južne Kolumbije raste med 75.000 in 100.000 hektarji koke – sklicujoč se na Kolumbijsko vojsko. Območje

je žarišče nove vojaške ofenzive, ki je usmerjena k uničenju polj koke in maka (ki služi kot osnova za heroin) in k uničenju omrežij, ki dobavljajo svetu večino kokaina.

Po drugi strani pa je problem svetovne trgovine s kokainom visoka cena, ki jo dosega po vsem svetu, posebnost, ki jo potrošniki plačajo za »dragi beli prah« v Evropi, Severni Ameriki, Izraelu, na Japonskem itd. V Sloveniji, na primer, bi lahko na črnem trgu dobili gram za okoli 22.000 tolarjev (92 EUR). Nacionalne oblasti ne poročajo o visoki porabi drog v primerjavi z evropskimi mediji.

Vrh ledene gore

Nacionalka je v zadnjem poldrugem desetletju dobila kopico tekmecev, domačih komercialnih, regionalnih, lokalnih, kabelskih televizijskih postaj. V tej konkurenčni brozgi je javna televizija izgubila smisel za razsodnost in prištevnost.

IGOR BAŠIN

Namesto da bi pronicljivo postavljala kriterije in vplivala na dvig programske kvalitete pri nas, je podlegla pogrošnemu populizmu in sama podpihnila pinkizacijo slovenskega medijskega prostora. V borbi za gledalce nam vsaka postaja skuša ponuditi čim več, čim bolj zabaven, lahkoten program in ena izmed zadnjih pogruntavščin je t. i. infotainment, združitev informativnega in razvedrilnega. Oddaja Piramida je takšna. S tem odkupljenim paradnim konjem je naša nacionalka odgovorila na realistične šove in druge iluzionistične oddaje, v katerih lahko nastopa vsak, ki se mu zahoče, ki želi postati zvezda za tistih nekaj dragih sekund ali pa je celo prepričan, da je to že. Namen oddaje je soočiti mnenja javnih znancev o ak-

tualnih političnih, socialnih, družbenih, kulturnih, gospodarskih, športnih, razvedrilnih in drugih temah. O zmagovalcu odloča plebs pred televizijskimi ekrani. Kakšno je stanje duha in (raz)uma slovenske populacije, je odlično ponazorila zloglasna Piramida s plemenitim zmagovalčičem. Bolj kot dogodke, ki so sledili, bi na tem mestu vzel pod lupo samo oddajo in njeno izvedbo, njeno voditeljico in uredništvo ter se tako izognil ponavljanju že zapisanega in izrečenega. Ne vem, kaj me je nagnalo, da sem si ob občasnih gledanjih te oddaje sproti delal zaznamke, si zapisoval izpade vpletenih, beležil njihove izjave in obnašanje ter poblaznelo, kot da bi iskal iglo v senu, zbiral opazke, kritike in napake te slovenske enačice, ki je licenčno odkup-

ljena od hrvaškega podjetja Castor Multimedia. Imam jih na pretek, med njimi pa ni niti ene pozitivne točke. Iz njih sem brez težav izluščil razloge za to, kar je pripeljalo do tiste zloglasne oddaje, ki ni doživela reprize, ki je ni na ogled na spletni strani www.rtv slo.si.

Vsako televizijsko oddajo posebej ljubi voditelj/ica in uredniška ekipa, ki stoji za njo. V našem primeru je to Erika Žnidaršič, ki jo je TV Slovenija speljala komercialni Pop TV, kjer je bila novinarka. V Piramidi je mo-

ji pravila oddaje, ki jih vpleteni gladiatorji morajo upoštevati (!), voditeljica pa naj bi skrbela zanje kot sodnik na tekmi. Že od prve oddaje naprej pa jo odlikuje slab nadzor igre – kaotično usmerja potek pogovora, ustvarja zmedo s podeljevanjem replik, neenakopravno omogoča prekoračitve dodeljenega časa oratorjem ali jim brezglavo jemlje besedo, dopušča celo prerekanje o trdo zapisanih pravilih igre. Iz oddaje v oddajo se potrjuje, da se Žnidaršičeva ne znajde v koži voditeljice, da se ne zna spontano odzivati na dogajanje v studiu, da bolj blede vzpodbuja in izziva igralce, predvsem pa da nima karizme. Namesto da bi bila strah in trepet nastopajočih, je najšibkejši člen te igre. To se je do konca razgalilo v tisti najzloglasnejši novemberski oddaji. V naslednji, ko so bili povabljeni v studio trije vedeževalci, ne pa trije znani gostje različnih profilov, kot določajo pravila, pa se je vsakemu razsodnemu gledalcu potrdilo, da uredniki res ne držijo uzd v svojih rokah in da dopuščajo zaradi »izrednih« razmer kršenje pravil licenčne oddaje. Koncept oddaje se je sesull! V Piramidi zmagujejo najbolj jezikavi, glasni, všečni, agresivni, hujskaški. Le redko je slišati kakšen močan argument. Zanimivo in grozljivo hkrati je, da se v naslednje kroge prebijajo kot zmagovalci skoraj samo politiki in njihova politikantska dikcija. Še en dokaz več, kdo je glavni v prespolitizirani Sloveniji – poslanci iz slovenskega in evropskega parlamenta. Torej, so oni najodgovornejši za tako nizek nivo kulturnega dialoga in bontona v naši demokratični državi? S tako slabo vodeno in izpeljano oddajo se je Piramida hote ali nehote spremenila v še en poligon za nasmejane, narcisoidne, zadovoljne obraze. Postala je nov višek slovenskega zabavnštva, ki podpihuje nizkoten populizem, in to zgolj zaradi tako zaželjenih visokih

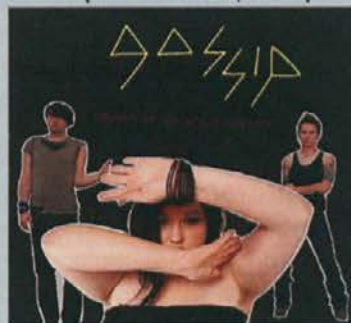
Kakšno je stanje duha in (raz)uma slovenske populacije, je odlično ponazorila zloglasna Piramida s plemenitim zmagovalčičem.

rala zamenjati kožo in prezenco. Iz raziskovalke na terenu je preskočila na palubo ladje na divjem morju mnenj, dopovedovanj, soočenj, prerekanj, ki bi jih morala navigirati kot prekaljen kapitan. V pomoč so

ratingov, ki danes edini štejejo. Odgovorni so pozabili na poslanstvo te javne hiše, t.j. »pripravljati kakovostne razvedrilne vsebine za vse starostne skupine«, kot je ena njenih osnovnih dejavnosti.

Standing In The Way Of Control

(Kill Rock Stars, 2006)

GOSSIP

Z dinamično konfuzijo neopostpunka je plesnost postala ena sama vročična zabava. V samem žarišču je feministični trio Gossip s šarmantnimi točkami punkovske enostavnosti, funkoidnih ritmov in markantnega soulvskega vokala. Težko se je upreti! Še težje pa ne nategniti ušes in zdrsat pet ob nekontroliranem razgibanju udov in bokov. Edini, ki ima kaj reči čez njih, pa je Koja iz Discipline kičme.

CAFÉ SPUTNIK

(Eastblok Music/Dallas, 2006)

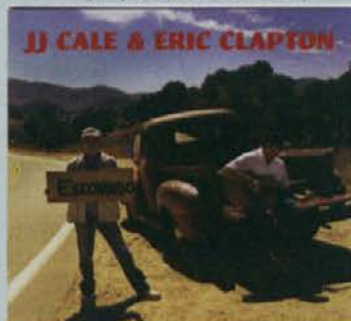

Kompilacija

Izbrana elektro-ekzotika iz Rusije posocialističnih vnukov Leva Termena, izumitelja teremina, in Vjačeslava Mešerina, prav tako izumitelja in vodje orkestra elektro-instrumentov, prevzame z igrivostjo in lahkotnostjo, otroško nezapletenostjo, nezemeljskimi zvoki. Za nekatere easy listening, za druge lounge glasba, vsekakor pa dovolj omamna za bare in preveč seksipilna, da ne bi zašla na plesišča.

The Road to Escondido

(Reprise/NIKA, 2006)

JJ CALE & ERIC CLAPTON

Na poti v južnokaliifornijsko mesto Escondido sta se našla učitelj in učenec ter si izpolnila srčno željo. Skupaj sta prvič sproščeno in uživaško zaigrala in zapela skladbe, med katerimi prevladujejo učiteljeve, tj. Caleove. Zračeni stari legendi sta obvezen bluesovski postulat prepletla z neambicioznim soulom, funkcom in countryjem. Primerno za potovanje na konec sveta ali srkanje ognjene vode!

Saturday Night Wrist

(Maverick/NIKA, 2006)

DEFTONES

Veljaki metala so presegli sami sebe. Podobno kot kolegi System of a Dawn so naredili korak naprej. Urvanovošeno spoliran album agresivnosti in sentimentalnosti jih z nabildano atmosferičnostjo odnaša stran od izrojenega žanra. Ponuja nam pridelek zrele skupine, ki nikoli ni skrivala naklonjenosti Depeche Mode. Izkoristila jo je za odebelitev identitete in okrepitev karakterja. Jezno in blaženo!

Bukvarna Ciproš

Kdo ne pozna sentimentalnega vonja starih dragocenih knjig, ki so preživele čas, romale skozi mnogo rok in odpirale misli mnogim ljudem? Če smo ljubitelji starih knjig ali pa iščemo specifično knjigo, ki je morda ne moremo več dobiti v knjigarni, je Bukvarna Ciproš pravi kraj za nas.

LUČKA ZORKO

Bukvarna Ciproš obstaja od leta 1996, prostore imajo v Pekarini Magdalenske mreže, natančneje v poslopju Lubadar, ki je bivša kasarna. Najdemo jih tudi v Poštni ulici, v majhnem prostoru, polnem knjig. Vodi jo Društvo ljubiteljev knjig Maribor. Zakaj Ciproš? Ciprje je pohorska roža, ki jo Janko Glazer imenuje ciproš. Sami to razložijo z naslednjimi besedami: »Kot po boleči izgubi ostane 'samo še skrita rana - kakor posekajo gozd in na njegovem mestu vzcveti samo še ciproš', tako je za odpisane knjige samo še eno mesto – bukvarna.«

V bukvarni je na voljo okoli 50.000 starih in tudi novih publikacij; to so podarjene knjige, ki jih prinesejo ljudje, ki jih več ne potrebujejo, a si ne želijo, da bi knjige romale v smeti. Najdemo leposlovje slovenskih avtorjev (urejene po zbirkah), prevode tujih avtorjev, tujejezično literaturo, učbenike, revije, strokovno literaturo, gramofonske plošče. Če nas zanimajo npr. stare revije, ki jih nikjer ne dobimo, stripi za zbirke ... bomo v bukvarni gotovo našli nekaj zase.

Cene knjig so simbolične in dostopne za vsak žep; za člane so knjige na voljo še s popusti. Knjige ocenjujejo po posebej izdelanih kriterijih na podlagi starosti, ohranjenosti in vsebine. Seveda pa je cena knjige imaginarna, tržna vrednost; pravo vrednost pozna samo bralec in ta se ne meri v denarju.

Bukvarna je odprta vsak delovnik med 17. in 19. uro, ob sredah pa tudi med 10. in 13. uro, ter ob sobotah med 9. in 13. uro, v prostorih v Poštni ulici pa od ponedeljka do petka med 10. in 13. uro in med 17. in 19. uro ter v soboto med 9. in 13. uro. Ob lepem vremenu prodajajo knjige tudi pri stoj-

nici ob H&M. V bukvarni ali pri stojnici je mogoče rabljene knjige in plošče tudi oddati. Če jih ne moremo dostaviti, jih pridejo iskat tudi na dom.

Omembe vredni so literarni večeri ob sredah ob 18. uri, imenovani Ti veseli dnevi kulture; to je cikel literarnih večerov mladih, v širšem prostoru še neznanih avtorjev, ki po zaslugi takih predstavitev postajajo razpoznavni. Do sedaj so se predstavili mladi pesniki in pisatelji Tomislav Kiš, Robert Titan Felix, Nevenka Miklič, Aleš Kreže in Eva Kovač, od 17. januarja naprej pa prihajajo Milan Franc Hanžič, Rada Kikelj, Danijela Premzl ... in še jih bo.

Geslo »bukvarcev« se glasi »Knjige ne sodijo na odpad! Rešujmo jih skupaj!« Bukvarna Ciproš opravlja plemenito nalogo – ohranja in rešuje umetniško in narodno dediščino, omogoča pa tudi bralcem s plitvejšimi žepi, da postanejo lastniki svojih najljubših klasikov. Če si kdo zasluži priznanje, si ga zasluži Bukvarna Ciproš in vsi, ki tam delajo; to dokazuje Listina mesta Maribor, ki so jo prejeli leta 1999. Torej – privoščimo si poceni bogastvo, vezano v platnice!

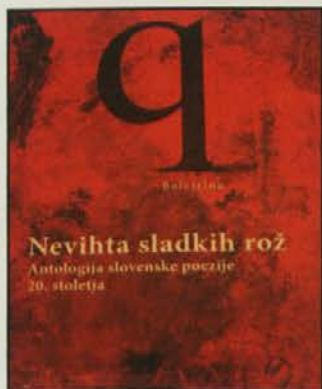

Skubic, Andrej E: POPKORN; (LJ: Cankarjeva založba, 2006). Št. str. 236.

Skubic, Andrej E.: POPKORN

Popkorn je tretji roman (Grenki med, Fužinski bluz in zbirka kratkih zgodb Norišnica) učenjaka, prevajalca in, čeprav to čivkajo že ptički na veji, tankovestnega izpisovalca sodobnih govoric Andreja Skubica. Izbor za junake karakterističnih govoric je prisoten tudi v Popkornu, ki tako nadaljuje in nadgrajuje že izdelano avtorsko pisavo. Tokrat nas v svet turbo-kapitalizma, v katerem je merilo vsega, tako ljubezni, uspeha kot smrti, pač denar, vodi mlad poslovnež in zgodovinar Valter Koren, ki je našel čudno tržno nišo. Spektakla lačne turiste kani voditi pa moriščih in mučilnicah zgodovinske Ljubljane. Ker pa goli kamni že zdavnaj niso zadosti, kani Valter spremeniti Ljubljano v visoko adrenalinski, morilski tako rekoč, zabavišni park, kjer bi se krutosti tudi prikazovale. Do izvedbe mu manjka samo še denar. Po drugi strani pa Valterja vse bolj obseda misel, da je njegova sosedka v resnici prostitutka. Kaj se bo iz vsega tega izcimilo, lahko preberete v najboljšem romanu iz sodobnega življenja 2006, kot so to odločili na natečaju Cankarjeve založbe, ki je kasneje knjigo tudi izdala. Avtor sam pa pravi, da je hotel napisati Satiro.

NEVIHTA SLADKIH ROŽ, antologija slovenske poezije 20. stoletja, [izbral in uredil Peter Kolšek]: (Ljubljana: Student-ska založba, 2006) – Knjižna zbirka Beletrina. Št. Str. 642.

Zbral in uredil: Peter Kolšek NEVIHTA SLADKIH ROŽ

Knjižna zbirka Beletrina nas je v prednovoletnem času obogatila s poslednjo (če prav upam, da ne tudi zadnjo) iz zdaj že lepe vrste antologij, v kateri se je Peter Kolšek lotil cvetobera slovenske poezije 20. stoletja. Izbor (od Ketteja do Čučnika) je zastavljen dovolj na široko in zajema tako znane kot manj znane avtorje, ki so notranje rangirani s številom pesmi, dopušča pa tudi ugibanja, kdo manjka in zakaj. Izboru pesmi – objave niso dopustili ena avtorica in eni dediči (slava jim) – sledijo korektno izpeljane biografsko-bibliografske opombe, ki delajo knjigo zanimivo tudi za strokovno javnost, sledi pa glede na snov nekoliko pre-redukcionistično zastavljena spremna študija. Kljub temu knjiga nagovarja kar najširši krog bralcev, nedvomno pa bo zadovoljila tudi petičneže. Primerna za na vsako polico.

Pintarič, Alenka:
THE BEATLES, TITO IN JAZ;
(Maribor: Litera, 2006).

Pintarič, Alenka: THE BEATLES, TITO IN JAZ

Diva slovenske, jugoslovanske in še kakšne estrade se je odločila napisati spomine. Dama, ki je bila v življenju poročena en sam dan (kako in zakaj najdete v knjigi), začne svojo zgodbo tistega mladostnega dne, ko je prvič slišala Beatle in so ji kajpada spremenili življenje. In od tukaj nas gospa, vajena vsakršnih odrov in še tako zavrtih publik, v vehementnem zamahu vodi skozi vzpone in spuste svojega profesionalnega in zasebnega življenja, z nami deli srečo in žalost, ne da bi imeli občutek, da se posiljeno razgalja. Knjiga je posebna poslastica za ljubitelje anekdot, ki boste med drugim izvedeli, čemu je imel Gregor Strniša na polici levčka, zakaj se je Ladu Leskovarju med doživetim izvajanjem ljubezenske balade krohotalo pol Gruzije, pa kaj ima z vsem tem Tito in še kaj. Vendar pozor, Alenka ne »špara« in pred ostrino njenega jezika ni varen nihče, še najmanj pa njeni bližnji. Vabimo vas torej v vode neke osebne zgodovine, ki nudi maksimally užitek in mini napor.

BELA TIŠINA

NINA ŠULIN

Od četrta, 11. januarja 2007, je v Mladinskem razstavišču Avla na Prvi gimnaziji Maribor na ogled risarska razstava BELA TIŠINA avtorice Mire Strnad. Strnadova je pred nedavnim diplomirala na Oddelku za likovno umetnost na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru in trenutno opravlja pripravništvo na Srednji trgovski šoli Maribor.

Razstava koncipira na preprosti linijski risbi, ki izgublja ekspresivnost po-teze zaradi enakomerne debeline linije in nemoči umestitve v prostor, kar pa nikakor ne pomeni, da so risbe zadržane ali preveč nežne.

Avtorica je pri tej razstavi predana motivu figure, ki se ponekod zreducira samo na osamljen obraz, spet drugje pa se figure pomnožijo v pare. Posebej sugestivne so posamezne

poze, ki jih figure zavzemajo. Ob enostavnih sedečih, klasičnih stoječih, klečečih, ležečih se vijo smešno akrobatske in gumijasto gimnastične. Na risbah, kjer se pojavljajo dvojice, je med figurama jasna komunikacija, nemi dialog, ki ga gledalec zazna v pogledih, prepletanju rok ali dotikanju.

Shujšane figure se izmikajo anatomiji in se ponekod na skrivaj spogledujejo s Schielejevimi anoreksičnimi avtoportreti. Bolečina trpečega, izmučenega telesa, plešaste glave, zmaličena vitalnost so atributi, ki gledalcem predstavljajo Mirino avtorsko poetiko.

Posebno izrazno moč v risbah ima precizna gestikulacija, ki je vidna ne samo v posameznih risbah, ampak tudi v načinu, kako risbe podpirajo ena drugo. Roke in prsti, ki so specifično izrisani, pripovedni, kažejo natančno tisto, kar je Mira izbrisala iz samih teles in ozadja v harmonično praznino.

Prosajno bele figure se razprostirajo čez belino gaze, na katero so pritrjene, in s tem pridobivajo na taktilnosti; moči dotikanja malih shujšanih teles, ki se dobrikajo gledalcem in s papirja počasi sestopajo v dlani tistim, ki jih motrijo s pogledom.

Glede na razdrobljeno produkcijo, ki se nekako umika izmom vseh vrst, je Mirina delno asketska risba vezana na preprosto naracijo iz vsakdanjega življenja, v zadnjem času trendovska, če pomislimo na lansko razstavo Saše Bezjak v razstavišču Kibe.

Zgodba o telesih, zaprisežena frustracijam človeka in človeštva, odseva okupacijo človeka-umetnika s samim seboj, pa tudi željo po nadvladi sebe, okolice in življenja nasploh. Tako se tudi Mirina razstava umešča s preprostim pristopom v ekspresivne delce človeškega.

Idilična vasica

Popotnik pride preko mostička do prijetne vasi. Ob mostičku je velika, gladka skala, na katero je položena polno cvetja. Starec, ki sedi malo naprej, mu prijazno pove: »Davno tega se je tukaj nekdo poškodoval. V spomin na to vsakdo, ki pride mimo, na skalo položi cvet.« Prišlek začudeno gleda, mimo gre pogrebni sprevod, za krsto poplesujejo in prepevajo. Starec pravi: »Po dolgem, bogato izpolnjenem bivanju se je odločila, da odide, z radostjo jo spremljamo na zadnji poti.«

Takšna je, po nizu apokaliptičnih prizorov, slika, s katero končuje svoj zadnji film Sanje Akira Kurosawa. Verjetno nikomur od nas ne bo uspelo stopiti v takšno idilično vasico. Morda skušamo z drugačnimi pristopi in globljimi odnosi svojo pot usmeriti proti takšnemu kraju, če ne kaj drugega, vsaj lep namen je to in pušča dober občutek. V deželi pritoževanja z vsem njegovim sorodstvom, kjer še ni vzniknila iskra pogleda v svoje lastno ogledalo, malce posladkano brstijo učenja o načinu razmišljanja. V takšnem miljeju se pojavlja pozitivizem čisto upravičeno, na pravem mestu in prav odrešeniško. Marsikdaj osvetli in bujno vzcveti v na novo zasajenem vrtu. Vse lepo in prav. Osebno zorenje in rast naj oplodi zemljo in naj lepo uspeva. Večinoma te norme v rastlinjaku vzgojenih ob prvem vstopu v normalno atmosfero vsega živečega odpovedo. Ne zato, ker so slabe, ampak zato, ker niso vajene ostrejših klimatskih razmer. Še hujše je, ko takšni milini ni mar normalne atmosfere, pa terorizirajo vse okrog, kako je prav in kako se mora razmišljati. Iz fast-food navodil našega na hitro ustvarjenega kozmičnega razmišljanja postanemo le male človeške reve, ki zaradi enostranskega pogleda nimajo pojma, ker vsak po svoje vozi skozi svoje reči, kakor mu je najbližje. Tudi če ne potenciramo gorja, povzročene iz koristoljubnosti ali celo z nasiljem, je zaradi pomanjkanja trpečih veliko preveč. Tudi v domačem okolju, preveč je upravičeno nezadovoljnih, takih, ki v dno duše trpijo, pa se skrijejo pred vsakim žarkom, ki bi utegnil pokazati nanje, ker se zaradi svojega stanja počutijo osramočeni. Žal so to ravno tisti, ki zares potrebujejo drugega. Jasno se zavedajo vsega, pa ne gre in ne

gre preobrniti stvari na boljše, pri tem ni nujno, da bi segali v svojih željah previsoko. Moč pozitivne naravnosti je tem itak pisana na kožo, ker so se naučili zaradi razmer in okolja potrpeti in upajo na boljše, morda celo na čudež, tiho upajo dokler se boginji Upanja dokončno ne zalomi in se nekaj zgodi. Nekaj, kar izvira iz primarne živalske narave, nekaj, kar kultiviran razum ne more več spodobno analizirati. Tista animalna sila udari in se zgodi katastrofa za prve strani šund časopisa. Včasih je dobro, da se pojavi kakšen gojzar, nebodigatreba, ki se ne ozira na vse izumetnične blagosti in milino. Naključij najbrž res ni. Prevelike obloge sladke smetane itak niso dobre za prebavo. Za duševni in telesni blagor mora biti poskrbljeno za pestrost. Koga drugega, bolj ognjevitnega, pa zajame sveta jeza nad vsem. Sveta jeza pa po definiciji menda lahko zagradi le svetnike, ampak ti so tudi po, menda isti trditvi, že na zemlji rešeni vseh spon in, če meljem to naprej, teh ne more zagrabiti. Torej v resnici zagradi jeza tiste, ki se še vedno in še kako upravičeno ubadajo s to našo ljubo zemljo, ker in kjer se vedno znova trudijo, da bi vzgojili kaj zdravega, kar bi obrodilo dobre, hranljive sadove, pa pri tem naletijo na vse preveč ovir. Malokdo ima dovolj močno voljo, da se vsemu odpoveduje in mirno gleda, ko dela skoraj zastoj, kako mu nekdo pred nosom speljuje zasluženost, zraven se mu pa še posmehuje. Takrat se lahko zgodi, da si izkoriščani od srca zaželi, da bi na vse to, za vraga, že enkrat udarila božja palica. Iz takega izhajajo nič kaj posvečene reči po motu »zob za zob«. Po pravilu se takšne reakcije niti ne raziskujejo, ker so plod nizkih človeških strasti in so same po sebi obsojene. Ampak tiste, ki uspejo preživeti stiske in krivice, angel ljubezni do življenja vedno znova prebuja v nov korak naprej. Še vedno pa ostane možnost, da si po burnem dnevu prižgemo dišečo svečko, ki prenese v blago eterično sfero in pozabimo na vse reve, težave in ovire tega sveta. Blagor tistemu, ki to zmore. Najlažje je najtežje. Malo nerealno, neuravnoteženo preskakujemo med bolj ali manj težkimi oblaki idej in prepričanj po skalovju dejstev. Osebno mi je ljub moto: »Bodimo hvaležni za čas, ki nam je dan.« Dani

RAZVEDRILO

		2	14	12	13				9	10	5	4								
15	1			5	9			12	8			10	14							
7		4	10		8			13		3	6		16							
13		10	2		6			9		11	14		15							
5	11			8	4			15	13				1	3						
		16	8	5	12					1	2	13	11							
							15	14												
							6	11												
		10	9	14	1					12	4	15	6							
3	6				11	16			2	5			9	8						
4		13	15		3			8		16	10		11							
14		15	1		5			3		8	12		6							
2	9			3	15			10	16				7	13						
		3	12	13	14					11	7	2	5							

Rešitev s svojimi podatki pošljite na naslov: Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15, 2000 Maribor do 15.2.2007. Trije izžrebanci, ki bodo objavljeni v prihodnji številki Katedre, bodo prejeli nagrado presenečenja.

		7	1											5	10					
6			10					2	1					11		4				
12	11				10					5					1	8				
				12		5	9				3									
			8		11					10		12								
	3		2									1		11						
		5		9								8		12						
			11			8					7		3							
					8			6	3			5								
3	2				5					1				4	12					
10		4				11	2						7		9					
		12	7											1	2					

Nagrajenci iz prejšnje številke: Aljoša Soklič, Ljubljana; Tadej Pukšič, Voličina; Jaka Jug, Škofije

P 6710/2, 2007

120700477, 1

COBISS 0

MREŽNI PODJETNIŠKI INKUBATOR SAVINJSKE REGIJE

Postanite del uspešne ekipe in dajte svojim idejam realni zagon.

Mrežni podjetniški inkubator savinjske regije je bil ustanovljen z namenom, da na regionalnem nivoju pospeši vpeljavo podjetniških idej ter jih pripelje na tržišče.

Kot pomoč oživitvi idej vam nudimo:

- vzpodbudno okolje za oživitev idej,
- finančno pomoč pri plačah in stroških razvoja ideje,
- strokovno pomoč pri prijavih na slovenske in evropske razpise,
- najnovejšo video-konferenčno sejno sobo,
- kompletno IT infrastrukturo,
- telefonijo in faks,
- računovodske in tajniške storitve,
- fotokopiranje, skeniranje, tiskanje,
- arhiviranje vaših podatkov,
- čez 1.000 m² ugledno opremljenih pisarniških in proizvodnih prostorov,
- popolno podporo, ki ga podjetje potrebuje,
- izurjeno ekipo, ki vam stoji ob strani.

Mrežni podjetniški inkubator savinjske regije vodi tri glavne programe:

- podjetniški inkubator,
- spin – off inkubator Univerze v Mariboru,
- mednarodni program.

Podjetniški inkubator pripravlja ugodno okolje za ideje, ki so sedaj samo v glavah in jih je potrebno oživiti in pripeljati v življenje.

Spin – off inkubator Univerze v Mariboru je usmerjen v akademske in študentske projekte, ter jim nudi vso pomoč in motivacijo za oživitev njihove ideje.

Mednarodni program je novost v našem inkubatorju in ponuja zamenjavo kadrov in idej z državami tretjega sveta in razvitimi evropskimi državami.

Še januarja bomo v Mariboru organizirali delavnice za vzpodbujanje podjetništva in razvoja idej. Bodite pozorni.

Naj vaša ideja dobi podjetniški potencial v Mrežnem podjetniškem inkubatorju Savinjske regije.

Ali ste že razmišljali, da bi imeli svoje podjetje?

Veste, kaj je motivacija v podjetništvu?

Želite spoznati dobre motivacijske tehnike za takšno pot?

Poznate ljudi, ki so začeli podjetniško pot z malim denarjem in uspeli?

Kaj je bila skrivnost njihovega uspeha?

Vse to boste izvedeli na kratkih delavnicah, ki se bodo v kratkem odvijale v vaši bližini!

Spoznajte Mrežni podjetniški inkubator savinjske regije in spinn-off inkubator поблиže!

Ključ do uspeha je sposobnost videti možnost tam, kjer drugi vidijo le ovire

Paul Getty

Kontakt:

Mrežni podjetniški inkubator
Savinjske regije
Kidričeva ulica 25
3000 Celje

Tel.: 03/42 44 134

Fax.: 03/42 44 194

info@mpi-savinjskeregije.si

Regijski
mrežni
podjetniški
inkubator

www.mpi-celje.si